

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ, İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNE
YÖNELİK AİLE İÇİ BEDENSEL CEZA

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman
Doç. Dr. Asude BİLGİN

Hayriye DEMİRASLAN

BURSA 2007

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... ait

..... adlı çalışma, jürimiz tarafından

Anabilim / Anasanat Dalı,

Bilim Dalında Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye (Danışman).....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

ÖZET

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ, İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK AİLE İÇİ BEDENSEL CEZA

Hayriye DEMİRASLAN

Uludağ Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Doç. Dr. Asude Bilgin

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Asude Handan Başal
Yrd. Doç. Dr. Aynur Oksal

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki öğrencilere anne ve babaları tarafından çocuklara uygulanan şiddet içermeyen disiplin, psikolojik saldırganlık, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın saptanması ile anne ve babanın eğitim düzeyi, yaş ve ailedeki çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu incelemektir.

Araştırmanın evrenini, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Bursa İli sınırları içerisinde bulunan resmi ilköğretim okullarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bursa İli sınırları içinde bulunan Ahmet Tanpınar İlköğretim Okulu'nun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarından 53 kız ve 47 erkek öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anne, baba ve çocuklar (6-9 yaş arası) arasında yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm taktiklerini anlamaya yönelik, CTS33 Picture-Card Version For Young Children Of The Parent-To-Child Conflict Tactics Scales, (Carolyn Mebert ve Murray A. Straus (2002) tarafından geliştirilen Çatışma Çözme Taktiği Ölçeğinin Resimli Kart Versiyonu) kullanılmıştır. Bu ölçeğin yaratıcılarından olan Straus ile yazışılarak, ölçeğin kullanımı ile ilgili izin alınmıştır.

Verilerin çözümlenmesi Kay-Kare Bağımsızlık Testi yardımıyla incelenmiştir. Uygulama sonucunda, gruplar arası fark ve bu farkı ortaya çıkaran değişkenler ile

gruplar arası farkın kaynağı belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular istatistiksel olarak yorumlanmıştır. Bulgular tablolar halinde özetlenmiştir.

Araştırma sonucunda; elde edilen bulgulara göre anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin, psikolojik saldırganlığın, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın, anne ve babanın eğitim, yaş ve çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığı saptanmıştır.

Araştırma bulguları, anne ve babanın eğitim düzeyi, yaşı, ailedeki çocuk sayısı ve çocuğun cinsiyeti ile uyguladıkları disiplin yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer vermeye çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Aile, Çocuk, Bedensel Ceza, İlköğretim, Aile İçi Şiddet

ABSTRACT

CORPORAL PUNISHMENT IN FAMILY TOWARDS THE FIRST, SECOND AND THIRD CLASSES PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Hayriye SARIKAYA DEMİRASLAN

Uludağ University
Institute of Social Sciences
Primary Education Main Science Branch
Class Teaching Branch
Master Thesis

Counselor : Doç. Dr. Asude BİLGİN

Jury Members: Doç. Dr. Asude Handan BAŞAL
Yrd. Doç. Dr. Aynur OKSAL

The main target of the research is to analyze the effects of the literacy and age of parents, the number and the gender of the children in the family on parental discipline shown towards the first, second and third classes primary school students. These disciplinary attitudes will be examined under five subcategories; disciplinary attitudes without violence, aggressiveness in psychological terms, little-, heavy- and extreme physical aggression.

The universe of this research is composed of the first, second and third classes primary school students who attended public schools in the 2005-2006 Education Year within the borders of the city of Bursa. The sampling of the research is composed of a total 100; 53 female, 47 male students who attended Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu in Bursa. As data collecting means, CTS33 Picture-Card Version for Young Children Of the Parent-to-Child Conflict Tactic Scales (developed by Carolyn Mebert and Murray A.Straus in 2002) are used to understand the negotiative tactics used in conflicts between parents and 6-9 aged children.

Data analysis is carried out through Chi-square independence test. As a result of the Chi-square test; for variables, for which the difference between groups are found statistically significant, percentage of each group is tried to be determined as the source of the difference. Findings are statistically evaluated and summarized in tables. In statistical comparisons, level of significance is taken as $p < 0.01$.

As a result of the research, the findings have shown that disciplinary attitudes applied by parents (attitudes without violence, aggressiveness in psychological terms, little-, heavy- and extreme physical aggression) are determined to show variety according to the literacy and age of the parents, the number and gender of the children in the family.

The research has shown that there is a significant relationship between the parents' age, their level of education, and the number of children in the family and disciplinary methods and techniques applied by the parents.

At the end of the research, some suggestions to minimize conflicts between the parents and the children are proposed by the researcher according to the results of the research.

KEY WORDS

Family, Children, Corporal Punishment, Primary School Education, Violence with in Family

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
A. Saldırganlığın Tanımı	2
B. Saldırganlığın Nedenleri Konusundaki Görüşler	3
1. Psikanalitik Görüş	3
2. Etholojik Görüş	4
3. Engelleme - Saldırganlık Kuramı	4
4. Sosyal Öğrenme veya Model Alma Kuramı.....	5
C. Şiddet	7
1. Şiddetin Tanımı	7
D. Bedensel Cezanın Tanımı	8
E. Çocuk İhmali ve İstismarı	12
1. Fiziksel İstismar ve Fiziksel İhmalin Tanımı ile Nedenleri	13
1.1. Fiziksel İstismar ve Fiziksel İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ..	15
2. Cinsel İstismarın Tanımı ve Nedenleri	15
2.1. Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkisi..	16
3. Duygusal İstismar ve İhmalin Tanımı	17
3.1. Duygusal İstismar ve Duygusal İhmalin Nedenleri	18
3.2. Duygusal İstismar ve Duygusal İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkisi	18
F. Aile	19
1. Ailenin Tanımı	19
2. Ailenin Çocuk Üzerindeki Etkisi	21
G. Çocuk Yetiştirme Tutumları	24
1. Eşitlikçi ve Demokratik Anne-Baba Tutumu	24
2. Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu	26
3. Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne-Baba Tutumu	27
H. Aile İçi Şiddet	29
1. Şiddetin Önlenmesi	32
I. Konuyla İlgili Araştırmalar	33
1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	33
2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	36

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	42
1.1 Araştırma Modeli.....	42
1.2 Evren ve Örneklem.....	42
1.3 Çatışma Çözme Taktiği Ölçeği	43
1.4 Verilerin Toplanması	44
1.5 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	45

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM.....	46
3.1 Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumu.....	46

BÖLÜM IV

ÖZET, SONUÇ, ÖNERİLER.....	78
4.1 Özet.....	78
4.2 Sonuç.....	79
4.3 Öneriler.....	81
KAYNAKLAR.....	84
EKLER.....	92
EK 1 Görüşme Çetele Formu.....	92
EK 2 Öğrenciyi Tanımaya Yönelik Aile Bilgi Formu.....	93
EK 3 Çatışma Çözme Taktiği Ölçeğinin Resimli Kart Versiyonu.....	94
EK 4 İzin Belgeleri.....	99

TABLolar VE ŐEKİLLER LİSTESİ

Tablolar	Sayfa
Tablo 2.1 Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	44
Tablo 3.1. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	46
Tablo 3.2. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırıcılık (PS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	48
Tablo 3.3. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırıcılık (HFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	50
Tablo 3.4. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırıcılık (ŞFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	52
Tablo 3.5. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırıcılık (ÇFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar	54
Tablo 3.6. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	56
Tablo 3.7. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırıcılık (PS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	57
Tablo 3.8. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırıcılık (HFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	59
Tablo 3.9. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırıcılık (ŞFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	60
Tablo 3.10. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırıcılık (ÇFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	62
Tablo 3.11. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	64
Tablo 3.12. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırıcılık (PS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	65

Tablo 3.13. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	67
Tablo 3.14. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	68
Tablo 3.15. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	69
Tablo 3.16. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar..	74
Tablo 3.17. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	72
Tablo 3.18. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	73
Tablo 3.19. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar...	74
Tablo 3.20. Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Oranlar.....	76

KISALTMALAR

- İÖÖ** : İlköğretim Okulu
ŞİD : Şiddet İçermeyen Disiplin
PS : Psikolojik Saldırganlık
HFS : Hafif Fiziksel Saldırganlık
ŞFS : Şiddetli Fiziksel Saldırganlık
ÇFS : Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Giriş

Aile ortamı, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içerisinde yer aldığı, olumlu davranış özelliklerini kazandığı ve geliştirdiği, yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin ona sunulduğu sosyal bir ortamdır. Bu açıdan bu ortamda yaşanan kötü muamele diğer hedef gruplara göre çocuklarda çok daha derin izler bırakmaktadır. Ancak ne yazık ki, günümüzde hızla gelişmekte olan dünya içinde, geçmişten günümüze fazla ilerleme gösterilemeyen konulardan biri çocuğa uygulanan kötü muameledir. Çocuğa kötü davranma ilk kez 1962 yılında Kepme tarafından kaleme alınan “Örselenmiş Çocuk Sendromu” makalesinde gündeme getirilmiştir. Kötü davranış veya istismar bedensel, duygusal ve cinsel olarak ayrılmaktadır (Kulaksızoğlu 2001).

Aile kavramı ve psikolojik düzeyde aile; aile yapıları, ailedeki etkileşim ve ailedeki yaşam döngüsü açılarından incelenebilir. Öte yandan ailenin; anlamlı yakın ilişkilerin, bütün doyumların, gelişimsel olanakların kaynağı olduğu biçimindeki görüşler sadece felsefi ideallerdir. Aile kimi zaman en büyük duygusal rahatsızlıkların, gerilim ve çatışmaların kaynağı da olabilir. Aile içi polisiye olaylar, kötü muamele gören ve dövülen çocuklar, yatma ve yeme olanağı ile sınırlı ilişkiler, işteki engellenme ve başarısızlıkların yansımaları, duygusal ve cinsel doyumsuzluklar da aile yaşamının gerçek yönleridir (Onur 2000).

Aile içi şiddet bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Aile içinde güçlünün güçsüze yönelik saldırganlığının özellikle fiziksel olarak cezalandırılması olarak yaşanan şiddete maruz kalan başlıca üç grubun olduğu görülmektedir. Bunlar çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Bu üç grubun içinde de çocukların kırılgan ve savunmasız oldukları için en çok yaralanan ve iz taşıyan grup oldukları dikkati çekmektedir. Çocuğa uygulanan kötü muamelelerin başında bedensel ceza yer almaktadır. Bedensel cezayı daha iyi anlatmak için

daha geniş bir kavram olan saldırganlık üzerinde durmak gerekir.

A. Saldırganlığın Tanımı

Davranış bilimlerinde saldırganlık, kasıtlı olarak zarar verme veya acıtma amacıyla gerçekleştirilen davranışların ortaya çıkardığı durum olarak tanımlanmıştır. Kişinin sahip olduğu eşyalara zarar verme gibi her türlü yıkıcı davranış da saldırganlık olarak sınıflanır. Günlük dilde sürekli kullanılan 'saldırganlık' tanımlanması güç bir sözcüktür. Bazı bilim adamları saldırganlığı insan doğasında varolan bir "öldürme içgüdü" olarak açıklamak isterken; bazıları da denetlenebilen ve önceden tahmin edilebilen, öğrenilmiş sosyal bir davranış olarak tanımlama eğilimi göstermişlerdir. Saldırganlık açık ya da örtülü, şiddetli ya da hafif, özel ya da genel, tepkisel ya da planlı, belirli bir nedene bağlı ya da bir nedene bağlı olmadan, sözel veya fiziksel olabilir. Hangi biçimde olursa olsun, eğer davranış zarar verme niyetiyle yapılmışsa karşısındakini incitmemiş acı vermemiş bile olsa saldırganlık olarak nitelenir. Öte yandan kazara karşısındakini inciten veya acı veren davranış saldırganlık değildir (Wikipedia 2007).

Başka bir tanıma göre saldırganlık "Diğer bir canlı ya da nesneye yönelik incitici ve rahatsız edici davranışlar" olarak tanımlanmaktadır (Boxer ve Tisak 2005). Bu tanım eylemde bulunan kişinin niyetini göz önüne almamaktadır. Bu nedenle "Saldırganlık başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış ya da eylemdir" şeklinde tanımlanabilir (Freedman, Sears, Carlsmith 1998).

Saldırganlık doğrudan ifade edildiğinde, tehdit edici olabilir ve hatta fiziksel bir saldırıyı bile içerebilir. Dolaylı yolla ifade edildiğinde ise, alaycılık, dedikoduculuk ya da dil sürçmeleri ("seni severim" demek isterken, ağzınızdan "seni söverim" cümlesinin çıkması gibi) şeklinde ortaya çıkabilir.

Saldırgan davranış, engellenme duygusuna yapılan tipik bir davranıştır. Saldırgan davranışlardan bazıları engellenme duygusunu ortaya çıkaran durumun ortadan kalkmasına yardımcı olur, bazılarıysa durumu daha da kötüleştirir (Güceloğlu 2000).

B. Saldırganlığın Nedenleri Konusundaki Görüşler

Debus (1953) saldırganlığı, “düşmanlık duygusunun belli bir yönde somutlaşması” olarak tanımlamaktadır. Psikoloji saldırganlığın nasıl ortaya çıktığı hakkında dört temel görüş ileri sürmektedir. Bu görüşler Psikanalitik Görüş, Etholojik Görüş, Engellenme - Saldırganlık Kuramı, Sosyal Öğrenme veya Model Alma Kuramı’ dır (Kulaksızoğlu 2001).

1.Psikanalitik Görüş

Freud’a göre saldırganlık dürtüsü organizmada doğuştan vardır ve cinsel istek kadar temel bir insan davranışdır. İlkel benliğin (id) içgüdüsel olarak yaptığı baskı sonucu insan şiddete yönelmektedir (Kulaksızoğlu 2001). İd iki enerji biçimi içerir: Libido ve Destrado (thanatos). Libido yaşam enerjisidir ve yaşamı sürdürmemizi sağlayacak tüm davranışlar için gerekli enerjiyi sağlar. Öte yandan Destrado ölüm enerjisidir. Ölüm yaşamın vazgeçilmez parçasıdır; bu nedenle de bizi ölüme yönlendiren bir enerjinin varlığı şaşırıcı olmamalıdır. Destrado zaman zaman kişinin kendisinden çevreye doğru yönelir. İşte bu durumda saldırganlık adını alır ve çok yıkıcı olabilir. Einstein Freud’a yazdığı ünlü mektupta savaşların ne zaman biteceğini sorar. Ancak Freud’un cevabı hiç rahatlatıcı değildir. “Savaşlar hiç bitmeyecek, çünkü saldırganlık insanın iç güdüsüdür.”

Psikanalitik yaklaşıma göre, insan davranışları iki temel içgüdü tarafından yönlendirilir. Bu iki temel içgüdü, biri yaşam diğeri ise ölüm içgüdüleri olarak adlandırılan Eros ve Tatanosdur. Freud yaşam içgüdüünün türevinin cinsellik, ölüm içgüdüünün türevinin saldırganlık olduğunu savunur (Gençtan 1993). Brenner (1998) psikanalitik yaklaşımın ilk yıllarında Freud’un, saldırganlığı ruhsal yaşamın bağımsız bir etkeni olarak görmemesi nedeniyle, bu kavramın üzerinde cinsellik kadar durmadığını bildirmektedir.

Farklı bir yaklaşımla Fromm insanda saldırganlığın biyolojik olarak iyi huylu ve savunmacı olduğunu ileri sürer. Hayvanlarda olana büyük benzerlik gösteren nörofizyolojik donanım bu saldırganlığa yön vermektedir. Canlıların çoğu gibi insan da sadece temel ihtiyaçlarını gidermek ve kendisine yönelik bir tehdit ortaya çıktığında kendini savunmak için saldırganlık gösterir. Ancak doğal yaşamından giderek uzaklaşan insan artık kötü huylu saldırganlık göstermeye başlamıştır. Kişisel ya da uluslar arası boyutta kasıtlı ve planlı

olarak doğrudan veya dolaylı saldırgan davranışlar sergilemektedir.

2.Etholojik Görüş

Lorenz ve arkadaşları da saldırganlığı bütün organizmalarda bulunan bir güç olarak görmektedir. Bu güç (saldırganlık) türlerin yaşam mücadelesi için bir savunma aracı olarak kullanılmaktadır. Nüfusun artması, besin kaynaklarının azalması, o bölgede yaşayan canlılar arasında birbirlerine yönelik saldırganca davranışların artmasına ve canlı türünü azaltmaya yönelir. Böylelikle kalan nüfusun daha geniş bir alanda ve daha yeterli besinlerle yaşamaları sağlanır. Başka bir etholog olan Andrey'e göre saldırganlık belli bir toprağa sahip olma ve onu koruma ihtiyacından kaynaklanır. Her canlı belirli bir alanı kazanma, sahip olma ve koruma ihtiyacındadır. Yaşam alanı denilen bu alanın genişliği türden türe değişir. Bu alanın daralması organizmalar tarafından kendilerine yönelik bir tehdit olarak algılanır. Saldırganlık yaşam alanına yapılan ve yapılacak olan hücumlara yönelik bir harekettir (Sprinthall ve Sprinthall 1977). Kalabalıklaşma, evlerde ve yaşanılan dış çevrelerde bireylerin yaşama alanlarını daraltmakta ve kalabalık yerlerde saldırganca davranışların ve suçluluğun artmasına yukarıdaki açıklama getirilmektedir. Basit seviyede organizmaları ve hayvanları gözleyerek geliştirilmiş bu kuramın insanlardaki saldırganlığı açıklamada her zaman yeterli olduğu söylenemez (Kulaksızoğlu 2001).

Freud'un açıklamalarına paralel açıklamaları bulunan Lorenz'e göre insanda var olan saldırganlık, sürekli akan bir enerjinin beslediği içgüdüdür. Bu içgüdüde birikmiş olan enerjinin, belirli bir düzeye ulaştığında herhangi bir dış uyaran olmaksızın bir patlama biçiminde ortaya çıkma olasılığı da vardır (Akt. Tsai 2000).

Saldırganlıkla ilgili önemli açıklamalardan bir diğeri ise engellenme-saldırganlık kuramıdır.

3.Engellenme - Saldırganlık Kuramı

Dollard ve Miller tarafından ileri sürülen bu görüşe göre saldırganlık engellemeye uğrama ile açıklanmaktadır. Belirli bir amaca yönelen bireyin amacının engellenmesi onda

kırıklık yaratır ve bu da saldırganca davranmasına neden olur (Kulaksızoğlu 2001).

Sears (1954) ve Feshbach (1964) engellenme ve öfke arasındaki içsel bitişikliğe dikkat çekmiştir. Berkowitz (1978) de engellenmenin saldırgan eylemlere hazırlık oluşturduğunu ileri sürmüştür. Burada vurgulanan çok önemli bir nokta, bireyin daha önce edindiği saldırgan alışkanlıkların, saldırgan davranışlara hazır oluşu arttırdığı gerçeğidir. Berkowitz'e göre uygun ipuçları olmadığında saldırgan davranışlar ortaya çıkmayabilir. İpuçları saldırgan davranışı harekete geçirir ve eğer bir davranış engellenmenin getirdiği sıkıntıyı ortadan kaldırıyorsa bu davranış öğrenilir. Özetle Berkowitz saldırganlığı iç güçler (öfke) ve dış güçlerin (ipuçları) bir etkileşimi olarak değerlendirmektedir (Akt. Green 2007).

Engellenme-Saldırganlık kuramı ile ilgili açıklamalar incelendiğinde, yapılmış olan açıklamaların iki yönünün bulunduğu görülmektedir. Bunlardan biri, öfkenin olağan nedeni engellenmedir. İkincisi ise öfke ile saldırganlığın doğuştan gelen bir dürtü olduğu ve amacına ulaşmaya kadar süren bir enerji biçimi özelliği taşımasıdır (Akt. Atkinson ve diğerleri 1993).

Engellenme ve saldırganlığı içgüdülerle açıklayan yaklaşımların dışında, öğrenme süreçlerini ön plana çıkararak açıklayan yaklaşımlarda bulunmaktadır. Bu yaklaşımların arasında sosyal öğrenme kuramı önemli bir yer tutmaktadır.

4.Sosyal Öğrenme veya Model Alma Kuramı

Bandura'nın yaptığı deneysel bir çalışmada bir yetişkini, yapma bir modeli yumruklarken izleyen çocukların daha sonra yetişkinde gördüğü davranış örüntülerini aynı şekilde tekrarladığı görülmüştür. Bu kurama göre saldırganlık öğrenilen bir davranıştır ve bireyler bu davranışları başkalarının gösterdiği benzer davranışları gözleyerek, bunları örnek alma yolu ile taklit ederek öğrenirler. Kendilerini, saldırgan davranışlar gösteren bireylerin yerine koyarak yani onunla özdeşleşerek saldırgan davranma da bu tür öğrenmedir (Kulaksızoğlu 2001). Araştırmalar şiddet ve saldırganlık unsuru taşıyan davranışların seyretme yolu ile taklit edilebileceğini göstermektedir (Ayvalıoğlu 1985).

Bandura'ya göre, diğer bütün tepkilerde olduğu gibi birey, öfke ve saldırganlık içeren tepkilerini de ortaya koyarken, öz kontrol becerilerini, aynı zamanda durağan olmadığına inandığı benlik algısını dikkate alarak, durumdan duruma değişiklik gösteren davranışlar gösterebilmektedir. Bu durum özellikle Bandura'nın saldırgan davranış ve öfke tepkilerinin ortaya konulmasıyla ilgili olarak yaptığı deneylerde de ortaya konulmuştur (Baron, Bryne, Kantovitz 1981).

Sosyal Bilgi İşleme Kuramlarının bir temsilcisi olan Dodge'a (1986) göre, çocuk saldırganlığın ortaya çıkmasına neden olan durumu gözler, elde ettiği veriyi belleğine yerleştirir, bu durumu yorumlar, verilen potansiyel tepkileri geneller, sonuçları değerlendirir, davranış repertuarına yerleştirir ve sonuçta benzer bir ortamda kaydedilen davranışı tekrarlar (Delveaux ve Daniels 2000).

Simons, Lin ve Gordon (1998) anne- babayı birbirine vururken gören ve kendisi de bedensel ceza alan çocukların partnerlerine vurma oranının önemli ölçüde yüksek olduğunu söylemiştir.

Yavuzer'e (2001) göre saldırganlığı denetlemek için dayak gibi şiddet uygulama yöntemlerine başvuran anne-babalar, çocuğu hem engelleyerek daha büyük öfke nöbetlerine yol açarlar hem de ona bir saldırganlık modeli göstermiş olurlar.

Freud ve Lorenz saldırganlığı, doğuştan donanımcı (naturist) ya da kalımcı görüş açısından değerlendirirken, Dollard ve Miller saldırgan davranışa engellenmenin neden olduğu bir dürtünün neden olduğunu açıklarlarken, Bandura gözlemlerini çevrede saldırgan tepkilere yol açan uyarıcılar üzerinde yoğunlaştırmıştır. Sosyal öğrenme kuramında insan davranışları sürekli olarak çevre koşullarıyla etkileşim içindedir. Davranışlar çevreyi etkileyip değiştirdiği gibi çevre de davranışları etkisi altına alıp değiştirir. Tüm bu kuramlar ışığı altında çevreden öğrenilen ve uygun bir ortamda önceki deneyimle benzer tepkilerin verilmesine neden olarak saldırgan davranışların ortaya çıkabileceği söylenebilir. Ailesi tarafından bedensel ceza uygulanan ya da medya yoluyla çizgi filmlerdeki şiddet içeren sahneleri izleyen çocukların, film ya da haberlerde yer alan saldırgan ya da şiddet görüntülerine yoğun bir şekilde maruz kalmaları, çocukların duygusal ya da davranışsal olarak sorunlarla karşılaşacağı söylenebilir.

C.Şiddet

1.Şiddetin Tanımı

Bedensel cezayı daha iyi tanımlamak için şiddetin tanımının yapılması gerekmektedir. İnsanlık tarihiyle ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak kolay olmamaktadır.

Terimin kökenine bakıldığı zaman ise şunları görürüz: Şiddet, Latince violentia'dan gelmektedir. Violentia; şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. Violare fiili ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek, kurallara karşı gelmek anlamını taşımaktadır. Bu sözcükler vis ile bağlantılıdır. Vis ise, güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı demek olduğu gibi, nitelik, bolluk, öz ya da bir şeyin asıl yapısı anlamlarına da gelir. Daha kapsamlı açıklamayla vis sözcüğünün, etken güç, bir cismin gücünü kullanma olanağı yani etkinlik, değer yaşam gücü anlamlarını da kapsadığı görülür (Garbarino 1980).

Sözcük anlamlarına bakıldığında Türkçe'de "şiddet"; sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma, karşıt tutumda olanlara karşı kaba kuvvet kullanma, sertlik anlamına gelmektedir. Şiddet; bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak, şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak da tanımlanabilir. Dar anlamıyla ele alındığında şiddet, insanın bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır. İnsanın kendine yönelik yıkıcılığını temsil eden intihar (özkıyım) da bu grupta değerlendirilmektedir (Erkman 1991). Şiddet bir kişiye güç ve baskı uygulayarak, onu iradesi dışında bir davranışa zorlamaktır. Burada şiddet uygulama eylemleri, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence şeklinde olabilir. Kısaca bireyin fiziksel ve psikolojik olarak acı çekmesine neden olabilecek fiziksel ve ruhsal yönden ona zarar veren her davranış şiddettir (Ünsal 1996).

Straus'a (1990) göre şiddet diğer kişiye acı veren ve onda incinmeye yol açabilen amaçlı bir davranıştır. Şiddet genellikle fiziksel şiddet biçimindedir (Bandura 1973). Şiddet ve bedensel ceza tanımları çok benzeşir. Her ikisi de amaçlıdır, şiddetteki amaç acıya neden

olmasıdır. Greenfeld'e (1996) göre şiddet, fiziksel veya duygusal travmaya olan kasıtlı güç kullanımı olarak kabul edilmektedir. Yani şiddet, güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümüdür.

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti şöyle tanımlamaktadır: Kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, az gelişmişlik veya yoksunlukla sonuçlanan (sonuçlanma ihtimali yüksek olan) kasıtlı kuvvet kullanımı tehdididir. Şiddet bireysel, bireyler arası, aile ve toplum düzeylerinde pek çok faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir.

Şiddet değişik disiplinler içerisinde değerlendirilen multi disiplinler çalışılan bir konudur. Medikal yaklaşımlar, hukuksal yaklaşımlar, psikolojik yaklaşımlar ve sosyolojik yaklaşımların hepsi de temel konuları oluşturan boyutlardır (İmamoğlu 1993). Şiddet bireysel ve toplumsal bir olgu olarak ele alındığında psikolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları olan bir olgudur. İnsanın doğasında mevcut bastırılmış bir davranış biçimi olan şiddet; sert, katı davranışlar içerir. İnandırma ve ikna yerine, kaba söz ve kuvvet kullanma şeklinde ortaya çıkar. Kasıtlı olarak” anlamın çarpıtılması” ve “aşağılayıcı davranışlara ya da dile başvurma” da şiddet kapsamında değerlendirilebilir.

Özetle, şiddet; en genel anlamıyla, saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir. Bu anlamda şiddet kişiye yönlendirilmiş, kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı eylemlerdir. Şiddet kimi zaman eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içerir (Mutlu 1997). Bu anlamda fiziksel her türlü saldırı şiddet tanımı içinde değerlendirilirken, fiziksel olmayan kimi davranış ve tutumlarda psikolojik şiddet tanımı içinde değerlendirilir.

D.Bedensel Cezanın Tanımı

Bir saldırganlık davranışı olan bedensel ceza, çocuğun davranışını kontrol etmek ya da düzeltmek amacıyla, çocuğu incitmek değil ama acı vermek niyetiyle fiziksel güç kullanılmasıdır (Straus 1994). Bedensel cezadaki amaç çocuğu incitmek amacıyla yapılmamasıdır. Çocuğu incitmek ve daha fazla zarar vermek amacıyla uygulanan davranış fiziksel istismardır. Fiziksel istismar çocuğun ve gencin anne-babası ve diğer yetişkinler

tarafından bedensel olarak örselenmesidir. Fiziksel istismar yetişkin tarafından yapılan sürekli ve sistemli bir davranış biçimidir (Kulaksızoğlu 2001). Fiziksel istismar çocuğa vurma, tekmeleme, ısırma, yakma, itme gibi yollarla fiziksel zarar vermektir. Çürükler, yanıklar, kırıklar, iç organ zedelenmeleri bunun kanıtlarıdır (Hyman 1997).

Bedensel ceza özellikle küçük çocuklar için çok sarsıcıdır. Yeni yürüyen ve konuşan bir çocuk -ki bu dönem çocukların en sık dövüldüğü dönemdir- en sevdiği ve güvendiği kişi tarafından acı veren bir saldırıya uğramaktadır. Bu durum depresyon ve intihara dek uzanabilen, yaşam boyu sürebilecek değersizlik, düşmanlık, öfke, nefret ve kaygı gibi duygularla derin psikolojik problemlere yol açabilecektir (Hyman 1997).

Bedensel cezanın en sık rastlanılan biçimleri en hafifi ele vurmak olmak üzere, kulak çekme, popoya vurma, kolundan sıkıca tutma, tokat atma, sertçe itme ya da kimi nesnelere vurmaktır (sopa, kemer, terlik gibi...). Dövmek veya dayak atmak genellikle bedensel cezanın halk arasındaki karşılığıdır (Bilgin 1999).

Bedensel ceza pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de son derece yaygındır. Akrabalar, arkadaşlar, komşular anne-babadan çocuğun yanlış davranışına bedensel ceza ile tepki vermesini beklerler. Bunu yapmayan anne babalar kendilerini çevreye karşı savunmak zorunda kalırlar ve genellikle “gevşek” olmakla suçlanırlar. Bir yakınının çocuğunun yanlış davranışından söz ederken hatta bir filmde çocuğun yanlış davranışını izlerken pek çok kişi “Bir tane patlatacaksın bak bakalım bir daha yapıyor mu?” ifadesini kullanır. Hemen şu anda hatırlayacağımız en az 3-4 atasözümüz kültürümüzün bedensel cezaya nasıl yaklaştığı hakkında bir fikir verecektir. Bedensel ceza çocukları, aileyi ve gerçekte tüm toplumu etkiler. Genellikle bebeklikte bir yaşından önce başlar ve çok sık gerçekleşir. Kişiliğin temel katmanlarının oluştuğu okul öncesi yıllarda yoğun biçimde devam eder, pek çok evde ergenlikte de sürer. Sonuçta bireyin duygusal gelişimini etkiler. Daha önemlisi şiddeti mazur gösterir. Çocuk bunun otorite tarafından uygulanışını ahlaki bir davranış olarak kabul eder (Bilgin 1999). Bedensel ceza hemen o anda etki yaptığı için etkiliği üzerine güçlü bir mesaj verir. İkincil mesaj da şudur: Eğer birisi sizin söylediklerinizi dinlemez veya yanlış davranırsa fiziksel şiddet kullanılabilir. Bu mesaj yaşam boyu diğer ilişkilere de taşınır (Straus, Gelles, Steinmetz 1980; Akt. Straus ve Stewart 1999). Brezina (1999) bedensel cezanın çocuğun aileye yönelik saldırgan davranışını arttırdığına dikkat çekmiştir.

Anne-baba ve öğretmenlerin çocuklarla olan ilişkilerinde bedensel ceza kullanmaları hemen her toplumda görülen bir davranış biçimidir. Dayak okulda da başvurulan bir cezalandırma biçimi olarak görülmektedir. Gözlemler sonucunda ulaşılan sonuçlara göre, Türk toplumunda çocukların başarısızlık gösterme, boyun eğmeme ve söz dinlememe gibi durumlar karşısında cezalandırma biçimi genellikle dayaktır. Bunun dışında korkutma, sindirme veya isteklerini yerine getirmeme gibi davranışlar da diğer ceza şekilleridir (Yörükoğlu 1981).

Bedensel ceza o denli yaygındır ki birçok sosyal bilimci bile bunu çocuklarına uygulamıştır (Anderson ve Anderson 1976). İki yaş bedensel cezanın en sık görüldüğü yaştır. Bu yaştaki çocuklara sözel olarak yaklaşmak güçtür. Bir şeyi yapmamalarını söylemenin de anlamı yoktur. Gazetelerde sık sık görülen sigara yanıkları, kırıklar, morlukları ile hastahaneye kaldırılan çocuklar genellikle bu yaşlardadır. Ancak Polat (1997) İstanbul'un en büyük altı hastahanesinde son 3 yıl içinde acil servise fiziksel istismar sonucu ulaşan hiçbir vaka kaydına rastlamamıştır.

3-5 yaş arasında 2 yaştakine benzer bir oranda kalan bedensel ceza 5-17 yaşlar arası azalarak devam eder. Bedensel ceza sıklığı ortalama yılda 18 kez ile gene 2 yaş çocuklarda en fazladır. 14-15-16 yaşlarında yılda 6 kez bedensel ceza rapor edilmiştir. Şiddet açısından bakıldığında ise 2-4 yaşındakilere bedensel cezanın daha yumuşak biçimlerinin uygulandığı görülmektedir. En şiddetli ceza 5-12 yaşlarında rapor edilmektedir (Starus 1991).

Bedensel cezanın uygulandığı aile ortamlarında yüksek kaygı düzeyi, ve gerilim ön plandadır. Cezalandırıcı ailenin yarattığı yüksek gerginlik durumu, çocuğun "toplumsallaşma oyununun" kurallarını öğrenmesini zorlaştırabilir ya da engelleyebilir. Bedensel cezanın uygulandığı çocuk, kendisini eleştiren ve döven ebeveynine karşı evde hemen hiç saldırganlık tepkisinde bulunmaz, ancak o saldırganlığını misilleme tehlikesi daha az olan ev dışındaki arkadaş ve ortamlarına taşır (Yavuzer 2001).

Bedensel cezalandırma çocuğun saldırganlığı gözlemleyerek öğrenmesine yol açar, aynı zamanda öfke ve kızgınlık doğurur. Dayak yiyen çocuk –kabahati sonucu dövülmüşse- "bir kabahat yaptım, karşılığında cezamı çektim, artık ödeştik, tekrar aynı hareketi yapabilirim" duygusuna kapılabilir. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar daha kolay boyun eğen,

korkak, otoriteye karşı çekingen, kendinden istenileni fazlası ile yerine getiren, kendilerinden güçsüzlerine karşı saldırgan, otoritenin baskısı kalktığında isyankar davranan ve kural tanımayan bir kişilik geliştirebilir (Kulaksızoğlu 2001).

Bedensel cezayı açıklamak daha çok bir sistem yaklaşımı gerektirir. Bedensel ceza birey ve toplumun özelliklerinin bir fonksiyonu olarak karşımıza çıkar ve dönerek hem birey hem de toplumu etkiler. Bu etkenler şöyle sıralanabilir (Straus 1994).

1. Toplumsal Özellikler

Bedensel cezaya yönelik yasal veya yasal olmayan normlar, toplumda yaşanan şiddetin derecesi, medyanın şiddeti yansıtırma biçimi gibi özelliklerdir.

2.Ailenin Özellikleri

Sosyo-ekonomik düzey, istenmeyen anne-babalık, eşle anlaşamama, eşler arası şiddet, mesleki başarısızlık ile daha çok anne-babanın kişilik yapısına ilişkin durumlar. Örneğin; mükemmeliyetçilik, pasif bağımlılık, düşük özgüven, kişilik bozuklukları, alkolizm, depresif bozukluklar, psikotik eğilimler, hatta mensturasyon öncesi dönem gibi fizyolojik gerginlik halleri.

3.Çocuğun Özellikleri

Hareketlilik düzeyi, saldırganlık derecesi, özürlü olması, veya herhangi bir anormalliğe sahip olması, bebekliğin ve çocukluğun kimi davranışlarını fazla göstermeleri (sürekli karın ağrısı, ağlama gibi).

Tüm bu özelliklerin dinamik etkileşimi sonucu ortaya çıkan bedensel ceza uzun vadede kendisini ortaya çıkaran bu üç etkeni de etkileyecektir:

1.Toplum Üzerindeki Etkisi

Şiddet içeren suçların çokluğu, cezalandırıcı yasalar ve askeri yönetim biçimleri.

2.Aile Üzerindeki Etkisi

Çocuk istismarı, eş istismarı, kardeşler arası şiddet, toplumsallaşmada yetersizlik.

3.Çocuk Üzerindeki Etkisi

Depresyon, alkolizm, intihar, düşük özgüven, şiddetin onaylanması, cinselliğin şiddetle birleştirilmesi, otoriter kişilik özellikleri.

Bedensel cezanın tanımı ve etkilerinden bahsettikten sonra çocuk ihmali ve istismarından bahsetmek gerekir.

E.Çocuk İhmali ve İstismarı

Çocukların refahı alanında, çocukların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açılarından yeni yaklaşımlar ve standartlar getiren Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların yetiştirilmesinde toplumun, devletin ve ailenin sorumluluklarını, yeni ilke ve standartlarla açıklamaktadır. Bu ilke ve standartlarla "nitelikli insan"ın yetiştirilmesi temel hedef olarak belirlemiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuğun sağlığı, gelişimi, eğitimi ve katılımı temel konular olarak ele alınmaktadır. Temel konular çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı önemli yer tutmaktadır. Türkiye'de oldukça yaygın olan çocuk ihmal ve istismarının çocuk hakları açısından incelenmesi önemlidir (Polat 2000).

Çocuk istismarı ve ihmali, ana-baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Hedin 2000).

Çocuk istismarı; fiziksel, cinsel ya da duygusal istismar olarak, çocuk ihmali ise fiziksel ya da duygusal ihmal olarak ayrılmaktadır. İstismar ve ihmalin bu farklı şekilleri

yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır (Oral 2001).

1.Fiziksel İstismar ve Fiziksel İhmalin Tanımı ile Nedenleri

İstismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan fiziksel istismar ise çocuğun kaza dışı hasar görmesi ya da fiziksel olarak cezalandırılması olarak ifade edilmektedir (Bilir 1991).

Fiziksel istismar, çocuğa vurma, tekmeleme, ısırma, yakma, itme gibi yollarla fiziksel zarar vermektir. Çürükler, yanıklar, kırıklar, iç organ zedelenmeleri bunun kanıtlarıdır (Hyman 1997).

Koşar'a (1989) göre fiziksel istismar çocuğun kaza dışı hasar görmesi ya da fiziksel olarak cezalandırılması olarak tanımlanabilir. Çocuğun ağzına biber sürmek, sarsmak, kulağını ve saçını çekmek, çocuğun vücudunun herhangi bir yerine hafif şiddette veya parmakla vurmak gibi fiziksel cezalandırmalar orta derecede fiziksel istismar olarak kabul edilirken; çocuğa şiddetli elle veya ayakla vurmak, yakmak, boğmak gibi fiziksel cezalandırmalar ise şiddetli fiziksel istismar olarak kabul edilmektedir (Runyan 2002).

Kaplan'a (1999) göre fiziksel istismar 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin ana babası ya da bakımından sorumlu başka kişi tarafından sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğraması, yaralanması ya da yaralanma riski taşımasıdır. Bu hasar; elle ya da bir nesneyle vurularak, itilerek, sarsılarak, yakılarak ya da ısırılarak oluşabilmektedir.

Fiziksel ihmal ise 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin yetersiz besleme, giydirme, hijyen ya da bakım verme sonucunda zarara uğramasıdır.

Buradaki en önemli sorun fiziksel istismar olarak tanımlanan bu cezalandırma şekillerinin, bazı toplum ve kültürlerde istismar olarak algılanmamasıdır. Hatta bazı toplumlarda ve kültürlerde yer alan bu davranışlar çocuğun disiplini ve terbiye edilmesi için gerekli olarak düşünülmektedir. "Dayak cennetten çıkmadır." "Annelerin veya öğretmenlerin vurduğu yerde gül biter." "Eti senin kemiği benim." atasözlerinde görüldüğü gibi büyüklerin çocuklara uyguladıkları istenmeyen davranışların toplum tarafından kabul

edildiğini göstermektedir.

Çocuklara uygulanan fiziksel istismarın tarihçesine bakıldığında antik çağlara dek ulaşılır. En ağır biçimi de çocuğun öldürülmesinin yasal olarak onaylanmasıdır. Yaklaşık 100 yıl önce çocuk istismarına karşı önlemler alınmaya başlanmış, hareket 1980'lerden sonra hızlanmış ve dünyanın çeşitli ülkelerinde bu konu ile ilgili yasalar çıkarılmıştır (Polat 1997).

Hekimlik uygulamalarında fiziksel istismar olguları geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Kafatasının altında dövülme sonrası oluşan kanamalar, sigaradan oluşan izler, kısmen kapanmış kırıklar, çürükler, morarmalar, insan ısırıkları, göz lezyonları, yanıklar ve buna benzer kazara olmayan yaralanmalar gibi bulgular çocuğun şiddetli fiziksel istismara uğramış olabileceğini göstermesi açısından önemli bulgulardır (Polat 2000).

Arthur'da (1997) çocuklarda yapılan fizik muayenede "Baldır ve bacaklardaki morluklar, genital bölgedeki morluklar, değişik iyileşme evrelerindeki yumuşak doku hasarları, el izi, ısırık izi gibi özel izler, çok sayıda sigara yanıkları, deride ve kalçadaki yanıklar, karaciğer ya da dalak yırtılmasına yol açan künt karın travması, sefal hematom, subperiostal kanama, epifizde ayrılma, metafiz kırığı, periostal kalsifikasyon gibi radyolojik bulgular, retinal kanama, ayrılma, lens dislokasyonu gibi göz hasarları, çoklu kosta kırıkları, çekme ile meydana gelen timpanik zar yırtılması ile giden kulak hasarları ile kol ya da bacağın bükülmesi ile oluşan spiral kırıklar fiziksel istismarı akla getirmelidir" demektedir.

Fiziksel istismar ve ihmalin nedenine ilişkin basit bir açıklama getirmek olası değildir. Birçok araştırmacı, ana-baba, çocuk ve çevre ile ilişkili etyolojik etkenlerin istismar ve ihmalin oluşumunda etkili olduğu görüşünde birleşmektedir. Fiziksel istismar ve ihmal için, bakım verene ilişkin risk etkenleri olarak; psikiyatrik bozukluk, madde kullanımı, sosyal destek yokluğu, çocuklukta kendine de istismarda bulunulması gibi özellikler bildirilmektedir (Powers 1990).

Ülkemizde resmi kayıtların yetersizliğine karşın pek çok doktor acil olarak gelen çocuk yaralanmalarının çoğunun nedeninin anne- babadan kaynaklanan bedensel ceza olduğunu ifade etmektedir.

1.1.Fiziksel İstismar ve Fiziksel İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Fiziksel istismar birçok kişiler arası, bilişsel, duygusal ve davranışsal sorun, madde kötüye kullanımı ve psikiyatrik hastalıklarla ilişkilidir. Fiziksel ihmal de çocuğun sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişiminde ağır ve uzun dönemli sonuçlar doğurabilmektedir (Gökler 2002). İhmal edilmiş çocuklarda fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha ağır bilişsel ve akademik bozukluklar, daha fazla sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım sorunları görülmektedir (Kathryn 2002). Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda sosyal işlevsellik alanında birçok eksiklik fark edilmektedir; bu çocuklar yakın ilişki kurmakta güçlük çekip, daha çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler kurabilmektedir (Kaplan 1999). Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda bilişsel yetilerde bozukluk ve akademik başarısızlığa sık rastlanılmaktadır (Kaplan 1996).

Bu çocuklarda nedeni tam olarak anlaşılammakla birlikte, yüksek oranda nörolojik bozukluk bildirilmektedir (Arthur 1997). Saldırgan ve suça yönelik davranışlar fiziksel istismar ve ihmalle en sık birliktelik gösteren sorunlardır (Lewis 1992). Bu çocuklarda kontrollere göre daha yüksek oranda davranış bozukluğu ve karşı olma, karşı gelme bozukluğu görülmektedir (Livingston 1987). Fiziksel istismara uğramış kişilerde intihar düşünceleri ve girişimlerine daha yüksek oranda rastlanılmaktadır (Tackett 2002). Madde kötüye kullanımı, psikopatik kişilik bozuklukları, tehlikeli cinsel deneyimler gibi sağlığı tehdit eden davranışlar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve kaygı bozuklukları gibi psikiyatrik hastalıklar da fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda daha sık saptanmaktadır (Pizarro 1999). Ağır fiziksel istismar vakalarında travma sonrası stres bozukluğu görülebilmektedir (Pelcovitz 1994).

2.Cinsel İstismarın Tanımı ve Nedenleri

Cinsel istismar, bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için çocukları araç olarak kullanmasıdır (Green 1996).

Çocuğun en az kendisinden altı yaş büyük birisi tarafından cinsel doyum için zorla

veya ikna edilerek kullanılması veya başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesidir. Cinsel istismar davranışları arasında çocuğun genital bölgelerine dokunma, teşhircilik, röntgencilik, çocuğu pornografi ve fuhuş malzemesi yapma, cinselliğe teşvik eden konuşmalar ve pornografik film seyrettirme gibi davranışlar yer almaktadır (Nurcombe 2000).

Cinsel istismarın herhangi bir sosyo demografik grupla bağlantısı saptanmamış ve her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği belirtilmiştir (Hedin 2000). Tacizde bulunan kişilerin çoğunluğu erkeklerdir (Green 1996). Bu kişilerin özellikleri konusunda çeşitli görüşler öne sürülmektedir. Kimi uzmanlar tacizci olmayan ana-babaların belli koşullar altında istismar uygulayabileceğini vurgularken, kimi uzmanlar tacizcilerin temel özelliğinin kurbanı “insan altı” bir varlık olarak görmek olduğunu savunmaktadır. İstismarda bulunanların bir kısmının çocuğa yönelik davranışından çocuğun yarar göreceğine ve olay anında çocuğun eğlendiğine inandığı gözlenmiştir (Pizarro 1999). Boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımı olan ailelerde cinsel istismar daha sık görülmektedir. Çocuğun bakımıyla doğrudan ilgilenen babaların daha az istismar uyguladığı saptanmıştır (Yates 1997).

2.1.Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Çocuklarda cinsel istismar önemli bir halk sağlığı sorunudur ve uzun dönem olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Uzun dönemde gözlenen olumsuz sonuçlar için tek bir sendrom yoktur, ancak cinsel istismar bir grup bozukluk için risk etmeni olarak kabul edilmektedir (Fleming 1998). Kaygı bozuklukları cinsel istismara uğrayan çocuklarda kısa süre içinde ortaya çıkabilmektedir. Uyku bozuklukları, kabuslar, fobiler, bedensel yakınmalar ve korku tepkileri yüksek kaygı düzeyinin kliniğe yansımaları olarak gözlenmektedir (Green 1996). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, ikincil enürezis ve enkoprezis cinsel istismar kurbanlarında daha sık ortaya çıkmaktadır (Elliot 1993). Disosiasyon, ruhsal travmaya karşı ilkel bir savunma olarak kabul edilmektedir. İstismarın erken döneminde, amnezi, aşırı fantezi kurma, trans benzeri durumlar ve uyurgezerlik ortaya çıkabilmektedir. Bu çocuklarda konversiyon tepkilerine de yüksek oranda rastlanılmaktadır (Pelcovitz 1994).

Cinsel istismar yaşamış çocuklarda yüksek oranda depresyon gözlenmekte ve kurbanın benlik saygısı ciddi hasara uğramaktadır (Pelcovitz 1994). Bu çocuklarda intihar düşünceleri ve girişimleri sık görülmektedir (Livingston 1987). Erişkin yaşta başlayan majör depresyon, çocuklukta cinsel istismarla ilişkili bulunmuştur (Weiss 1999). Öfke tepkileri, zayıf dürtü kontrolü, karşı olma, karşı gelme bozukluğu cinsel istismara uğramış çocuklarda gözlenebilmektedir (Gorey 1997). Kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürme becerisi, cinsel istismardan olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu kişilerin ya ilişki kurmaktan kaçındıkları ya da aşırı yakınlık gereksinimi duyup çok sayıda, fazla beklentili ve kontrol edici ilişki kurdukları gözlenmektedir. Her iki tip ilişki de işlevsellikten uzak olmakta ve genellikle yalnızlıkla sonlanmaktadır (Tackett 2002). Yüksek riskli cinsel eylemler, cinsel istismara uğramış insanlarda daha sık görülmektedir. Cinsel taciz öyküsü olan kadınlarda daha erken başlangıçlı cinsel yaşam, daha fazla oranda ergenlik çağında gebe kalma, birden fazla cinsel eş, korunmasız cinsel ilişki ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların sıklığında artma saptanmıştır (Fergusson 1997). Ayrıca, cinsel istismar öyküsü olan çocukların daha fazla cinsel saldırıda bulunduğu da bildirilmektedir (Walrath 2003).

3.Duygusal İstismar ve İhmalin Tanımı

Duygusal istismar ve ihmal oldukça sık olmakla birlikte, fark edilmesinde, tanımlanmasında, anlaşılmasında ve yasal olarak kanıtlanmasında güçlük yaşanmaktadır (Glaser 2002). Duygusal istismar ve ihmal, çevredeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler ya da eylemsizlikler olarak tanımlanır. Fiziksel ve cinsel istismar türlerinin çoğunda duygusal istismar ve ihmal de yer almaktadır (Şahiner 2001). Fiziksel istismar ve ihmal olgularının %90'ında duygusal istismar ve ihmal olduğu saptanmıştır (Claussen 1991). Fiziksel ve cinsel istismarın olmadığı durumlarda da duygusal istismar ve ihmal gerçekleşebilir. Bu şekliyle, duygusal istismar ve ihmalin çocuk ve ergenlerin yaşadığı en sık görülen istismar ve ihmal tipi olduğu söylenebilir. Ancak fiziksel ve cinsel istismardan daha zararsız gibi yorumlandığından uzun süre konuyla ilgili çalışmalar sınırlı kalmıştır (Kaplan 1999). Duygusal istismar, sözel istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir. Duygusal ihmalde ise yeterli duygusal

destek sağlamamak, ilgi ve sevgi göstermemek ve çocuğun şiddetle karşı karşıya kalmasına izin vermek yer alır (Glaser 2002).

3.1.Duygusal İstismar ve Duygusal İhmalin Nedenleri

Duygusal istismar ve ihmalde tek bir nedenden çok çocuk, ana - baba ve çevrenin etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu tür istismarı gerçekleştirenler, çocuğa birinci derecede bakım veren ve bağlanma nesnesi olan kişilerdir (Glaser 2002). Duygusal istismar, annede duygu durum bozukluğu ve madde kötüye kullanımı, çocuğa karşı artmış sözel öfke ve azalmış duygusal beslenmeyle ilişkili bulunmuştur (Kaplan 1999).

3.2.Duygusal İstismar ve Duygusal İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda birçok duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklar ortaya çıkmaktadır (Glaser 2002). Bu tür istismar ve ihmal, uzun dönem psikolojik işlevsellik üzerinde diğer istismar ve ihmallerden daha fazla etkiye sahiptir (Kaplan 1999). Duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda dışavurum ve içe atım sorunları, sosyal ilişkilerde bozukluk, kendine güvende azalma, intihar davranışı, çocukluk çağı mastürbasyonu ve birçok başka psikiyatrik bozukluk görülebilmektedir (Mullen 1996). Bu tür istismar ve ihmal kişilik bozuklukları için de bir risk etmenidir (Pizarro 1999).

Kişilerin beslenme ve bakım gereksinmelerini karşılayan, beden ve akıl sağlığını koruyan ve geliştiren, çocuklara güven duygusu veren bir birim olması gereken aile, çoğu kez her çeşit şiddetin beslendiği ve uygulandığı bir yer haline dönebiliyor. Bu bağlamda şiddetin uygulanmasında aile yapısı ve çocuğun içinde yaşadığı ailenin özelliklerinin çocuk üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler bıraktığı söylenebilir. Tüm bu değişkenlerin ilişkili olduğu kurum açık olarak ailedir. Şu halde aile olgusunu daha iyi tanımlamak gerekli olmaktadır.

F. Aile

1. Ailenin Tanımı

Aile toplumun en küçük ve en temel birimidir. Aileyi toplumsal bir sistem, toplumsal bir birim, toplumsal bir birlik, grup, insan topluluğu olarak tanımlayan sosyologlar olduğu gibi, toplumsal bir kurum olarak tanımlayanlarda vardır.

İnsan yaşamında, doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar ekonomik, kültürel ve toplumsal yönleriyle de kişinin ruhsal gelişimini, davranışlarını biçimlendirip yönlendirir (Yavuzer 1996). Aile, çocuğun ruhsal gelişiminde en önemli ortam ve toplumsal kurumdur (Hess 1984).

Ancak aile, ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, aynı ülke içinde de kentten kırsal kesime, ekonomik duruma ve yörelere göre de farklılıklar gösterir. Bu nedenle ailenin kesin ve evrensel tanımını yapmak sosyolojik, coğrafik, ve ekonomik farklılıklar göz önüne alındığında pek olası görülmemektedir (Genel İletişim 2003).

Antropologlar, “aile” kavramını anlaşmazlıklara yol açtığı için “akrabalık” kavramını kullanmayı tercih etmektedirler. Bununla beraber belirli kişiler sistemi için “aile” kavramını kullanmaktan da kaçınmamaktadırlar. Malinowski’ye göre aile, evlilik, kan ve evlatlık edinme yoluyla birbirine bağlanmış ve birbiri ile ailevi rollerine göre ilişki kurmuş olan iki ya da daha fazla sayıdaki bireyin oluşturduğu bir gruptur. Malinowski’ye göre bu bireylerin aynı çatı altında yaşamaları şart değildir (Abadan 1970).

Bütün toplumlarda hemen her birey, bir aile grubu içinde doğar ve orada yetişir. Her toplumda değişik örgütleniş biçimleri gösterse de bir aile sistemi vardır. Ailenin bilinen en basit tanımı, bir birine kan bağı ile bağlı bireylerin oluşturdukları bir grup olarak adlandırılabilir (Özkalp 1987).

Ozankaya’ya (1979) göre aile, içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili biçimde gerçekleştiği, cinsel ilişkilerinin belli biçimde düzenlendiği, eşler ve anne-babalarla çocuklar ve diğer yakınlar arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde

bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal kurumdur.

Aile birimindeki üye sayısı kaç ve ne türden olursa olsun (yani çocuksuz, tek ebeveynli, çekirdek, geniş, hiç evlenmemiş vs. aile biçimlerinde olduğu gibi) bugün dünyada aile kavramı çok çeşitli kombinasyonları, yakın etkili ilişkilerin ölçüsüne bağlı olarak içine almaktadır. Yoksa sözcük ne kadar sıklıkla kullanılırsa kullanılsın, aile olgusunun tanımı konusunda ne sokaktaki insanlar ne de aile ile ilgili akademik veya mesleki olarak ilgilenenler arasında görüş birliği ummak akılcı değildir. Aynı zamanda tipoloji ölçütleri de son derece çeşitlidir (Nazlı 2000). Örneğin; aileleri büyüklüklerine, evlilik bağlarına, güç ilişkilerine, fonksiyonlarına vs. göre sınıflandırmak ve bunlara göre aileyi tanımlamak en yaygın olanlarındandır (Gülerce 1990).

Bell, ailenin dört ayrı tanımı üzerinde durmaktadır. Birinci tanımlamada aile üyelerinden birinin fikrine dayanarak, onun duyguları ve fantezileri aracılığıyla aileyi tanıma söz konusudur. Psikiyatrik ortamlarda en çok kullanılan tanım budur. İkinci tanım, aileyi nükleer ve geniş yönüyle bir kurum olarak ele alan kültürel yaklaşımı içerir. Burada özel bir aileden söz edilmez, kuramsal bir yaklaşım vardır. Bu tanım sosyoloji ve sosyal psikoloji tarafından kullanılır. Üçüncü tanıma göre aile bir sosyal birimdir. Çeşitli parçaların oluşturduğu bir sistemdir. Küçük bir grup olarak ele alınır ve küçük grupların davranışları açısından sosyal psikoloji tarafından incelenir. Dördüncü tanım ise aileyi toplumun değerleri ile sınırlı bir grup olarak kabul eder. Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından verilen tanım, yukarıdaki dört ayrı bakış açısının hemen hepsini kapsamaktadır. Bu tanıma göre; aile kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir birimdir (Akt. Bulut 1990).

Frude'e (1991) göre aile sistemi öğelerden oluşmuş bir takımdır. Öğeler arasında etkileşim vardır ve bu etkileşim sistemdeki öğelerin özelliklerinden etkilenir.

Görüldüğü gibi ailenin tek ve evrensel tanımını yapmak güçtür. Yalnız bilinen bir şey vardır ki, aile toplumdaki en eski ve en temel kurumlardan biridir. Ailenin temel toplumsal bir kurum olarak görülmesinin iki temel nedeni vardır. Birinci neden, insan

türünü üretmesi ve devam ettirmesidir. İkinci neden ise, ailenin başka kurumlarında kaynağı olmasıdır. Çağımızda başka kurumlar tarafından üstlenilen bazı hizmetler önce aile içinde gelişmektedir. Bu hizmetler; ekonomik etkinlik, eğitim, eğlence, dinleme, toplumsal denetim vs. dir. Ailenin toplumsal kurum halinde oluşması, kendi kendine yeterli bir örgüt olmaktan çıkıp, yavaş yavaş genişleyen toplum içinde özel görevleri olan bir birim haline gelmesiyle oluşmuştur (Lundberg 1970).

2.Ailenin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Aile, insan yaşamında en önemli ve ilk toplumsallaşma kurumudur. Toplumsallaşma, bireysel ve toplumsal öğelerin karşılıklı etkinleşmesini içerir (Kağıtçıbaşı 1984). Toplumsallaşma olgusu her şeyden önce bir toplum içinde oluşmaktadır. Birey o toplumun bir üyesi olarak toplumdaki rollerini üstlenmekte ve topluma egemen olan kuralları benimsemektedir. Birincil toplumsallaşma etmeni olan aile, tüm değişmelere karşın bu özelliğini korumaktadır. Çünkü birey toplum içinde aile ortamında doğar ve büyür. Bireyin ilk deneyimlerinin kazandığı ilk tutum ve davranışlarının belirlendiği ortam ailedir (Aziz 1982). Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takılan davranış, ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır. Bu dönemde çocuk toplumun bir bireyi olacağını öğrenirken aynı zamanda en küçük ayrıntısına kadar kopya edeceği bir modele de gereksinim duyar. Kişiliğin oluşumu için gerekli olan özdeşleştirme aile içinde ki üyeler ile gerçekleşir. Çocuk toplumda alacağı rollere de bu dönemde hazırlanır (Yavuzer 1983).

Çocuğun hayatında en etkili çevre aile çevresidir. Çocuğun ilk öğrendiği ve hayatında en çok etkili olan örnekleri aile çevresinden alır. Konuşma, yeme, içme, giyinme, oturma, yürüme, sevdiği ve sevmediği şeyler, başka insanlarla nasıl ilişki kuracağını ilk olarak aile içinde gördüğü gibi yapar. Sevmeyi, saymayı, korkmayı, korkmamayı, vermeyi, almayı ve bunun kurallarını ailede öğrenir. Anne-baba arasındaki ilişkilerin şekli çocuğu büyük ölçüde etkiler. Birbirine karşı sevgi ve saygı duyan ailelerin çocuklarında çevresindekilere saygısızlık gelişmesi nadirdir. Anne-babanın devamlı çocuk önünde tartışmaları, kavga, evi terk etmeleri, kovma, dövme, sövmeler çocuğu son derece etkiler. Mutsuz, endişeli ve güvensiz bir yaşamın tohumlarını atar. Çocukta karşılıklı sevgi ve saygının gelişmesini başta yıkabilir (Çağlar 1981).

Ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre çocuk ilk görgülerini kazanır. Ailenin üreticilik, tüketicilik özellikleri çocuk davranışlarını ve tutumlarını etkiler. Aile fakir ve tutumlu ise, zengin ve müsrif ise...çocuk da buna göre etkilenir. Aile aynı zamanda koruyucu bir fonksiyona sahiptir. Anne-baba, çocuklarını her zaman dış tehlikelerden, hastalıklardan, kötülüklerden korur. Aile, bireylerine huzur ve iç rahatlığı sağlayan bir yuvadır. Bunun için aile, ruh sağlığı kazandırıcı bir fonksiyon da görür. Çocuk, aile içinde ilk güvenlik duygusunu geliştirir. Güçlükler aile içinde yenilir, üzüntüler paylaşılır (Öztabağ 1971).

Bebek çocukluğa doğru geliştikçe yeni beceriler kazanmak ve davranışlarını giderek kendi denetimi altına almak zorundadır. Bu dönemde ailenin rehberliği çocuğun gelişimi üzerinde çok etkili olur ve kusurlu aile yapısı, sağlıksız bir gelişimin ve uyumsuzlukların başlıca kaynağını oluşturur. Anne-baba bazen çocuğa çok şey vererek onun kendi gelişimine yön vermesini engeller; bazen ise çok az şey vererek ona gerekli desteği sağlayamaz ve uygunsuz tepki örüntülerinin gelişimine neden olurlar. Sağlıklı ya da sağlıksız, bu tutumlar, belirli bir anne-baba için çocuğun gelişme yıllarında oldukça değişmez bir biçimde sürdürülür (Gençtan 1982).

Anne-baba tutumları ile çocuk davranışları arasında ilişkiyi gösterebilme amacıyla sayısız araştırma yapılmıştır. Lafore (1945), okul öncesi bir grup çocuğa anne-babalarının gösterdiği tutumlar, evlerde yapılan sistemli gözlemlerle incelenmiştir. Bu araştırmada varılan sonuçların bazılarına göre, çocuklarına çok az sevecenlik gösteren anne-babaların çocukları, bunun karşıtı tutumlar geliştirerek, anne-babalarına oldukça sık sevecen yaklaşımlarda bulunmaktadır. Çocuklarına çok karışan zorbalık eden anne-baba, onların düşmanca tutumları ile karşılaşmaktadır. Suçlayan, cezalandıran, gözdağı veren anne-babanın çocuklarında ağlamalar daha sık görülmektedir. Çocuklarını yönetmekte güçlük çektiği için onları görmezlikten gelen ya da ilgileri başka yönlere çevirmeye çabalayan anne-babaya karşı çocuklar, onları sürekli tedirgin edecek davranışlar göstermekte, bazen de onları alaya almaktadır (Gençtan 1982).

Aile içinde temel güven ve dayanışma varsa aile dışında bireyin karşılaştığı stres getirici olumsuz olaylar yıkıcı etkisini pek göstermez. Güven duygusunun baskın olduğu aile dış dünyanın yaratmış olduğu sıkıntı ve kaygılarından kendisini kurtarır. Bu

tür aile içinde olan kimseler kendilerine olduğu gibi çevresine de güvenirler. Eğer aile içinde güven ve dayanışma sağlanmamışsa bu insanlar yoğun stres ve gerginlik yaşarlar. Bu kişiler kendilerine dahi güvenemezler. Dolayısıyla çevresinde yakın ilişkiler kuramazlar.

Aile sistemi içindeki anne ve babalar davranış ve sözleri ile sorumluluk duygusunu ifade ederler. Aile içinde sadece anne baba değil herkes sorumluluk duygusunu paylaşır. Elbette ki çocuklara yaşları oranında sorumluluk yüklenmelidir. Tüm sorumluluğu kendi üzerine alan, çocuğunu sorumluluktan kurtaran anne ve babalar kendi yaşamını biçimlendirmekten aciz sürekli başkalarının yönetiminde olmaya yönelik bireyler yetiştirirler Bu tür tutumlar sonucunda yetişmiş bireyler yaşamlarında yer alan olaylardan sürekli başkalarını sorumlu tutarlar. Gelişimsel dönemi göz önüne alınarak çocuğun odasını toparlaması, ev işlerine yardım etmesi gibi konularda sorumluluğu sağlanabilir. Bunu yaparken kız ve erkek işleri kesin çizgilerle ayrılmalıdır.

Çocuğa her şey hazır verilmemelidir. Sorumluluk duygusunun gelişimi ile ilgili anlatılanlar zorluklarla mücadele etme ile ilgilidir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel dönem göz önünde bulundurularak çocuk kendi sorunları ile baş başa bırakılmalıdır. Bu durum onların zor sorunları ile mücadele ederek, uğraşmasına olanak vermek, kendisine güvenli sorun çözme becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişmeleri için gereklidir. Karşılaştığı her zorluğa aşırı yardım eden ana-babaların çocukları sürekli başkalarına muhtaç, kendilerine güvensiz olur. Böyle kişiler yetenek becerilerini keşfedemezler.

Aile ortamı bir mutluluk ortamıdır. Şimdiye kadar anlatılan gereksinimlerin karşılanması mutlu olmayı getirir. Evde değerli olduğu duygusunu tadan birey mutlu olur ve yaptığı şeylerden doyum alır, kendini gerçekleştirme olanağı bulur.

Aile, içinde bulunduğu toplumun kültür özelliklerini nesilden nesile aktarma görevini yerine getirir. Aile, her çağda ve her toplumda insan topluluklarının oluşmasını sağlayan temel bir kurum olmuştur. Her kültür kendi özel çocuk yetiştirme tutumuna sahiptir. Çocuk yetiştirme tutumu toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilir (Kulaksızoğlu 2001). Anne-

baba davranışları, çocuğun ve gencin bulunduğu toplulukta, toplumsal normlara uygun şekilde davranıp davranmamasını etkilemektedir (Rozen 1967). Aile, tüm yönleriyle incelenmesi son derece güç bir yaşama ortamıdır (Onur 1995). Gencin kendini tanıması, kişiliğini kazanması ve uyum sağlamasında anne-baba tutumlarının yeri çok önemlidir.

G. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Bebek, çocukluğa doğru geliştikçe yeni beceriler kazanmaya, davranışlarını kendi denetimi altına almaya başlar. Bu dönemde ailenin rehberliği çocuğun gelişimi üzerinde çok etkili olur. Hatalı anne baba tutumu ve bozuk aile yapısı, sağlıklı bir gelişimin ve uyumsuzlukların başlıca kaynağı olabilir. Anne-baba, bazen çocuğa çok şey vererek onun kendi gelişimine yön vermesini engeller. Bazen de çok az şey vererek ona gerekli desteği sağlayamaz ve uygunsuz davranış örüntülerinin gelişimine neden olur (Gençtan 1993).

Çocuk yetiştirme tutumları üç grupta incelenebilir. Bunlar; eşitlikçi ve demokratik anne-baba tutumu, aşırı koruyucu ve müdahaleci anne-baba tutumu, aşırı otoriter ve baskıcı anne-baba tutumu'dur.

1.Eşitlikçi ve Demokratik Anne-Baba Tutumu

Çocuklarına karşı demokratik tutuma sahip anne-babaların, onların davranışlarını daha akılcı şekilde yönlendirdiği söylenebilir. Bu tutuma sahip anne-babalar, çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul edip değer vermekte ve bağımsız bir kişilik geliştirmelerini teşvik etmektedir.

Bu tutumu gösteren ebeveyn çocuğuna insan olarak saygı gösterir, onun gelişimine has, özgüven davranışlar göstereceğini bilir ve bu gelişim basamaklarını izler, onlara uygun davranır. Her çocuğun kendine has biricik ve tek olduğunu kabul eder, onun aile içinde özgür şekilde gelişmesine, yeteneklerini en üst düzeyde açığa çıkarmasına ve "kendini gerçekleştirmesine" izin verir, bunun için yardımlarda bulunur (Kulaksızoğlu 2001).

Demokratik anne-baba, çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına karşı ilgilidir. Çocuğun davranışlarını ilgi ve anlayışla izler. Onun iradesine ve sağlıklı uyumuna değer verir. Çocukları yaşına göre kendisi ile ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder. Önemli konularda

alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır. Onun görüşlerine değer verir. Dil alışverişine olanak sağlar. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Kuzgun 1972).

Ana-baba davranışlarıyla, çocukların davranışları arasındaki ilişkileri konu alan araştırmalara göre baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü ana-babalar, çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişmeye yol açmaktadır (Yavuzer 2001).

Anne-babanın çocuğu kabulü, sevgi ve sevecenlikle ele alması, çocukla ilgilenmesi şeklinde davranışa yansımaktadır. Kabul eden anne-baba çocuğun ilgilerini göz önünde tutarak onun yeteneklerini geliştirecek ortamı çocuk için hazırlar. Kabul gören çocuk genellikle sosyalleşmiş, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal ve sosyal açıdan dengeli ve mutlu bir bireydir.

Aile her şeyden önce çok iyi bir rehberdir. Çocuğa yol gösterilir ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakılır. Alternatifler sunulur ancak seçim çocuğa aittir. Çocuk seçenekleri değerlendirir ama seçiminin sorumluluğunu alır. Böyle bir ailede, evde, toplumda kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Çocuk neyi nerede yapacağını veya yapmayacağını bilir. Ev ve toplum kuralları çocuğa anlatılır. Her şeyden önce anne-baba iyi bir modeldir. Çocuklarında görmek istemedikleri davranışları kendileri de yapmazlar. Çocuk sınırlar içinde özgürdür.

Demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırlarını bilen, yaratıcı, aktif, girişken, sağlıklı ilişkiler kurabilen, saygılı, sorumluluk sahibi, hoşgörülü, uyumlu bir birey olarak yetişir. Her çocuk kabul edilmek ve yaptığı davranışın sonucunda onaylanmak ister. Büyük veya küçük olsun yaptığı davranışın sonucunu görmek ister. Onaylandıkça daha fazla başarmak ve övünmek ister. Anne baba tarafından onaylanır. Aile çocuk için iyi bir rehberdir. Çocuğa yol gösterir. Ama alacağı kararlarda serbest bırakılır. Bir çok alternatif sunularak tercih çocuğa aittir. Çocuğun aile içi ve dışında uyacağı kuralların sınırları bellidir. Aile içerisinde eşit bir ilişki vardır. Aile fertleri iletişimde birbirlerine duygusal ve düşünsel anlamda açıktırlar.

Demokratik, hoşgörülü ve kabul edici tavrın benimsendiği evlerde, çocuklar aktif, bağımsız kararlar alabilen, yaratıcı, toplumsal bireyler olarak yetişirler. Yaşlıları arasında yüksek düzeyde kabul görürler. Bu tarzda yetiştirilen çocuklar, kolay egemenlik

kurulamayan, başarılı, yapıcı, özel merakları olan bireyler olur (İkizoğlu 1983).

Eşitlikçi-Demokratik Anne-Baba Tutumu gösteren ebeveyn, çocuğunu disipline etmek amacıyla onu sevgiden mahrum bırakmaz. Hoşgörü ve sevgi gösterme anne-babanın temel davranışlarından. Aile içinde sevgi gösterme açık olarak sergilenir (Kulaksızoğlu 2001).

2.Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu

Aşırı himayeci bir tutumla yetiştirilen çocuklara, aile içinde devamlı himayeye muhtaçlarmış gibi davranılır. Böyle bir ailede anne-baba müdahalecidir. Çocuk erginlik çağını geçse de ona kendi kararlarını vermesi için yeterli zemin hazırlanmaz. Bu ailede bazen çocuğun arzularına rağmen çocuk adına bazı kararlar alınır ve anne-babanın buna hakkı olduğu savunulur (Kulaksızoğlu 2001).

Anne-babanın aşırı korumaları, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucunda çocuk, diğer kişilere karşı aşırı bağımlı, güvensiz, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir (Yavuzer 2001). Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruyucu tutumu, gelecekteki eşinden bekleyebilir.

Aşırı koruyucu ve abartılı sevgisi olan anne babalar çocuklarına derin duygusal bağla bağlıdırlar. Anne baba çocukları için sebepsiz yere aşırı kaygı içindedirler. Bu kaygı da onları çocuklarını aşırı korumaya yönlendirir. Çocuğu mutlu edemeyeceklerini düşündükleri için hep endişelidirler. Çocuğa karşı boğucu şefkat gösterirler.

Çok fazla kol-kanat gerici bir tutum içinde yetişen çocukların yetişkinliğe geçişinde güçlükleri olmaktadır (Blair ve Jones 1964). Üzerine fazla düşülen çocukların da daha az aktif, sosyal ilişkilerde pasif ve kas becerilerinden yoksun olarak yetişeceklerine işaret edilmiştir (Buse 1969).

Aşırı koruyuculuğun altında yatan ana sebep annenin yalnızlığı ve hayattan özellikle de eşinde ve evliliğinde beklediğini bulamamış olmasıdır. Anne çocuğu ile o kadar bütünleşir ki onun büyüdüğünü ve olgulaşabileceğini asla kabul etmez. Anne kendini

çocuğuna adayarak onun her türlü işini kendisi yapar. Çocuğunu kendine aşırı bağımlı yaparak kendisini değerli ve eşi bulunmaz hisseder. Çünkü çocuk en ufak davranışta bile annesinin fikrini alır annesine bağımlı ve tutsak olur. Anne-babalar çocuklarına derin duygusal bağlarla bağlıdırlar. Sebepsiz yere kaygılanıp boğucu şefkat gösterirler. Çocuğa doğal yaşam hakkı verilmez onunla ilgili kararları kendileri alırlar. Çocuğun hataları görülmez. Örtbas edilir. Çocuktan bir şey istedikleri zaman duygu sömürüsü yaparlar (Yörükoğlu 1996).

Aşırı himayeci ve müdahaleci anne-babalar çocuklarını kendilerinin bir uzantısı gibi görmekte ve onlarla duygusal yoksunluklarını gidermek istemektedirler. Bu aileler çocuğun ana-babaya bağımlı olmasını bir görev saymaktadırlar. Kız çocuklar anne-babanın kontrolünde daha çok tutulmakta, bağımsız ve ayrı bir birey olma yolundaki çabaları ebeveyn tarafından daha çok engellenmektedir (Kulaksızoğlu 2001).

3.Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne-Baba Tutumu

Bu tutumun temel niteliği ebeveynin çocuğa karşı gösterdiği baskıdır. Anne-baba çocuklarına kesin olarak hakim olduklarına inanırlar. Onlar için anne-babaya itaat esastır.

Otoriter ebeveyn, çocuğun davranışlarını değerlendirmeye, kontrol etmeye ve şekil vermeye çalışır, çocuğun tavırlarına standartlar koyar. Çocuğu anne-babasına itaat etmesinin bir meziyet olduğunu düşünür (Kulaksızoğlu 2001).

Otoriter tutumda aile içinde korku hakimdir ve çocuk korku ile büyür. Ailede yüksek baskı ve katı disiplin olduğundan çocuklarda kendini kabul etme zorlaşır, uyumsuzluk görülür. Çocuk evde anne-babasında gördüğü olumsuz tutumları okulda arkadaşlarına uygulamaya çalışır. Ayrıca devamlı eleştirilen bu çocuklarda saldırgan davranışlar ortaya çıkabilir.

Otoriter anne-baba çocuğa olan sevgisini bile, çocuğu istenilen şekilde davrandıkça (şartlı) gösterir. Sevgiyi bir pekiştirici olarak kullanır. İstenen davranışlar da çoğunlukla gelenek ve daha üst otoritelerce saptanmış kurallara uygun davranışlardır. Anne-baba, kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür. Kendisi otoriter kişiliğin temel nitelikleri olan dogmatik düşünce tarzına yatkın olduğundan, çocukla dil alışverişinde

bulunmaz. İstek ve emirlerin tartışmasız yerine getirilmesini ister. Aksi halde, cezaya başvurur (Kuzgun 1972). Baskı altında büyüyen çocuk, çekingen, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilir. Anne-babanın aşırı koruması, çocuğa gerekenden fazla kontrol ve özen göstermesi sonucu çocuk, genellikle diğer kimselere bağımlı, özgüveni olmayan bir birey olarak yetişir (Yavuzer 1994).

Öztürk (1990), anne-babasını otoriter olarak algılayan çocukların, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerini, demokratik olarak algılayanlardan daha yüksek bulmuştur. Akbaba (1988), ilgisiz ve otoriter anne baba tutumunun birbirleri ile yakından ilişkili olduğunu, buna karşılık demokratik anne-baba tutumunun bu iki tutumdan farklı olduğunu öne sürmüştür. Aynı araştırmacı, demokratik tutumla yüksek benlik saygısı arasında, ilgisiz ve otoriter tutumla düşük benlik saygısı arasında paralel ilişki bildirmiştir.

Aşırı otoriter davranan kişiler, olay ve olguları iki farklı kategoride görme ve değerlendirme eğilimindedirler: Siyah-beyaz, zengin-fakir gibi. Değerlendirmede ara değerler, farklılıklar düşünülemez. Böyle kişiler, esnek düşünemezler ve duygusal açıdan da katı davranırlar. Bu tür düşünce yapısı, otoriter kişiyi çevresine karşı yabancılaştırır ve bunlar, ancak kendisine benzeyen, kendisi gibi düşünen insanlara değer verir, onlarla anlaşılabilir (Danesh 1978).

Bu üç temel tutum yanında, zaman zaman değişen tutumlar gösterme anlamında tutarsız çocuk yetiştirme tutumundan, analık-babalık rollerini reddetme tutumundan, karı-kocanın geçimsizliği ve bunun çocuğa yansımından, çocuğu reddetme tutumu gibi ebeveyn tutumlarından söz edilebilir (Kulaksızoğlu 2001).

Bireylerin olumlu davranış özelliklerini kazandığı ve geliştirdiği bir ortam olarak değerlendirilen aile ortamı zaman zaman olumsuz bazı yaşantıların da ortaya çıktığı bir ortama dönüşebilir. Aile içinde ortaya çıkan şiddet çocuklar üzerinde zarar verici ve örseleyici yaşantılar oluşturmaktadır. Bu nedenle aile içindeki şiddetin üzerinde durulması gerekmektedir.

H. Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet her yaşta, toplumda, eğitim düzeyinde ve sosyo-ekonomik grupta meydana gelen toplumsal bir sorundur. Aile içi şiddet kavramının içeriğini genellikle, çocuğa ve kadına yönelik şiddet oluşturmaktadır.

Şiddet ve ailede ihmalin ilk ailelerle birlikte varolduğu konusunda şüphe yoktur. Avrupalıların Kuzey Amerika'ya ilk yerleşmelerinden itibaren özellikle kadın ve çocuğa yönelik uygulanan aile içi şiddet dikkat çekicidir. Aile içi şiddet çok genel anlamda kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, stresini atmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü hareket, şiddet davranışı olarak tanımlanmaktadır (Güneri 1996).

Aile içi şiddete maruz kalan çocuklar, şiddetten en fazla etkilenenlerdir. Aile içindeki şiddete görsel ya da işitsel olarak tanık olan çocuklara “sessiz”, “unutulmuş” ya da “görünmez” kurbanlar adı verilmektedir (Edleson 1999). Bu çocuklar son yıllarda, duygusal kötüye kullanılma kategorisi içinde düşünülmektedir. Doğrudan şiddete maruz kalmasalar da, bu çocuklar diğer kötüye kullanılmış ya da ihmal edilmiş çocuklarla aynı türden belirtileri göstermektedir (Türkbay 1998).

Annenin şiddet gördüğü durumlarda, çocuğun örselenmesi, annenin dövülmesi bittikten sonra da sürmektedir. Bu çocuklar, yardıma gereksinimi olan, yaralanmış, berelenmiş bir annenin bakımını üstlenmek zorunda kalmaktadırlar. Bu, yalnızca bir fiziksel bakım üstlenme durumu ya da şiddet gören annenin, yeterli annelik yeteneklerini kaybetmesinden dolayı ihmale uğrama ile sınırlı değildir. Çalışmalar göstermektedir ki, dayak yiyen kadınlarda psikiyatrik bozukluklar, en basitinden depresyon oranı yüksektir (Serin 2004).

Çocuk, içinde bulunduğu ortamın havasındaki bu çökkünlük duygularını içselleştirecektir. Ayrıca çökkün bir anneden psikolojik olarak ayrılmak ve bireyselleşmek, çocuk için iki ayrı zorluk taşır. Birincisi, yeterli doyuma ulaşamayan çocuk, tam olarak ne beklediğini bilemeden anneye yapışır. İkincisi, çökkün bir anneyi kendi haline bırakıp da kendi yoluna gidemez, suçluluk duyar. Suçluluk duygusunun kaynaklarından biri, yeterli

doyumunu sağlamayarak çocuğu engelleyen anneye yönelik saldırganlıktır. Çocuğun, örselenmiş durumdaki anneye duyduğu saldırganlığı üstlenebilmesi çok zordur. Bu nedenle çocuk, yaşına ve gelişimine göre, bölerek, yadsıyarak, bastırarak ya da başka savunmalar aracılığıyla saldırganlığından kurtulmaya çalışacaktır (Vahip 2002). Bu da çocuğun sağlıklı gelişimine neden olacaktır.

Şiddet uygulayan kişi, çocuğun annesine duygusal olarak zarar vermek ve istediklerini yapmaya zorlamak amacıyla, çocuğa bilerek ve isteyerek fiziksel, duygusal ya da cinsel şiddet uygulayabilir. Bunun yanı sıra, şiddet uygulayan, çocuğun annesine saldırırken çocuğa da kazara ya da bilerek zarar verebilir. Ayrıca, yaşça küçük çocuklar anne kucağında, anne saldırıya uğradığında, saldırıdan zarar görebilir. İleriki yaşlardaki çocuklar ise, anne-baba arasındaki şiddete müdahale etmek isterken zarar görebilir.

Çocuklar aile içindeki şiddetten, şiddete tanık olarak etkilenir. Pek çok anne şiddeti çocuğundan gizleyebildiğini düşünse de, çocukların büyük bir kısmı bu durumun farkındadır. Çocuklar şiddet anını görmeseler de bağışmaları duyarlar, şiddetin beden üzerindeki izlerini yani yaraları, morlukları, kırılmış kemikleri görürler. Bunun yanı sıra Tajima'nın (2000) yaptığı çalışmada annenin şiddete maruz kalmasının çocuğun fiziksel şiddet görmesi olasılığını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Fiziksel şiddetin yaşanmadığı ailelerde ise çocuk, sözel şiddete maruz kalmıştır.

Şiddet ortamında büyüyen bebekler, kendilerine bakan kişilere, yani annelerine, kardeşlerine duygusal olarak bağlanmakta zorluk yaşayabilirler. Bebeğin büyümesinde hayati öneme sahip olan bu bağlanma gerçekleşmediği bazı ileri durumlarda çocuğun gelişimi tamamen durabilir. Okul öncesi çocuklarda gelişim süreci tersine işleyebilir, çocuklar kabus görebilir ya da uyuma güçlüğü çekebilirler. Okul çağındaki çocuklar ise depresyon, kaygı, korku gibi farklı psikolojik problemler yaşayabilirler, akranlarına karşı şiddet gibi sorunlu davranışlar gösterebilirler. Şiddet görerek büyüyen çocuklar, ileriki yaşamlarında problemlili ilişkiler yaşama riskiyle karşı karşıyadır. Onların gelecekte kuracakları ilişkilerde şiddetin ve istismarın yaşanma olasılığı, akranlarına oranla daha fazladır.

Çocuklara yönelik şiddet kullanımında şiddetin nedeninin genellikle çocuk davranışı olduğu belirtilmekte, "söz dinlememe" ve "saygısızlık" gibi davranışlarla

çocukların şiddeti adeta davet ettikleri söylenmektedir. Ailede sevgisizlik, iletişim kopukluğu gibi nedenler ve ebeveynde depresyon ya da mental hastalık bunun arkasından sayılmakta, üçüncü sırada ise çocukların karşılanamayan yüksek isteklerinin şiddet nedeni olduğu söylenmektedir. Çocuklara yönelik şiddet genelde benimsenmese bile, eğitim amacıyla şiddet kullanımı büyük ölçüde meşru görülmektedir. Ebeveynlerin eğitimsizliği de çocuklara yönelik şiddetin temel nedenleri arasında sayılmaktadır. Yoksulluk ve ekonomik sıkıntı, çocuğa yönelik şiddette eşler arası şiddetin nedeninden çok daha önemli bir neden olarak sayılmaktadır. Aynı şekilde, çocuğa yönelik şiddet uygulamasında önemli bir etken de çocuğun doğal anne-babasının yanında yetişmemesidir (Karaduman 1993).

Aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki en büyük etkisi, çocukların ailede işlerin böyle yürüdüğüne inanmalarıdır. Bu çocukların, geleceğin şiddet kurbanları veya şiddetçileri olma ihtimalleri daha fazladır. Genç erkeklerin babalarını öldürme nedenlerinin başında, babasının annesini dövmesi yer almaktadır (Örsal 1983).

Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların çoğu büyüdüklerinde şiddet uygulayan eşlere ya da anne-babalara dönüşmeseler de, şiddet uygulayan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma öyküsü saptandığı söylenebilir. Kuşaktan kuşağa aktarılan her zaman basitçe şiddetin kendisi değil, bu durumu çevreleyen duygusal atmosferdir. İçselleştirilen öfke, korku ve çökkünlük duyguları kişinin tutum ve davranışlarını yaşam boyu etkileyebilmektedir (Vahip 2002).

Babasının annesine uyguladığı şiddete tanıklık eden erkek çocuk, kadınlara şiddet uygulamanın normal bir davranış biçimi olduğunu öğrenecektir. Ayrıca, bu çocuklar yaşamlarındaki her tür problemin, zıtlaşmanın çözümünü şiddetle sağlamaya çalışacaktır.

Aile içi ilişkilerin olumsuz olması, eşlerin ayrılma kararı vermesine yol açan bir nedendir. Bu tür evlerde yetişen çocuklar bedensel istismara daha çok açık olmaktadır ve evlendiklerinde, bunun riskini taşımaktadırlar (Kulaksızoğlu 2001).

Şiddet içeren evlerde büyüyen gençler, madde kullanımı, intihar ve evden kaçmalar açısından da büyük risk altındadırlar.

1.Şiddetin Önlenmesi

Şiddeti önlemek için şu önlemlerin alınması yararlı olabilir:

1.Şiddetin kültürel olarak kabul edilebilirliğini azaltmak gerekmektedir. Özellikle televizyon programlarındaki şiddete yönelik filmlerin azaltılması bir önlemdir. Ayrıca kişinin davranışından kendisinin sorumlu olacağı unutulmamalıdır.

2.Cinsiyette erkek ağırlıklı toplum yapılanmasının da etken olduğu düşünülmektedir.

3.Alkol ve uyuşturucu kullanımının özellikle gençlerde olumsuz etkisine dikkat çekilmektedir. Bunun azaltılması için önlem almak gerekmektedir.

4.Eğitimde ayrıca problem çözüme tekniklerinin anlatılması ve kavga gibi olayların yerini uzlaşmanın alması gerektiği özellikle gençlere anlatılmalıdır.

5.Aile içi eğitime de önem verilmelidir. Aile planlaması, çocuk eğitimi verilmelidir. Özellikle istenmeyen ve beklenmedik doğumların azaltılabilmesi için eğitim programı uygulanmalıdır. Ayrıca şiddet konusunda da aydınlatıcı eğitim programları olmalıdır.

6.Sağlık sisteminde çalışan doktor, hemşire ve diğer personelin bu tip olguları ortaya koyabilmeleri ve tedavi ile rehabilitasyonu için gerekli programları hazırlamaları gerekmektedir.

7.Bu gibi olguların adalet sistemine yansımaları durumunda sadece cezalandırıcı olmak yerine kişileri topluma kazandırmak için önlemler alınmalıdır.

8.Sosyal servisler ile polis arasında bir bağ oluşturulmalıdır.

9.Ateşli silah kullanımının azalması için önlemler almak; satın alınmasını, üzerinde taşımayı azaltabilecek ve kurallar dışında kullanımı cezalandırıcı önlemleri kanunlarla sağlanmalıdır.

Şiddetin önlenmesi ve engellenebilmesi için yapılması gerekenler, şiddete izin veren toplumsal görüşleri değiştirmek, kişileri problem çözüme ve engelleme konusunda eğitmek, ailenin eğitimini sağlamak, ateşli silahların satış ve kullanımını kısıtlamak şeklinde özetlenebilir.

Çocuk şiddeti çok geniş perspektifte ele alınması zorunluluğu olan bir konudur. Çocuk şiddeti için insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Ama şiddet kavramının konuşulmaya başlanması ve konu ile ilgili sistematik çalışmaların yapılması ancak son yüzyıl içinde görülmeye başlanmıştır. Çocuk şiddeti, ilk kez 1960'larda konuşulmaya başlanan bir konudur. Amerika'da, İngiltere'de sonra da tüm Avrupa da bu konu 1970'li yıllarda yaygın olarak çalışılmaya başlanmış ve toplum tarafından da konuşulmaya başlanmıştır.

Çocuk şiddeti, toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren sosyal bir hastalıktır (Şirin 2005).

I. KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı "aile içi şiddetin sebep ve sonuçları" isimli araştırmasında 7-14 yaş grubundaki çocukların yaklaşık %40'ı anne ve/veya babaları tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Aynı araştırma annelerin babalara göre çocuklara daha fazla şiddet uyguladığını ortaya koymuştur. Bu araştırmaya katılan 14 yaşından büyüklerin %8.5'in sık sık, %31.2'si ise arada bir çocukluklarında aileleri tarafından dövüldüğünü bildirmiştir. Erkek çocuklar, kız çocuklara göre fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar. Türkiye'de ailelerin %43'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözel şiddet ve %46'sında çocuklara yönelik fiziksel şiddet izlenmektedir. Konaç ve arkadaşları (1995) tarafından çok sayıda mahkeme kararının taranmasına dayalı çalışmanın sonucuna göre çocuklara yönelik şiddetin başında %68.3 ile cinsel şiddet gelmektedir.

Türkiye'de 1981-1991 yılları arasında Malatya, Nevşehir, Afyon, Ağrı, Giresun, Trabzon, Rize ve Ankara illerindeki 4-12 yaş arası 16 000 çocuğu kapsayan, çocuk istismarı oranını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya göre çocuk istismarı oranları Afyon'da %13.9, Ankara'da %23.1, Ağrı'da %27.8, Giresun'da %30, Trabzon'da %35.6, Rize'de %40.6, Nevşehir'de %41.9, Malatya'da %54 olarak belirlenmiştir. Araştırmada çocukların yaş gruplarına göre fiziksel ve duygusal istismar durumu

incelendiğinde, yaş grupları arasındaki farklılık önemli olup, yaş arttıkça istismarın azaldığı görülmüştür. İstismar oranı 4-6 yaş grubu çocuklarda %40.7 iken, 7-10 yaş grubunda %33.5, 11-12 yaş grubunda ise %25.8 olduğu gözlenmiştir.

Ülkemizde Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun (1998) yaptığı bir araştırmada çocukların %46'sının, Bulut (1996)'un Türkiye genelinde yaptığı bir çalışmaya göre de %45'inin ihmal ve istismara uğradığı belirlenmiştir.

Uluğtekin'in (1991) yaptığı araştırmaya göre evden kaçma, çocuğun yetersiz toplumsallaşmasına yol açan ana-baba davranışlarına karşı antisosyal olarak nitelendirilebilecek bir davranıştır. Reddeden, ihmal eden, aşırı kısıtlayan, ilgisiz ana-baba davranışları arasında bir ilişki vardır.

Kayabeyoğlu (2001) yaptığı araştırmasında çocuk ihmali sonucu açlık, hipotermi, ya da donma nekrozlarının ölümle sonuçlanabildiğini belirlemiştir.

Türkiye'de 1980-1982 yılları arasında sekiz ilde yapılan bir araştırmada, 4-12 yaşları arasındaki 16.000 çocuğun, fiziksel ve duygusal açıdan istismar edilip edilmediği incelenmiştir. Kız çocuklarının % 34,6'sının, erkek çocuklarının ise % 32,5'inin ihmal ve istismar kurbanı oldukları saptanmıştır. Eğitimsiz ebeveynlerin %40'ı çocuklarını istismar ederken, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerde bu oran % 17'ye kadar düşmektedir.

Ankara'da 1994-1995 yılları arasında yapılan aile içi şiddet nedeninin araştırıldığı bir çalışmada namus kavramının açılabilmesi ve insanların namusu nasıl algıladıklarının saptanabilmesi için görüşülen kişilere "namustan ne anlıyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde "namus en önemli şeydir, onun için ölünür, öldürülür." gibi değerlendirmeler yapılmıştır.

Ayrancı ve arkadaşlarının (2002) kadınların hamilelik esnasında aile içi şiddetini araştırdıkları çalışmalarında görüşülen ve hamilelik öyküsü olan 154 kadının 110'u hamilelik sırasında eşi tarafından fiziksel, cinsel, ruhsal/sözel şiddet türlerinden birine ya da daha fazlasına maruz kaldığını belirtmiş olup sırasıyla ruhsal/sözel şiddet oranı %99.1 (109 kişi), fiziksel şiddet oranı % 36.4 (40 kişi), ve cinsel şiddet oranı ise %5.4 (6 kişi) 'tür.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından 1997 yılında yaptırılan "Aile İçinde

ve Toplumsal Alanda Şiddet” konulu araştırma ile aile içindeki davranışları ve şiddet eğilimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının eğer varsa ilişkilerin nicelik ve niteliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında 15-22 yaş grubunda belirgin biçimde yükselen şiddet ölçeği puanları, şiddet gösterme eğilimleri açısından gençlerin önemli risk grubunu oluşturduklarını göstermektedir.

Aral (1997) yaptığı çalışmada çocukların % 65.72’sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismar edildiklerini belirlemiştir.

Bilgin (2001) 18-22 yaş arasındaki üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmada, bedensel ceza alıp almadıklarına ilişkin sorulan soruda, %53.2’sinin bedensel ceza aldığı, %46.8’inin almadığı belirtilmiştir. Yine aynı araştırmada “bedensel cezayı en çok kim verdi?” sorusuna %39’u sadece annesinin, %20’sinin sadece babasının, %41’ininde her ikisi tarafından verildiği belirtilmiştir.

Bilir ve arkadaşlarının (1991) yaptığı bir çalışmada 4-12 yaşları arasında 16 100 çocuğun annelerinden elde edilen bilgilere dayanılarak ülkemizde fiziksel ve duygusal olarak örselenen çocukların oranı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada sekiz ayrı il örneklem olarak seçilmiş ve anne-baba yaşı, eğitimi, ailedeki çocuk sayısı ve aile tipi ile çocukların fiziksel ve duygusal örselenmeleri arasında ilişkiler aranmıştır.

Kulaksızoğlu (1993) 15-22 yaşlarındaki 152’si kız 295 genç üzerinde bedensel istismar konusunda yaptığı araştırmada anne-babaları ayrı yaşayanların daha çok istismara uğradıkları ifade edilmiştir.

Başbakanlık Araştırma Kurumu’nun 1990’ da yaptığı araştırmada cinsel tacizin en çok üç-beş yaşlar arasında yaygın olduğunu ortaya koymuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsü’nün 1994 yılı çocuk anketi sonuçlarına göre, ülkemizde 6-14 yaş grubunda ekonomik işlerde 1 milyon 8 bin çocuk çalıştırılmaktadır. Çalışan çocukların sayısı, kendi yaş gruplarındaki çocukların %8.5’ini oluşturmakta ve bu çocukların asgari çalıştırılma yaşı olan 15 yaşın altında çalışmaya başladığını göstermektedir. Yapılan araştırma çalışan çocukların %41’inin okula devam etmediğini ve %59’unun okula devam ettiğini göstermiştir.

Yine aynı araştırmada, çalışan çocukların %77’sinin tarım, %10.7’si sanayi, %5.1’i

ticaret ve %7.2'si hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Çalışan çocukların eğitim durumları ise; %85.8'i ilkokulu bitirmiş ve %4.6'sı ilkokulu terk etmiş ya da hiç okumamıştır. Bu çocukların %97.9'u zorunlu ilköğretimden sonra üretime katılmış, %24.7'si çalışmaya başladıktan sonra çıraklık okuluna gönderilmiştir. Çocukların %22.9'u kız ve %77.1'i erkek çocuklardır. Yapılan bu araştırma, çocukların %48.4'ünün okumak istediğini başka bir deyişle okumaya özlem duyduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu özlem toplumsal ve ekonomik gerçeklerle sınırlanmakta yerini çalışma yaşamı ile ilgili başka özlemlere bırakmaktadır. Çocukların yalnızca %3.2'si gelecekte yeniden okula dönebileceğini düşünmektedir. Çocukların büyük bir çoğunluğu ise %84.2'si yaşamını hiç ara vermeden çalışarak sürdürebileceğini söylemektedir.

2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Straus ve Mathur'un (1996) yaptığı tarama 1968'de anne-babaların %94'ünün bedensel cezanın bazen gerekli olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur. Bu oran giderek azalmasına karşın 1999'da Amerikalıların %55'inin hala bu inancı paylaştığı saptanmıştır (Akt. Straus 1999).

Ovens ve Straus (1975) 2143 yetişkinin %77'sinin çocuğun yanlış davranışında dayacağı son derece normal bulduğunu rapor etmiştir. 1989'da Lehman 1470 yetişkinin %84'ünün "bazen çocuğu terbiye etmek için iyi bir dayak gereklidir" diye düşündüğünü bildirmiştir. İngiltere'de bu oran %83, Yeni Zelanda da %93 olarak kaydedilmiştir (Akt. Starus ve Stewart 1999).

1993 yılında anne-baba eğitimcilerinin bulunduğu bir konferansta 200 katılımcıya evet/hayır diye cevaplayacakları 2 soru içeren bir kart dağıtılmıştır. Katılımcıların %92'si bedensel ceza aldıklarını, %85'i aynı şeyi kendi çocuklarına yaptıklarını bildirmiştir (Starus 1994).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1975 ve 1985 yıllarında aile içi şiddetle ilgili iki büyük alan araştırması gerçekleştirilmiştir. İlk çalışma anne-babaların %95'inin, ikincisi de %90'ının çocuklarına bedensel ceza verdiğini göstermiştir. İki çalışmada da anne-babaların %40'ının 14 yaşındaki, %14'ünün ise 17 yaşındaki çocuklarına vurduğu bulunmuştur. 1975

ve 1985 verilerinde çok küçük bir azalma saptanmıştır.

1999'da Straus ve Stewart 1000 aile ile yaptıkları görüşmeler sonucu bedensel cezanın Amerikan çocuklarının 1/3'ü için bebeklikte ele vurma ile başladığını, bu oranın bir yaşında 2/3'e ulaştığını, 4-5 yaşında çocukların %94'ünün dayak yediğini, giderek azalan oranın 17 yaşında hala %10 ile devam ettiğini yazmışlardır (Akt. Bilgin 1999).

Thompson (1999) 88 çalışmanın istatistiksel incelenmesi sonucu bir çocuğun ne kadar çok bedensel ceza aldıysa davranış bozukluğunun o denli çok görüleceğini rapor etmiştir. Strassberg (1994) dövülen çocukların diğer çocuklara yönelik fiziksel saldırganlığının o oranda arttığına dikkat çekmiştir (Akt. Straus 1999).

Straus, Sugarman ve Giles-Sims (1997) 3000 çocuğun anneleriyle ilk kez 1988 yılında olmak üzere 2 yıl ve 4 yıl sonra görüşmüş; bedensel ceza arttıkça anti sosyal davranışın arttığını ortaya koymuştur. Ancak annesi sıcak ve destekleyici olanların anti sosyal davranış gösterme olasılığı daha düşüktür.

Gunnoe ve Mariner (1997) 4-7 ve 8-11 gibi iki yaş grubundan 1112 çocuğun anne-babalarıyla 5 yıl arayla iki kez görüşerek ilginç bir durumu ortaya koymuşlardır. Daha çok bedensel ceza alan Afrikalı-Amerikan çocukların 5 yıl sonra arkadaşlarıyla daha az kavga ettiği rapor edilmiştir. Araştırmacılar bu çocukların bedensel cezayı kültürel olarak doğal bir ebeveyn davranışı biçiminde kabul ettiklerini ve saldırganlık olarak nitilemediklerini yazmışlardır.

Tajima'nın (2000) yaptığı çalışmada annenin şiddete maruz kalmasının çocuğun fiziksel şiddet görmesi olasılığını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Fiziksel şiddeti yaşanmadığı ailelerde ise çocuğun sözel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir.

Campo ve arkadaşlarının (2002) Baltimore'da yaptıkları bir çalışmada aile içinde kendine ya da çocuğuna yönelik şiddet gören kadınların kendilerini koruyamadıklarını göstermiştir.

Rittersberger (1997) aile içi şiddet üzerine yaptığı bir çalışmada aileler içerisinde kullanılan şiddet türlerinden, bağırma ve azarlamanın ebeveynler ve çocuklar arasında en çok kullanılan şiddet biçimi olduğu ortaya çıkmıştır.

Fransa'da 1999 yılı Ocak ayında yapılan bir araştırmada ankete katılan ailelerin

sadece %12.5'inin çocuklarına karşı şiddet uygulamadıkları görülmüştür. Ailelerin %33'ünün ara sıra, %54.5'inin sürekli olarak çocuklara yönelik şiddet uyguladıkları görülmüştür (naturalchild.com 2004).

Amerika Birleşik Devletleri Üçüncü Ulusal Çocuk İhmali ve İstismarı İnsidans çalışmalarına göre, ihmal ve istismara maruz kalan çocukların sayısı 1986-1993 yılları arasında ikiye katlanarak 2.8 milyona ulaşmıştır. Aynı çalışmada yaklaşık olarak bu süre içerisinde ciddi şekilde yaralanan çocuk sayısı dörde katlanarak 570 000'e yükselmiştir. Bu olayların %80'inden de ailenin sorumlu olduğu belirlenmiştir (Murry 2000).

A.B.D.'deki iki alan araştırmasında da popoya vurma ve tokat atmanın en sık uygulanan bedensel cezalar olduğu bildirilmiştir. Örneğin, 1975 yılında yapılan alan araştırmasında çocukların %57.7'si tokat atma, %30.6'sı itme veya sıkıca kavrama, %10.4'i bir nesneyle vurma, %3.2'si ise bir şey atmanın en sık karşılaştıkları bedensel cezalar olduğunu bildirmişlerdir (Straus 1994).

A.B.D' nde 1994 yılında bir milyondan fazla çocuk istismarı ve ihmal rapor edilmiştir. Bütün bu vakaların 1111'i ölümlle sonuçlanmıştır (Greenfeld 1996).

Yine Amerika Birleşik Devletleri'nde 1997 yılında 35 ülkede yapılan bir çalışmaya göre her 1000 çocuktan 330'unun kötü muamele gördüğü ve bunların %52'sinin ihmal edildiği ve %26'sının fiziksel istismara uğradığı belirlenmiştir (Cowen 1999).

Problem Cümlesi

İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik aile içi bedensel cezanın anne ve baba öğrenim durumları, yaşları, ailedeki çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyeti açısından fark yaratıp yaratmadığı bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki öğrencilere anne ve babaları tarafından çocuklara uygulanan şiddet içermeyen disiplin, psikolojik saldırganlık, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok

şiddetli fiziksel saldırganlığın saptanması ile bu değişkenlerin, anne ve babanın eğitim düzeyi, yaş ve ailedeki çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu incelemektir.

Alt Amaçlar

1. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik aile içi bedensel ceza ile anne- baba öğrenim durumu fark yaratmakta mıdır?
2. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik aile içi bedensel ceza ile anne-baba yaş faktörü fark yaratmakta mıdır?
3. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik aile içi bedensel ceza ile çocuk sayısı arasında bir ilişki var mıdır?
4. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik aile içi bedensel ceza ile çocuğun cinsiyet faktörü fark yaratmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bireysel farklılıklarına bağlı olarak her çocuk aslında ayrı bir dünyadır. Toplumların geleceklere dikkate alındığında çocuk yetiştirme'nin önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Bu çerçevede çocukların biyo-psiko-sosyal gelişimini doğru yönlendirmek anne babaların en önemli görevlerinin başında gelmektedir.

Çocuğun kişiliğinin oluşumunda genetik özelliklerinin yanı sıra çevresel etkenlerin de önemini olduğu bilinmektedir. Çevresel koşulların düzenlenmesinde de anne ve babanın payının azımsanmayacağı gerçeği ise göz ardı edilemez. Nasıl ki bir bitki, tohum ne denli iyi olursa olsun verimli bir ortam olmadan gelişemezse, bir çocuk da ortamın elverişli olmadığı durumlarda yeterince gelişemez. Hemen tüm kişilik kuramları bu gerçeği temel almaktadır.

Bu çalışmanın önemi, çocukluk çağı çerçevesinde; yetişkinlerin çocuklara yönelik önemli görevlerini tartışmaktır. Dolayısıyla doğru ve etkili bir ebeveynlik ile aile ortamındaki olumsuz tutum ve davranışları en aza indirmek ve bu doğrultuda yapıcı adımlara yönelmek bakımından bir görüş açısı kazanılmış olacaktır.

Bu araştırmadan elde edilecek bulguların anne-baba, rehberlik uzmanları ve öğretmenlere yardımcı olacağı, bedensel cezanın gelişmekte olan çocuklar üzerindeki etkisinin neler olduğu bilinerek, çocuklara yaklaşılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği, aile ortamının bu doğrultuda hazırlanması gerektiği umulmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Bursa ili Yıldırım ilçesi Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu'nda 53 kız ve 47 erkek öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenci üzerinde yapılmıştır.
2. Araştırmaya 7, 8 ve 9 yaşlarındaki öğrenciler alınmıştır.
3. Araştırmaya alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyinde olduğu düşünölen öğrenciler alınmıştır.
4. Araştırma 2005-2006 eğitim öğretim yılı ikinci yarıyı ile sınırlıdır.
5. Toplanan bilgiler araştırmacının uyguladığı anket soruları ile sınırlıdır.

Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan anket formunda yer alan sorular amaçlanan verileri toplamaya uygun niteliktedir.
2. Belirtilen ilkeler ve açıklamalar sonucunda, ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin ankete verdikleri yanıtlar, gerçek düşöncelerini ve duygularını yansıtmaktadır.

İlgili Tanımlar

Bedensel Ceza : Çocuğun ve gencin anne-babası ve diğer yetişkinler tarafından bedensel olarak örselenmesidir (Kulaksızıoğlu 2001)

Sosyo-Ekonomik Düzey : Bireyin toplumdaki sosyal ve ekonomik statüsüdür.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, genel tarama modeli ile yapılan çalışmadır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 2000). Alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki birinci, ikinci ve üçüncü sınıflardaki ilköğretim öğrencilerine yönelik uygulanan aile içi bedensel ceza ile cinsiyet, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın yaşı, çocuk sayısına göre incelenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Bursa ili sınırları içerisinde 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarına devam eden ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Bursa ili Yıldırım ilçesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 1 resmi ilköğretim okulunun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarından 53 kız ve 47 erkek öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemin oluşturulmasında alt orta sosyo-ekonomik düzeyi yansıttığı düşünülen Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu belirlenmiştir. Bu okulda çalışabilmek için gerekli olan izin Valilik ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır (EK 4). Araştırmaya katılan 100 öğrencinin sınıf ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1: Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

OKUL	CİNSİYET	ÖĞRENCİ SAYISI				
		SINIFLAR				
		1.Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	Toplam	Toplam
Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu	Kız	16	19	18	53	100
	Erkek	17	14	16	47	
	Toplam	33	33	34	100	100

Veri Toplama Aracı

Çatışma Çözme Taktiği Ölçeği

Asıl formu İngilizce (CTS33 Picture-Card Version For Young Children Of The Parent-To-Child Conflict Tactics Scales) olan, Çatışma Çözme Taktiği Ölçeğinin Resimli Kart Versiyonu, 2002 yılında Mebert ve Straus tarafından geliştirilmiştir.

6 ile 9 yaş arası çocuklara yönelik aile içinde yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm taktiklerini anlamaya yönelik bu test bireysel olarak yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanır. Zaman sınırlaması olmayan Çatışma Çözme Taktiği Ölçeği Resimli Kart Versiyonu, öğrencinin sınıf düzeyine göre 30-50. dakika sürebilmektedir. Testin uygulanması için özel eğitim gerekmemektedir.

Çatışma Çözme Taktiği Ölçeği 23 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular kendi içlerinde içeriklerine göre gruplara ayrılmıştır. 1,2,3,6 ve 18 numaralı resimler Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD), 7,11,13,15 ve 22 numaralı resimler Psikolojik Saldırganlık (PS),

4,5,9,17 ve 19 nolu resimler Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS), 8,16,21 ve 23 nolu resimler Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS), 10,12,14 ve 20 nolu resimler Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇŞFS) (Ek 2) olarak alt gruplara ayrılmıştır. Önce anneye yönelik her resim tek tek öğrenciye sorularak verdiği yanıtlar araştırmacı tarafından kaydedilmiştir. Bahsi geçen 23 resim babaya yönelik olarak da tek tek öğrenciye sorulup alınan yanıtlar yine araştırmacı tarafından kaydedilmiştir. Cevaplar “Asla”, “Bir Kez”, “Birkaç Kez”, “Birçok Defa” ve “Her Zaman” şeklindedir. Şiddet İçermeyen Disiplin Türü 1,2,3,6 ve 18 numaralı resimlere verilen cevaplar “Asla”¹, “Bir Kez”², “Birkaç Kez”³, “Birçok Defa”⁴, ve “Her Zaman”⁵ olarak puanlanmıştır. Psikolojik saldırganlık (PS), Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS), Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS), Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇŞFS) içeren resimlerde “Asla”⁵, “Bir Kez”⁴, “Birkaç Kez”³, “Birçok Defa”², ve “Her Zaman”¹ olarak puanlanmıştır. Çocuğa yatmadan önce kitap okuma, yanlış bir şey yaptığında neden yanlış olduğunu çocuğa açıklama, çocuk yanlış bir şey yaptığında onu odaya gönderme, çocuk yanlış bir şey yaptığında ona yapması için başka şeyler verme ve sevdiği bir oyuncuğu veya yiyeceği elinden alma şiddet içermeyen disiplin türü olarak ele alınmıştır. Bağırma, küfür etme, aşağılama, tehdit etme, vuracağını söyleme çocuğa yönelik yapılan psikolojik saldırganlık olarak ele alınmıştır. Çocuğu sarsmak, sert bir cisimle vurma, popoya elle vurma, kola, bacağa vurma, çimdikleme hafif fiziksel saldırganlık olarak ele alınmıştır. Tokat atma veya tekmeleme, saç fırçası, kemer ya da herhangi sert bir şeyle dövme, yere yuvarlama veya itme, tokat atma şiddetli fiziksel saldırganlık olarak, bilerek yakma, boynundan tutup boğazını sıkma, dövmek, bıçakla ya da silahla tehdit etme çok şiddetli fiziksel saldırganlık olarak ele alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulamasına başlamadan önce Bursa İli Valiliğinden ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır.

Örnekleme belirlemek amacıyla önceden saptanan Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okuluna gidilerek; birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenleri aracılığı ile sınıflarındaki öğrencilere birer aile bilgi formu (EK 1) verilmiş ve bu formun aileleri

tarafından doldurulması istenmiştir. Toplanan aile bilgi formları sınıf listesine göre numaralandırılmıştır. Araştırmada anne-baba ve çocuklar arasında yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm taktiklerini anlamaya yönelik Çatışma Çözme Taktiği Ölçeğinin Resimli Kart Versiyonu kullanılmıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin, Çatışma Çözme Taktiği Ölçeği Resimli Kart Versiyonunun verdikleri yanıtların, anne-babanın eğitim düzeyine, yaşına, çocuk sayısına ve cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği sayısal ve yüzdeler dilimlerle yoluyla incelenmiştir.

Anne-babanın eğitim düzeyi, yaşı, çocuk sayısı ve çocukların cinsiyetine göre değişimi arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, Ki-Kare Bağımsızlık Testi yardımıyla incelenmiştir.

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonucunda gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen değişkenler için her bir grubun yüzdeleri aracılığıyla farklılaşmanın kaynağı belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular istatistiksel olarak yorumlanmıştır. Verilerin analizi sırasında SPSS 12.0 programı kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bulgular alt amaçlardaki sıralamaya paralel olarak aşağıda verilmiştir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Annenin ve Babanın Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumu

Bu bölümde anne ve baba tarafından çocuklara uygulanan şiddet içermeyen disiplin, psikolojik saldırganlık, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın, anne ve babaların eğitim, yaş ve çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumu incelenmiştir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.1: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE- BABA EĞİTİM	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Sıklığı											
	Asla f (%)		Bir Kez f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Her Zaman f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Eğitim Almamış	4 (100)	1 (100)	-	-	-	-	-	-	-	-	4 (100)	1 (100)
İlkokul	52(86,7)	41(95,4)	4(6,7)	1(2,3)	2(3,3)	1(2,3)	2(3,3)	-	-	-	60 (100)	43(100)
Ortaokul	11(64,7)	17 (85)	1(5,9)	2 (10)	3(17,6)	1 (5)	2(11,8)	-	-	-	17(100)	20(100)
Lise	4 (28,6)	13(46,4)	-	1(3,6)	-	5(17,9)	10(71,4)	9(32,1)	-	-	14(100)	28(100)
Üniversite	-	-	-	-	1 (20)	2 (25)	3 (60)	4 (50)	1(20)	2(25)	5 (100)	8 (100)

Anne : $[\chi^2=74,902; p < 0,01]$

Baba : $[\chi^2=69,539; p < 0,01]$

Tablo 3.1’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdelik oranlar incelendiğinde; farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplinin sıklığı arasındaki farklılıkların $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin anne ve babaların eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin kullanım sıklığının eğitim düzeyi ile birlikte arttığı, diğer bir ifade ile anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını şiddet içermeyen yöntemlerle disipline etmeye yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığı altında anne ve babaların eğitim düzeylerinin artmasının çocuğuyla kuracağı iletişimde olumlu etkiler bırakacağı söylenebilir.

Tablo 3.1’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdelik oranlar incelendiğinde; eğitim almamış anne ve babalar, çocuğa kitap okumak, yanlış bir davranış sergilediğinde onun neden yanlış olduğunu açıklamak gibi davranışları hiç kullanmadıklarını ortaya koymaktadır. Üniversite mezunu annelerin %60’ının, babaların %50’sinin bu disiplin tekniğini kullandığını göstermektedir.

Yanlış davranış konuşarak, nedenler açıklanarak düzeltilmelidir. Oysa düşük eğitim düzeyi sözel becerilerin yetersizliğini de beraberinde getirir (Bilgin 1999).

Aile içinde, ebeveynlerin öğrenim durumlarının, çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerdeki önemine dikkat çekilmektedir (Straus 1994). Bundan dolayı aile içi iletişimin sağlıklı olması açısından, eğitim yadsınamaz bir gerçektir. Eğitim insan hayatına yön veren, olumlu anlamda davranış değişikliğine yol açan bir olgudur. Hyman (1997), eğitim düzeyi ile bedensel ceza arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. “Para ve işten çok sadece eğitim insanların bedensel ceza ve disipline yönelik geleneksel tutum ve inanışlarını değiştirebilir.” demiştir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.2: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA EĞİTİM	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Eğitim Almamış	-	-	4(100)	1(100)	-	-	-	-	-	-	4 (100)	1 (100)
İlkokul	3 (5)	1(2,3)	36(60)	32(74,4)	20(33,3)	10(23,3)	-	-	1(1,7)	-	60 (100)	43(100)
Ortaokul	-	1(5)	8(47)	9(45)	6(35,3)	10(50)	3(17,7)	-	-	-	17(100)	20(100)
Lise	-	-	4(28,6)	12(42,9)	2(14,3)	6(21,4)	5(35,7)	7(25)	3(21,4)	3(10,7)	14(100)	28(100)
Üniversite	-	-	-	-	1 (20)	1(12,5)	2 (40)	4(50)	2(40)	3(37,5)	5 (100)	8 (100)

Anne: [$\chi^2=51,111$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=57,193$; $p < 0,01$]

Tablo 3.2’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları psikolojik saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve babalar tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın kullanım sıklığının eğitim düzeyi ile birlikte azaldığı, diğer bir ifade ile anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını disipline etmek için psikolojik saldırganlığa daha az başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.2’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; eğitim almamış anne ve babaların tümünün birçok defa, ilkokul mezunu annelerin %60’ının, babaların %74.4’ünün birçok defa, ortaokul mezunu annelerin % 47’sinin, babaların % 45’inin birçok defa, lise mezunu annelerin %

28.6'sının, babaların % 42.9' unun birçok defa, üniversite mezunu annelerin % 40'ının bir kez, % 40'ının asla bu disiplin türünü kullanmadıkları; üniversite mezunu babaların % 50'sinin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nun (2000) yapmış olduğu bir araştırmaya göre, eğitim almamış ve ilkökul mezunu annelerin çoğunluğu (%81.1) çocuklarına sevdiklerini belli etmeme, bağırma-azarlama (%77.6) davranışlarında bulduklarını ifade ederken, daha düşük oranda (%8.4) odaya kapatma, ellerini ve ayaklarını bağlama (%2.1) davranışlarında bulduklarını ifade etmişlerdir.

Bedensel ceza sözel tehdit ve azarla da birleştiğinde çocuğun kendine güveninde daha da önemli zedelenmelere neden olur (Straus 1999).

Aile içinde çocukla bire bir ilgilenilmesi ve iletişimin kurulması konusunda, zamanın önemli bir bölümünü evde geçirerek, çocuklarına daha fazla zaman ayırabilen annenin öğrenim durumunun büyük önem arz ettiği söylenebilir. Eğitimsiz anne genellikle çalışmadığı ve evde sürekli yorulduğu için çocuğa daha sinirli ve saldırgan davranabilir. Eğitimli anne daha çok kitap, gazete, dergi, çocuk eğitimiyle ilgili ve çocuk psikolojisi ile ilgili yayınları takip ederek çocuğuna daha doğru davranışlar sergileyebilir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe insanların olaylara bakış açıları değişmekte, önceden fark edemediği yanlışlıkları fark edebilmektedir. Rasyonel bilgiyi değerli bulmaktadırlar. Eğitim düzeyi düştükçe rasyonel bilgi yerine geçmişten gelen yanlış tutumlar model alınarak çocuklarına daha olumsuz davranabilmektedirler.

Ülkemizde anne-babaların, çocuklarını sevdiklerini belli etmemesi, çocuklarının ahlaki yapılarının bozulmaması ve şımarmamaları için uygulanan bir disipline etme aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle ebeveynler, çoğunlukla çocuklarını sevdiklerini belli etmemekte ve çocuklara bağırma, onları azarlama gibi davranışları çocuğun eğitimi için gerekli davranışlar olarak görebilmektedirler. Çocuklarını ancak uyurken sevdiğini söyleyen babalar bile vardır. Özellikle babanın çocuğa mesafeli durması kültürel kabul gören davranıştır. Saldırgan davranışlar aile içinde bulaşıcı hastalık gibi yayılır. Baba anneye bağırır, anne sinirlenip çocuğa bağırır. Çocuğun

kardeşi varsa kardeşine saldırgan davranış gösterir. Kardeşi yoksa eşyalara zarar verir ya da arkadaşlarına zarar verir.

Bu anlayışın değiştirilebilmesi için eğitim şarttır. Anne-babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı nasıl davranacaklarını görebilir, sergiledikleri olumsuz tutum ve davranışların çocuklar açısından ne kadar zarar verici olduğunu anlayabilirler.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.3: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA EĞİTİM	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Eğitim Almamış	2(50)	-	2(50)	-	-	1(100)	-	-	-	-	4 (100)	1 (100)
İlkokul	30(50)	11(25,6)	23(38,4)	22(51,2)	3(5)	5(11,6)	2(3,3)	2(4,6)	2(3,3)	3(7)	60 (100)	43(100)
Ortaokul	8(47)	6(30)	3(17,6)	4(20)	1(5,9)	4(20)	3(17,6)	-	2(11,9)	6(30)	17(100)	20(100)
Lise	4(28,6)	3(10,7)	-	7(25)	-	3(10,7)	5(35,7)	8(28,6)	5(35,7)	7(25)	14(100)	28(100)
Üniversite	-	-	-	-	-	-	-	2(25)	5(100)	6(75)	5 (100)	8 (100)

Anne: [$\chi^2=64,132$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=48,835$; $p < 0,01$]

Tablo 3.3’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları hafif fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının eğitim düzeyi ile birlikte azaldığı, diğer bir ifade ile anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını disipline etmek için hafif fiziksel saldırganlığa daha az başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.3’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; eğitim almamış annelerin %50’sinin her zaman, eğitim almamış babaların tümünün birkaç kez, ilkokul mezunu annelerin % 50’sinin her zaman, ilkokul mezunu babaların % 25.6’ sının her zaman, ortaokul mezunu annelerin % 47’sinin her zaman, ortaokul mezunu babaların % 30’unun her zaman, lise mezunu annelerin % 28.6’sının her zaman, lise mezunu babaların %10.7’sinin her zaman çocuklarına yönelik hafif fiziksel saldırganlık tekniğini kullanırken, üniversite mezunu annelerin % 100’ünün ve babaların ise % 75’inin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları görülmektedir.

Tablo 3.3’deki bulgulara bakıldığında, en çok bedensel cezayı annelerin kullandığı söylenebilir. Bilgin’e (1999) göre anneler bedensel cezayı daima babalardan daha çok kullanmaktadır. “Anneler hem döver hem sever.” “Cennet annelerin ayağı altındadır.” gibi ata sözlerimiz bu duruma işaret etmektedir. Bir çalışmada sadece annelerin %39, sadece babaların %20 her ikisinin de %41 oranında çocuklarına vurduğu saptanmıştır (Straus 1991). Bunun nedeni, kuşkusuz annenin çocuklarla daha çok bir arada olması, sorumluluklarını taşıması ve kültürel olarak terbiye edecek kişi kabul edilmesi olabilir. Anneler sadece eğitmek amacıyla değil, yoğun ev işlerinden yorulup sinirlendikleri için de çocuğuna vurur (Bilgin 1999).

A.B.D.’nde yapılan bir çalışmada ailelerin 2-3 yaşındaki çocuklarına haftada 3 kez bedensel ceza verdiği belirlenmiştir (Giles-Sims, Straus&Sugarman 1995). Diğer yandan bu ortalamanın, öğrenim düzeyi yüksek annelerde bile ortalama 2,5 kez olduğu bildirilmiştir (Holden, Coleman&Schmidt 1995).

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.4: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA EĞİTİM	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Eğitim Almamış	1(25)	-	3(75)	-	-	1(100)	-	-	-	-	4 (100)	1 (100)
İlkokul	14(23,3)	15(34,9)	25(41,7)	22(51,2)	16(26,7)	2(4,6)	1(1,6)	3(7)	4(6,7)	1(2,3)	60(100)	43(100)
Ortaokul	4(23,6)	5(25)	3(17,6)	6(30)	5(29,4)	2(10)	3(17,6)	6(30)	2(11,8)	1(5)	17(100)	20(100)
Lise	1(7,1)	4(14,3)	1(7,1)	8(28,6)	2(14,3)	3(10,7)	3(21,5)	3(10,7)	7(50)	10(35,7)	14(100)	28(100)
Üniversite	-	-	-	-	-	-	-	-	5(100)	8(100)	5 (100)	8 (100)

Anne : [$\chi^2=57,290$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=69,834$; $p < 0,01$]

Tablo 3.4’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın (sert bir cisimle vurma, tokat atma, tekmeleme, yere yuvarlama) kullanım sıklığının eğitim düzeyi ile birlikte azaldığı, diğer bir ifade ile anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını disipline etmek için şiddetli fiziksel saldırganlığa daha az başvurdukları, hatta üniversite mezunu anne ve babalarda bu disiplin türünün asla kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.4’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; eğitim almamış annelerin % 75’inin birçok defa,

eğitim almamış babaların tümünün birkaç kez; ilkokul mezunu annelerin % 41.7'sinin birçok defa, ilkokul mezunu babaların % 51.2' sinin birçok defa; ortaokul mezunu annelerin % 23.5'inin her zaman, ortaokul mezunu babaların %25'inin her zaman şiddetli saldırganlık tekniğini kullandıkları; lise mezunu annelerin, % 50'sinin asla, lise mezunu babaların 35.7'sinin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, niversite mezunu anne ve babaların % 100'ünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları saptanmıştır.

Buna karşılık 1976 yılında Anderson ve Anderson psikologların %81'inin çocuklarına vurduğunu bulmuştur. Klinik psikologlarının %89'u ile kolej ğretmenlerinin %45'i de çocukların zaman zaman dayağa ihtiyaç duyduğunu söylemiştir. 1983'te Sofer psikologlarla yaptığı çalışma sonucu %51'inin bazı durumlarda bedensel ceza kullanımını önerdiklerini rapor etmiştir. 1995'te Kaplan bu çalışmayı tekrarlamış (Amerikan Psikologlar Derneği –APA- ya kayıtlı psikologlarla) hala %23'ünün ailenin bedensel ceza kullanımını uygun bulduğunu kaydetmiştir (Bilgin 1999).

Türkiye'de ise 1981-1991 yılları arasında Malatya, Nevşehir, Afyon, Ağrı, Giresun, Trabzon, Rize ve Ankara illerindeki 4-12 yaş arası 16 000 çocuğu kapsayan, ocuk istismarı oranını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada annenin öğrenim durumuna göre şiddet oranlarına bakıldığında, hiç eğitim almamış annelerin çocuklarında istismar oranı %36.7 iken, okur yazar ve ilkokul mezunu olanlarda %35.5, orta ve lise eğitimi olanlarda %19.8, yüksek eğitimi olanlarda ise %11.6'dır. Eğitim düzeyi arttıka istismarın azaldığı görülmektedir. Annelere verilecek eğitim şiddetin önlenmesinde en önemli araçlardan biridir.

Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nun (2002) yapmış olduğu bir araştırmaya göre öğrenim düzeyi azaldıka çocuklara uygulanan bedensel cezada artış olduğunu ortaya koymuştur.

**Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin
Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu**

**Tablo 3.5: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS)
Düzeyinin Anne ve Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin
Yüzdeler Oranlar**

ANNE- BABA EĞİTİM	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Eğitim Almamış	-	-	-	-	2(50)	-	2(50)	-	-	1(100)	4 (100)	1 (100)
İlkokul	-	-	-	-	11(18,3)	9(20,9)	39(65)	31(72,1)	10(16,7)	3(7)	60 (100)	43(100)
Ortaokul	-	-	-	-	-	1(5)	11(64,7)	12(60)	6(35,3)	7(35)	17(100)	20(100)
Lise	-	-	-	-	-	1(3,6)	4(28,6)	14(50)	10(71,4)	13(46,4)	14(100)	28(100)
Üniversite	-	-	-	-	-	-	-	-	5(100)	8(100)	5 (100)	8 (100)

Anne: [$\chi^2=36,388$; $p < 0,01$]

Baba: [$\chi^2=36,498$; $p < 0,01$]

Tablo 3.5’de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Bu bulgulardan hareketle, çok şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının diğer disiplin yaklaşımlarına oranla tüm eğitim düzeylerindeki anne ve babalar için de daha az olduğu, eğitim almamış anne ve babaların dahi bu disiplin yöntemine birkaç kez ya da bir kez başvurdukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5’de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; eğitim almamış annelerin %50’sinin birkaç kez, % 50’sinin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları; eğitim almamış babaların tümünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, ortaokul mezunu annelerin % 64.7’sinin bir kez;

ortaokul mezunu babaların % 60'ının bir kez bu disiplin türünü kullandıkları, lise mezunu annelerin % 71.4'ünün asla; lise mezunu babaların % 46.4'ünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, üniversite mezunu anne ve babaların % 100'ünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları görülmektedir.

Annenin öğrenim durumuna göre şiddet oranlarına bakıldığında, hiç eğitim almamış annelerin çocuklarında istismar oranı %36.7 iken, okur-yazar ve ilkokul mezunu olanlarda %35.5, orta ve lise eğitimi olanlarda %19.8, yüksek eğitimi olanlarda ise %11.6'dır (Kepençi 2001). Eğitim düzeyi arttıkça istismarın azaldığı ortadadır. Aileye verilecek eğitim şiddetin önlenmesinde en önemli araçlardan biridir.

Eğitim düzeyi arttıkça anne-babaların çocuklarına karşı dayak atma, onlara vurma gibi davranışları daha az ya da hiç sergilemezlerken, eğitim düzeyi düştükçe şiddetli saldırganlıkta artış görülmüştür. Bunun da geçmişten gelen yanlış, kulaktan dolma bilgilerle çocuk yetiştirmeden kaynaklandığı söylenebilir. "Dayak cennetten çıkmadır." , "Eti senin, kemiği benim." , "Annenin vurduğu yerden gül biter." gibi toplumumuzda yer etmiş bir takım sözlerden de anlaşılacağı üzere, dayağın gerekli olduğu topluma yansıtılmıştır. Bu yanlış düşünce ve uygulamaların ancak eğitimle düzelebileceği söylenebilir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.6: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE- BABA YAŞ	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Sıklığı												
	Asla f (%)		Bir Kez f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Her Zaman f (%)		Toplam f (%)		
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	
30 ve az	27(79,4)	9(100)	2(5,9)	-	-	-	5(14,7)	-	-	1(2,9)	1(3,1)	34(100)	9(100)
31-35	17(50)	23(71,9)	2(5,9)	2(6,2)	4(11,8)	3(9,4)	10(29,4)	3(9,4)	1(2,9)	1(3,1)	34(100)	32(100)	
36-40	19(79,2)	21(55,3)	1(4,2)	2(5,3)	2(8,3)	4(10,5)	2(8,3)	10(26,3)	-	1(2,6)	24(100)	38(100)	
41-45	5(100)	9(81,8)	-	-	-	2(18,2)	-	-	-	-	5(100)	11(100)	
46-50	2(100)	7(100)	-	-	-	-	-	-	-	-	2(100)	7(100)	
51 ve üstü	1(100)	3(100)	-	-	-	-	-	-	-	-	1(100)	3(100)	

Anne: [$\chi^2=16,332$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=18,580$; $p > 0,01$]

Tablo 3.6’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı yaşlardaki anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplinin sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin kullanım sıklığının anne ve babanın yaşına bağlı olarak azalma göstermekle birlikte, gruplar arası farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.6’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; 30 yaş ve altındaki annelerin % 79.4’ünün asla; babaların %100 asla, 31-35 yaşındaki annelerin % 50’sinin asla; babaların % 71.9’unun asla, 36-40 yaşındaki

annelerin % 79.2'sinin asla; babaların % 55.3'ünün asla, 41-45 yaşındaki annelerin % 100'ünün asla; babaların % 81.8'inin asla, 46-50 yaşındaki anne ve babaların % 100'ünün asla, 51 yaşındaki anne ve babaların % 100'ünün asla, bu disiplin türünü kullanmadıkları görülmektedir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.7: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE- BABA YAŞ	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
30 ve az	1(2,9)	-	20(59)	7(77,8)	9(26,4)	2(22,2)	1(2,9)	-	3(8,8)	-	34(100)	9(100)
31-35	1(2,9)	1(3,1)	15(44,1)	20(62,5)	7(20,6)	5(15,6)	8(23,6)	3(9,4)	3(8,8)	3(9,4)	34(100)	32(100)
36-40	-	-	11(45,8)	20(52,6)	12(50)	7(18,4)	1(4,2)	8(21,1)	-	3(7,9)	24(100)	38(100)
41-45	-	-	4(80)	2(18,2)	1(20)	9(81,8)	-	-	-	-	5(100)	11(100)
46-50	-	-	2(100)	4(57,1)	-	3(42,9)	-	-	-	-	2(100)	7(100)
51 ve üstü	1(100)	1(33,3)	-	1(33,3)	-	1(33,3)	-	-	-	-	1(100)	3(100)

Anne: [$\chi^2=53,262$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=45,564$; $p < 0,01$]

Tablo 3.7'de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı yaşlardaki anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları psikolojik saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın kullanım sıklığının anne ve babanın yaşına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.7'de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; 30 yaş ve altındaki annelerin % 58.8'inin bir çok defa; babaların % 77.8'inin bir çok defa, 31-35 yaşındaki annelerin 44.1'inin bir çok defa; babaların %

62.5'inin birçok defa; 36-40 yaşındaki annelerin % 45.8'inin birçok defa, % 50'sinin birkaç kez; babaların 52.6'sının birçok defa, 41-45 yaşındaki annelerin % 80'inin birçok defa; babaların % 81.8'inin birkaç kez, 46-50 yaşındaki annelerin, % 100'ünün birçok defa; babaların % 57.1'inin birçok defa, 51 yaş ve üstündeki annelerin, % 100'ünün her zaman; babaların % 33.3'ünün her zaman, % 33'ünün birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Daha genç olan (23-29) ve 51 yaş ile üstü anne ve babaların psikolojik saldırganlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında genç ve daha yaşlı anne ve babaların çocuklarına karşı bağırma, küfür etme, çocuklarını aşağılama, tehdit etme, onlara vuracağını söyleme gibi eylemlere daha sık başvurdukları söylenebilir.

Yaşı küçük olan anne ve babaların, bu eylemlere daha sık başvurmalarına neden olan önemli etken, erken yaşta yapılan evliliklerdir. Sosyo-ekonomik ve kültürel yetersizlikler, eğitimsizlik, ataerkil zihniyet, sosyal davranış kalıpları, insanları küçük yaşlarda evlenmeye iten temel nedenler arasında gösterilebilir. Türk toplum yapısı incelendiğinde, kırsal ve küçük yerleşim alanlarında yapılan evliliklerin daha çocuk yaşlarda yapıldığı, erken evliliğin toplumumuzda sosyo-kültürel bir zorunluluk olarak algılandığı, aile kurumunun sağlam temellere dayandırılmadan geleneksel bir anlayışla oluşturulduğu bilinen bir gerçektir.

Sorumluluk duygusu çok gelişmemiş, aile yönetimi, çocuk psikolojisi ve eğitimi hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan anne ve babalar, daha kendileri çocukluktan çıkmadan, büyük bir sorumluluğun altına girmekte ve ağır bir yükün altında ezilmektedir. Çocuk yaşta anne ve baba olan ebeveynler, eğitimsizliğin de etkisiyle çocuklara karşı sabır göstermemekte, çocuk yanlış bir şey yaptığında çocuklarına karşı bağırma, küfür etme, onları aşağılama, tehdit etme ve onlara vuracağını söyleme gibi eylemlere başvurarak aile içi saldırganlığa davetiye çıkarmaktadırlar. Bilir ve arkadaşlarının (1991) 1016 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmaya göre yaşı küçük olan annelerin çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri saptanmıştır.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.8: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA YAŞ	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
30 ve az	19(55,9)	2(22,2)	8(23,5)	6(66,7)	2(5,9)	-	1(2,9)	1(11,1)	4(11,8)	-	34(100)	9(100)
31-35	12(35,3)	5(15,6)	7(20,6)	15(46,9)	-	4(12,5)	6(17,6)	1(3,1)	9(26,5)	7(21,9)	34(100)	32(100)
36-40	10(41,7)	10(26,3)	8(33,3)	8(21,1)	2(8,3)	5(13,1)	3(12,5)	7(18,4)	1(4,2)	8(21,1)	24(100)	38(100)
41-45	2(40)	1(9,1)	3(60)	1(9,1)	-	1(9,1)	-	2(18,2)	-	6(54,5)	5(100)	11(100)
46-50	-	1(14,3)	2(100)	2(28,6)	-	2(28,5)	-	1(14,3)	-	1(14,3)	2(100)	7(100)
51 ve üstü	1(100)	1(33,3)	-	1(33,3)	-	1(33,3)	-	-	-	-	1(100)	3(100)

Anne : [$\chi^2=24,698$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=26,530$; $p > 0,01$]

Tablo 3.8’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı yaşlardaki anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları hafif fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın anne ve babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının anne ve babanın yaşına bağlı olarak artış göstermekle birlikte, gruplar arası farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.8’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; 30 yaş ve altındaki annelerin % 55.9’unun her zaman; babaların % 66.7’sinin birçok defa, 31-35 yaşındaki annelerin % 35.3’ünün her zaman; babaların % 46.9’unun birçok defa, 36-40 yaşındaki annelerin % 41.7’sinin her zaman; babaların %

26.3'ünün her zaman, 41-45 yaşındaki annelerin % 40'ünün her zaman, % 60'ünün bir çok defa bu disiplin türünü kullandıkları; babaların % 54.5'inin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, 46-50 yaşındaki annelerin, % 100'ünün birçok defa; babaların % 28.5'inin birçok defa ve birkaç kez, 51 yaş ve üstündeki annelerin, % 100'ünün her zaman; babaların % 33.3'ünün her zaman ve birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Şahin ve Beyazova (2001), yaptıkları araştırmalar sonucunda annenin yaşının çok genç olmasının, çocuğun şiddete maruz kalmasını arttırdığı görülmüştür. 25-34 yaş aralığındaki anneler ile yapılan bir çalışmada bile 30-34 yaş arasındaki annelerin çocuklarına daha az bedensel ceza uyguladığı bulunmuştur (Giles-Sirus-Straus-Sugarman 1995).

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklaşma Durumu

Tablo 3.9: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA YAŞ	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Biraz Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
30 ve az	8(23,5)	-	13(38,3)	9(100)	8(23,5)	-	-	-	5(14,7)	-	34(100)	9(100)
31-35	7(20,6)	10(31,3)	8(23,5)	12(37,5)	4(11,8)	1(3,1)	4(11,8)	2(6,2)	11(32,3)	7(21,9)	34(100)	32(100)
36-40	5(20,8)	11(29)	5(20,8)	10(26,3)	9(37,5)	2(5,2)	3(12,5)	3(7,9)	2(8,4)	12(31,6)	24(100)	38(100)
41-45	-	-	3(60)	2(18,2)	2(40)	2(18,2)	-	6(54,5)	-	1(9,1)	5(100)	11(100)
46-50	-	2(28,6)	2(100)	2(28,6)	-	2(28,6)	-	1(14,2)	-	-	2(100)	7(100)
51 +	-	1(33,3)	1(100)	1(33,3)	-	1(33,3)	-	-	-	-	1(100)	3(100)

Anne: [$\chi^2=26,471$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=54,490$; $p < 0,01$]

Tablo 3.9'da anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı yaşlardaki annelerin çocuklarına uyguladıkları şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ve farklı yaşlardaki babaların çocuklarına uyguladıkları şiddetli fiziksel

saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle anneler tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği, babalar tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın babanın yaşına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının annenin yaşına bağlı olarak artış göstermekle birlikte, gruplar arası farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine, söz konusu oranların dağılımından hareketle, baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının babanın yaşına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği, diğer bir ifade ile yaşlı babaların genç olanlara göre bu disiplin türüne daha sık başvurdukları söylenebilir.

Tablo 3.9’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdelik oranlar incelendiğinde; 30 yaş ve altındaki annelerin % 38.3’ünün bir çok defa; babaların % 100’ünün bir çok defa bu disiplin türünü kullandıkları, 31-35 yaşındaki annelerin % 32.3’ünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları; babaların % 31.3’ünün her zaman, % 37.5’inin bir çok defa bu disiplin türünü kullandıkları, 36-40 yaşındaki annelerin % 20.8’inin her zaman, % 20.8’inin birçok defa, % 37.5’inin birkaç kez; babaların % 29’unun her zaman, 41-45 yaşındaki annelerin % 60’ının bir çok defa; babaların 54.5’inin bir kez, 46-50 yaşındaki annelerin, % 100’ünün birçok defa; babaların %28.6’sının her zaman ve bir çok defa, 51 yaş ve üstündeki annelerin, % 100’ünün birçok defa; babaların % 33.3’ünün her zaman, % 33.3’ünün bir çok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre genç annelerin ve babaların şiddetli fiziksel saldırganlığa sık başvurduğu söylenebilir. Bulut (1996) genç anneler üzerinde yaptığı bir çalışmada, annelerin %78’inin çocuklarına fiziksel istismar davranışında buldukları belirlenmiştir. Amerika’da 1997 verilerine göre her 1000 çocuktan 330’u, İsviçre’de ise (1986-1996 yılları arasında polise bildirilen aile içi şiddet vakaları) her

1000 çocuktan 50'si ebeveynleri tarafından fiziksel istismar ve ihmale uğradığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, araştırma yapılan bölgede dayanın halen etkin bir sorun çözme aracı olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Küçük yaşta aile ve gelenek baskısıyla evlendirilen kız çocuklarının ruh ve beden sağlığı olumsuz etkilenmekte; ev, iş ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar kızları ezmekte ve ayrıca eğitim olanaklarının engellenmesi sonucunu doğurmaktadır. Erken evlilikler sosyalleşmenin önünde de bir engel oluşturmakla birlikte, aile içi şiddet olgusunu da ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, aile içi şiddete yol açan önemli bir unsur da, yanlış aile tutumlarını model alan genç anne-babaların, bu yanlış tutumları devam ettirmeleridir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.10: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Düzeyinin Anne ve Babanın Yaşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ANNE-BABA YAŞ	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
30 ve az	-	-	-	-	8(23,5)	-	19(55,9)	9(100)	7(20,6)	-	34(100)	9(100)
31-35	-	-	-	-	3(8,8)	6(18,7)	15(44,1)	18(56,3)	16(47,1)	8(25)	34(100)	32(100)
36-40	-	-	-	-	2(8,3)	5(13,2)	15(62,5)	19(50)	7(29,2)	14(36,8)	24(100)	38(100)
41-45	-	-	-	-	-	-	4(80)	4(36,4)	1(20)	7(63,6)	5(100)	11(100)
46-50	-	-	-	-	-	-	2(100)	5(71,4)	-	2(28,6)	2(100)	7(100)
51 +	-	-	-	-	-	-	1(100)	3(100)	-	-	1(100)	3(100)

Anne: [$\chi^2=12,556$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=18,702$; $p < 0,01$]

Tablo 3.10'da anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırı (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı yaşlardaki annelerin çocuklarına uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırı sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ve farklı yaşlardaki babaların çocuklarına uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırı sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle, anneler tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği; babalar tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın babanın yaşına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının annenin yaşına bağlı olarak artış göstermekle birlikte, gruplar arası farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.10'da anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın yaşına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; 30 yaş ve altındaki annelerin % 55.9'unun bir kez; babaların % 100'ünün bir kez, 31-35 yaşındaki annelerin % 44.1'inin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları, % 47.1'inin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları; babaların %56.3'ünün bir kez bu disiplin türünü kullandıkları, 36-40 yaşındaki annelerin % 62.5'inin bir kez; babaların %50'sinin bir kez, 41-45 yaşındaki annelerin % 80'inin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları; babaların % 63.6'sının asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, 46-50 yaşındaki annelerin % 100'ünün bir kez; babaların % 71.4'ünün bir kez, 51 yaş ve üstündeki anne ve babaların % 100'ünün bir kez bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

51 yaş ve üstü anne-babaların, çok şiddetli saldırganlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında, 51 yaş ve üstü anne ve babaların çocuklarını dövme ve onlara vurma gibi eylemlere daha fazla başvurdukları söylenebilir. Buna karşılık A.B.D.'nde yapılan çalışmalar yaşı daha büyük olan anne-babaların gençlerden daha az bedensel ceza kullandığını ortaya koymaktadır (Straus 1994). Oysa bu çelişkili sonucu ülkemiz koşullarıyla değerlendirmek gerekir. Ülkemizdeki yaşam koşullarının zorluğuna rağmen kadınlar geç yaşlarda çocuk sahibi olabilmekte ve çocuk bakımı konusunda ciddi sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Ayrıca, kadınların 40'lı yaşlardan sonra menopoz, erkeklerin de 40 ile 70 yaşlar arasında andropoz dönemine girmeleri nedeniyle erkeklerde, yorgunluk hali, uyku problemleri, duygusal değişiklikler, depresyon, hormonal değişiklikler görülmektedir. Bu etkenler anne ve babaları ruhsal

ve fiziksel anlamda etkilemektedir. İnsanlar, ileriki yaşlarda yıpranmanın vermiş olduğu etkilerle daha önceki yaşlarda gösterdikleri sabrı ve tahammülü gösteremeyebilirler. Tüm bu etkenler çocuklara yönelik şiddet olarak yansıyabilmektedir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Anne ve Babanın Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.11: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ÇOCUK SAYISI	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Sıklığı											
	Asla f (%)		Bir Kez f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Her Zaman f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
1	2(25)	2(25)	-	-	-	1(12,5)	5(62,5)	4(50)	1(12,5)	1(12,5)	8(100)	8(100)
2	32(64)	31(62)	3(6)	4(8)	6(12)	8(16)	9(18)	6(12)	-	1(2)	50(100)	50(100)
3	23(88,5)	23(88,5)	-	-	-	-	3(11,5)	3(11,5)	-	-	26(100)	26(100)
4	14(87,5)	16(100)	2(12,5)	-	-	-	-	-	-	-	16(100)	16(100)

Anne: [$\chi^2=38,507$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=32,317$; $p < 0,01$]

Tablo 3.11’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı sayılarda çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplinin sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin anne ve babanın sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin kullanım sıklığının çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir

azalış gösterdiği, diğer bir ifade ile çocuk sayısı fazla olan anne ve babaların bu disiplin türüne daha az başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.11’de anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdelik oranlar incelendiğinde; bir çocuk sahibi annelerin % 62.5’inin bir çok defa; babaların % 50’sinin birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları, iki çocuk sahibi annelerin % 64’ünün asla; babaların % 62’sinin asla, üç çocuk sahibi annelerin % 88.5’inin asla; babaların % 88.5’inin asla, dört çocuk sahibi ve üzerindeki annelerin % 87.5’inin asla, babaların % 100’ünün asla bu disiplin türünü kullanmadıkları görülmüştür.

Tek çocuklu ailelerde, çok çocuklu ailelere göre çocukla ilgilenme daha fazla görünmektedir. Tek çocuk sahibi anne ve babaların çocuklarına kitap okuması, çocuk yanlış bir şey yaptığında onun neden yanlış olduğunu açıklaması daha fazla olarak saptanmışken, çocuk sayısının artmasıyla birlikte anne ve babanın her çocuğa ayıracağı zamanın azalması nedeniyle bu disiplin türünü kullanmakta sorunlar yaşamaktadırlar.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.12: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdelik Oranlar

ÇOCUK SAYISI	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
1	-	-	-	1(12,5)	2(25)	1(12,5)	3(37,5)	3(37,5)	3(37,5)	3(37,5)	8(100)	8(100)
2	-	-	19(38)	20(40)	23(46)	22(44)	5(10)	5(10)	3(6)	3(6)	50(100)	50(100)
3	2(7,7)	1(3,9)	19(73,1)	20(76,9)	3(11,5)	2(7,7)	2(7,7)	3(11,5)	-	-	26(100)	26(100)
4	1(6,25)	1(6,2)	14(87,5)	13(81,3)	1(6,25)	2(12,5)	-	-	-	-	16(100)	16(100)

Anne: [$\chi^2=50,510$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=45,625$; $p < 0,01$]

Tablo 3.12’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdelik

oranlar incelendiğinde; farklı sayılarda çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları psikolojik saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın anne ve babanın sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın kullanım sıklığının çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği, diğer bir ifade ile çocuk sayısı fazla olan anne ve babaların bu disiplin türüne daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.12’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; bir çocuk sahibi annelerin % 37.5’inin bir kez; babaların % 37.5’inin bir kez; iki çocuk sahibi annelerin % 46’sının bir kaç kez; babaların % 44’ünün bir kaç kez, üç çocuk sahibi annelerin % 73.1’inin birçok defa; babaların % 76.9’unun birçok defa, dört çocuk sahibi ve üzerindeki annelerin % 87.5’inin bir çok defa; babaların % 81.3’ünün bir çok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, tek çocuklu ailelerde anne ve babanın çocuğa yönelik psikolojik saldırganlık düzeyinin kullanım sıklığının daha az olduğu görülürken, çocuk sayısının artmasıyla birlikte bu saldırganlık düzeyinin kullanım sıklığında artış görülmüştür. Aile içerisinde çocuk sayısının artmasıyla birlikte ebeveynlerin sorumluluğu da artmaktadır. Bu sorumluluk ebeveynler üzerinde yorgunluk ve stres yaratabilmektedir. Her çocuk maddi ve manevi olarak ayrı bir sorumluluğu beraberinde getirmektedir. Bu sorumluluğu yerine getirmeye çalışan ebeveynler, ekonomik koşulların yetersizliğinden fazla çalışmak zorunda kaldıklarından çocuklarına gereken zamanı ayıramamaktadırlar. İlgisiz kalan çocuklar ilgiyi kendi üzerlerine çekebilmek için dikkat çekici davranışlarda bulunabilirler. Bunu anlayamayan anne ve baba çocuklarına bağırabilmekte, küfür edebilmekte, aşağılayabilmekte ve onları tehdit edebilmektedirler.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.13: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ÇOCUK SAYISI	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
1	-	-	2(25)	-	-	2(25)	1(12,5)	1(12,5)	5(62,5)	5(62,5)	8(100)	8(100)
2	18(36)	5(10)	15(30)	17(34)	2(4)	5(10)	8(16)	10(20)	7(14)	13(26)	50(100)	50(100)
3	17(65,4)	12(46,1)	4(15,4)	6(23,1)	2(7,7)	3(11,5)	1(3,8)	1(3,9)	2(7,7)	4(15,4)	26(100)	26(100)
4	9(56,2)	3(18,8)	7(43,8)	10(62,5)	-	3(18,7)	-	-	-	-	16(100)	16(100)

Anne: [$\chi^2=33,189$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=38,731$; $p < 0,01$]

Tablo 3.13’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı sayılarda çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları hafif fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın anne ve babanın sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği, diğer bir ifade ile çocuk sayısı fazla olan anne ve babaların bu disiplin türüne daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.13’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; bir çocuk sahibi annelerin % 62.5’inin asla, babaların % 62.5’inin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, iki çocuk sahibi annelerin % 36’sının her zaman, % 30’unun birçok defa; babaların % 34’ünün bir çok defa, üç çocuk sahibi annelerin % 65.4’ünün her zaman; babaların % 46.1’inin her zaman, dört çocuk

sahibi ve üzerindeki annelerin % 56.2'sinin her zaman; babaların % 62.5'inin birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, tek çocuklu ailelerde anne ve babanın çocuğa yönelik fiziksel saldırganlık düzeyinin kullanım sıklığının daha az olduğu görülürken, çocuk sayısının artmasıyla birlikte bu saldırganlık düzeyinin kullanım sıklığında artış görülmüştür. Bilir ve arkadaşlarının (1991) araştırmasına göre tek çocuklu ailelerde, çok çocuklulara göre çocuk örselenmesine daha az rastlanmaktadır. Aile içinde çocuk sayısının artması anne ve babanın her çocuğa ayıracağı zamanı azaltmakta ve evdeki çatışmaları çoğaltmaktadır. Artan iş yükünün getirdiği yorgunluk ve stres ailede şiddetin artmasında etkili olabilmektedir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.14: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ÇOCUK SAYISI	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
1	-	-	1(12,5)	2(25)	1(12,5)	-	1(12,5)	1(12,5)	5(62,5)	5(62,5)	8(100)	8(100)
2	7(14)	7(14)	13(26)	19(38)	14(28)	3(6)	6(12)	9(18)	10(20)	12(24)	50(100)	50(100)
3	10(38,5)	8(30,8)	10(38,5)	10(38,5)	3(11,5)	3(11,5)	-	2(7,7)	3(11,5)	3(11,5)	26(100)	26(100)
4	3(18,8)	9(56,3)	8(50)	5(31,2)	5(31,2)	2(12,5)	-	-	-	-	16(100)	16(100)

Anne: [$\chi^2=30,768$; $p < 0,01$] Baba: [$\chi^2=29,183$; $p < 0,01$]

Tablo 3.14'de anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı sayılarda çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın anne ve babanın sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği, diğer bir ifade ile çocuk sayısı fazla olan anne ve babaların bu disiplin türüne daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.15: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

ÇOCUK SAYISI	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
1	-	-	-	-	-	-	1(12,5)	2(25)	7(87,5)	6(75)	8(100)	8(100)
2	-	-	-	-	4(8)	3(6)	26(52)	28(56)	20(40)	19(38)	50(100)	50(100)
3	-	-	-	-	6(23,1)	3(11,5)	16(61,5)	17(65,4)	4(15,4)	6(23,1)	26(100)	26(100)
4	-	-	-	-	3(18,8)	5(31,2)	13(81,2)	11(68,8)	-	-	16(100)	16(100)

Anne: [$\chi^2=25,799$; $p < 0,01$]

Baba: [$\chi^2=21,361$; $p < 0,01$]

Tablo 3.15’de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; farklı sayılarda çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın anne ve babanın sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir artış gösterdiği, diğer bir ifade ile çocuk sayısı fazla olan anne ve babaların bu disiplin türüne daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.15’de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin anne ve babanın çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; bir çocuk sahibi annelerin % 87.5’inin asla; babaların % 75’inin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, iki çocuk sahibi annelerin % 52’sinin bir kez; babaların % 56’sının bir kez, üç çocuk sahibi annelerin % 61.5’inin bir kez; babaların % 65.4’ünün bir kez, dört çocuk sahibi ve üzerindeki annelerin % 81.2’sinin bir kez; babaların % 68.8’inin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Günümüzde eğitim seviyesi yükseldikçe, aileler daha az sayıda çocuk sahibi olmak istemektedirler. Bunun nedenleri arasında, çocukları ile daha fazla ilgilenebilmek, onlara iyi bir gelecek hazırlamak ve daha rahat bir hayat sunabilmek sayılabilir. Eğitim seviyesi azaldıkça ailelerde çocuk sayısında artış görülmektedir. Eğitimsizlikle beraber fazla çocuk sahibi olmak çocuklara yönelik şiddeti de artıran etkenler arasında sayılabilir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun 1995 yılında yaptığı çalışmaya göre çocuk sayısının fazla olması anne ve babanın şiddet kullanmasını hazırlayıcı risk faktörleri olarak gösterilmiştir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Disiplin Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumu

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.16: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

CİNSİYET	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddet İçermeyen Disiplin (ŞİD) Sıklığı											
	Asla f (%)		Bir Kez f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Her Zaman f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Kız	38(71,7)	39(73,6)	3(5,7)	2(3,8)	2(3,8)	3(5,6)	9(17)	8(15,1)	1(1,8)	1(1,9)	53(100)	53(100)
Erkek	33(70,2)	33(70,2)	2(4,3)	2(4,3)	4(8,5)	6(12,8)	8(17)	5(10,6)	-	1(2,1)	47(100)	47(100)

Anne: [$\chi^2=1,925$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=1,839$; $p > 0,01$]

Tablo 3.16’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; anne ve babaların erkek ve kız çocuklara uyguladıkları şiddet içermeyen disiplinin sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bir ifade ile anne ve babaların bu disiplin türünü erkek ve kız çocuklara eşit şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.16’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin (ŞİD) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; kız çocuk sahibi annelerin % 71.7’sinin asla; babaların % 73.6’sının asla, erkek çocuk sahibi annelerin % 70.2’sinin asla; babaların % 70.2’sinin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları görülmektedir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.17: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

CİNSİYET	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Psikolojik Saldırganlık (PS) Sıklığı											
	Her Zaman f(%)		Bir Çok Defa f(%)		Birkaç Kez f(%)		Bir Kez f(%)		Asla f(%)		Toplam f(%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Kız	-	-	24(45,3)	25(47,2)	19(35,8)	18(34)	7(13,2)	7(13,2)	3(5,7)	3(5,6)	53(100)	53(100)
Erkek	3(6,4)	2(4,3)	28(59,5)	29(61,7)	10(21,3)	9(19,1)	3(6,4)	4(8,5)	3(6,4)	3(6,4)	47(100)	47(100)

Anne: [$\chi^2=7,367$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2=5,775$; $p > 0,01$]

Tablo 3.17’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; anne ve babaların erkek ve kız çocuklara uyguladıkları psikolojik saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anne ve babalar tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bir ifade ile anne ve babaların bu disiplin türünü erkek ve kız çocuklara eşit şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.17’de anne ve baba tarafından uygulanan psikolojik saldırganlık (PS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; kız çocuk sahibi annelerin % 45.3’ünün bir çok defa; babaların % 47.2’sinin bir çok defa, erkek çocuk sahibi annelerin % 59.5’inin birçok defa; babaların % 61.7’sinin birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.18: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

CİNSİYET	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Hafif Fiziksel Saldırganlık (HFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Kız	23(43,4)	6(11,3)	14(26,5)	14(26,4)	4(7,5)	11(20,8)	4(7,5)	6(11,3)	8(15,1)	16(30,2)	53(100)	53(100)
Erkek	21(44,6)	14(29,7)	14(29,8)	19(40,4)	-	2(4,3)	6(12,8)	6(12,8)	6(12,8)	6(12,8)	47(100)	47(100)

Anne: [$\chi^2=4,433$; $p > 0,01$]

Baba: [$\chi^2=14,426$; $p < 0,01$]

Tablo 3.18’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; annelerin erkek ve kız çocuklara uyguladıkları hafif fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ve babaların erkek ve kız çocuklara uyguladıkları hafif fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle, anneler tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; babalar tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bir ifade ile annelerin bu disiplin türünü erkek ve kız çocuklara eşit şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine, söz konusu oranların dağılımından hareketle, baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, diğer bir ifade ile babaların bu disiplin türünü erkek çocuklara kız çocuklara oranla daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.18’de anne ve baba tarafından uygulanan hafif fiziksel saldırganlık (HFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; kız çocuk sahibi annelerin % 43.4’ünün her zaman bu disiplin türünü kullandıkları; babaların % 30.2’sinin asla bu disiplin türünü kullanmadıkları, erkek çocuk sahibi annelerin % 44.6’sının her zaman; babaların % 40.4’ünün birçok defa bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Jersild’e (1979) göre kızlar toplumsal ilişkilerinde daha uzlaşıcı olurlar. Bu uzlaşma yoluyla başkalarının onayını sağlayan kız daha az azarlanmakta, daha az ceza görmekte, kendini değerlendirmesinde olumsuz yönde etkileyecek olan kınamalardan geniş ölçüde kurtulmaktadır.

Erkek çocuklar kızlardan daha hareketlidir. Dolayısıyla daha çok yanlış davranış yaparlar. Ayrıca erkek çocukların bunu daha kolay kaldırabileceği, dahası bedensel cezanın onları daha dayanıklı kılacağı düşünülür (Bilgin 1999).

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 3.19: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

CİNSİYET	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ŞFS) Sıklığı											
	Her Zaman f (%)		Bir Çok Defa f (%)		Birkaç Kez f (%)		Bir Kez f (%)		Asla f (%)		Toplam f (%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Kız	7(13,2)	4(7,5)	18(34)	23(43,4)	15(28,3)	5(9,4)	3(5,6)	10(18,9)	10(18,9)	11(20,8)	53(100)	53(100)
Erkek	13(27,7)	20(42,5)	14(29,8)	13(27,7)	8(17)	3(6,4)	4(8,5)	2(4,3)	8(17)	9(19,1)	47(100)	47(100)

Anne: [$\chi^2=4,452$; $p > 0,01$]

Baba: [$\chi^2=19,187$; $p < 0,01$]

Tablo 3.19’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; annelerin erkek ve kız çocuklara uyguladıkları şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ve babaların erkek ve kız çocuklara uyguladıkları şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı

arasındaki farklılıkların $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anneler tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; babalar tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bir ifade ile annelerin bu disiplin türünü erkek ve kız çocuklara eşit şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine, söz konusu oranların dağılımından hareketle, baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, diğer bir ifade ile babaların bu disiplin türünü erkek çocuklara kız çocuklara oranla daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.19’da anne ve baba tarafından uygulanan şiddetli fiziksel saldırganlık (ŞFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; kız çocuk sahibi annelerin % 34’ünün birçok defa; babaların % 43.4’ünün birçok defa, erkek çocuk sahibi annelerin % 29.8’inin birçok defa; babaların % 42.5’inin her zaman bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Şiddetli fiziksel saldırganlık düzeyinin anne tarafından kullanma sıklığında anlamlı olmadığı, fakat baba tarafından kullanma sıklığında anlamlı olduğu görülmektedir. Kız çocuk sahibi babaların vurma, tokat atma gibi eylemlere erkek çocuk sahibi babalardan daha az başvurdukları görülmektedir. Okul öncesi dönemde erkek çocukların, kızlardan daha çok bedensel ceza aldıkları saptanmıştır (Giles-Sirus-Straus-Sugarman 1995).

Pek çok çalışma erkek çocukların kızlardan daha çok bedensel ceza aldığını ortaya koymaktadır. Andersen (1972) ise okula başlayana dek kız ve erkek çocuklar arasında bir fark olmadığını, bundan sonra erkeklerin daha çok bedensel ceza aldığını ileri sürmüştür. A.B.D.’deki 1975-1985 Ulusal Aile Şiddet Araştırmalarında böyle

küçük bir fark bulunmuştur. 1975'te erkeklerin %65.8'i, kızların %60.1'i bedensel ceza alırken 1985'te erkeklerin %65.3'ü, kızların %60.8'inin bedensel ceza aldığı saptanmıştır. 1975 verileri erkek çocukların % 14 daha sık bedensel ceza aldıklarını ortaya koyarken 10 yıl sonra bu fark % 13'e inmiştir (Akt.Straus 1994).

Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklaşma Durumu

Tablo 3.20: Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Düzeyinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklaşma Durumuna İlişkin Yüzdeler Oranlar

CİNSİYET	Anne ve Baba Tarafından Uygulanan Çok Şiddetli Fiziksel Saldırganlık (ÇFS) Sıklığı											
	Her Zaman f(%)		Bir Çok Defa f(%)		Birkaç Kez f(%)		Bir Kez f(%)		Asla f(%)		Toplam f(%)	
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba
Kız	-	-	-	-	6(11,3)	-	29(54,7)	33(62,3)	18(34)	20(37,7)	53(100)	53(100)
Erkek	-	-	-	-	7(14,9)	11(23,4)	27(57,4)	25(53,2)	13(27,7)	11(23,4)	47(100)	47(100)

Anne: [$\chi^2 = ,597$; $p > 0,01$] Baba: [$\chi^2 = 14,408$; $p < 0,01$]

Tablo 3.20'de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; annelerin erkek ve kız çocuklara uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ve babaların erkek ve kız çocuklara uyguladıkları çok şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle anneler tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; babalar tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın çocuğun cinsiyetine farklılık gösterdiği söylenebilir.

Söz konusu oranların dağılımından hareketle, anne tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, diğer bir ifade ile annelerin bu disiplin türünü erkek ve kız

çocuklara eşit şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine, söz konusu oranların dağılımından hareketle, baba tarafından uygulanan çok şiddetli saldırganlığın kullanım sıklığının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, diğer bir ifade ile babaların bu disiplin türünü erkek çocuklara kız çocuklara oranla daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.20’de anne ve baba tarafından uygulanan çok şiddetli fiziksel saldırganlık (ÇFS) düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumuna ilişkin yüzdeler oranlar incelendiğinde; kız çocuk sahibi annelerin % 54.7’sinin bir kez; babaların % 62.3’ünün bir kez, erkek çocuk sahibi annelerin % 57.4’ünün bir kez; babaların % 53.2’sinin bir kez bu disiplin türünü kullandıkları görülmektedir.

Bu bilgiler ışığında geleneksel aile yapısı içerisinde kız çocuklarının olgunlaşmaya başlamasıyla birlikte babaların kız çocuklarına daha az şiddet uyguladıkları söylenebilir. Bu durum babaların kızlarıyla daha mesafeli durmaya çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Genellikle anneler çocuklarla daha fazla beraberdir ve onlardan sorumludur. Böylece, onların yanlış davranışlarını görme ya da yorularak sinirlenmeleri olasılığı daha fazladır. Bu da çocukları, daha çok annelerin dövmesine yol açmaktadır. (anneler %39, babalar %20) (Steinmetz ve Straus 1971. Aktaran: Straus 1991).

Ülkemizde kız çocukları büyüdükçe, kız çocuklarına anneler tarafından; erkek çocuklar büyüdükçe, erkek çocuklarına babalar tarafından bedensel ceza uyguladıkları görülmektedir. Bunda da ebeveynlerin kendi cinslerini tanımaları ve çocuklarına karşı bedensel cezayı uygulamada daha kontrollü hareket etmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Ebeveynler tarafından kız ve erkek çocuklarına uygulanan bedensel cezanın uygulanma sıklığında cinsiyet faktörünün ön plana çıktığı görülmektedir.

BÖLÜM IV

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Özet

Araştırmanın genel amacı, anne ve baba tarafından ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanan şiddet içermeyen disiplin, psikolojik saldırganlık, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın, anne ve babanın eğitim, yaş ve çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu incelemektir.

Araştırmanın evrenini, 2005-2006 eğitim öğretim yılında Bursa ili sınırları içerisinde bulunan resmi ilköğretim okulu birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bursa ili sınırları içinde bulunan Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu'nun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarından 53 kız ve 47 erkek öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anne, baba ve çocuklar (6-9 yaş arası) arasında yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm taktiklerini anlamaya yönelik, Carolyn Mebert ve Murray A. Straus (2002) tarafından geliştirilen Çatışma Çözme Taktiği Ölçeğinin Resimli Kart Versiyonu kullanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesi Kay-Kare Bağımsızlık Testi yardımıyla incelenmiştir. Kay-Kare Bağımsızlık Testi Sonucunda gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen değişkenler için her bir grubun yüzdeleri farklılaşmanın kaynağı belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular istatistiksel olarak yorumlanmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi $p<0,01$ olarak alınmıştır. Bulgular tablolar halinde özetlenmiştir.

Araştırma sonucunda; elde edilen bulgulara göre anne ve baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin, psikolojik saldırganlığın, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın, anne ve babanın eğitim, yaş ve çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığı saptanmıştır.

Sonuç

Bu araştırmanın genel amacı, anne ve baba tarafından ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanan şiddet içermeyen disiplin, psikolojik saldırganlık, hafif fiziksel saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın, anne ve babanın eğitim, yaş ve çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu incelemektir.

Anketten çıkan sonuçlardan hareketle anne tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplinin annenin eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Eğitim almamış annelerin asla kullanmadıkları, eğitilmiş annelerin birçok defa bu yöntemi kullandıkları söylenebilir. Eğitim düzeyi düştükçe annelerin psikolojik saldırganlık ya da fiziksel saldırganlık davranışlarına daha fazla yer verdikleri görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak eğitilmiş annelerin çocuklarının şiddet içermeyen disiplin yöntemiyle eğitildikleri söylenebilir.

Analiz sonuçlarından farklı yaşlardaki annelerin çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplinin, hafif fiziksel saldırganlığın, şiddetli fiziksel saldırganlığın ve çok şiddetli fiziksel saldırganlığın sıklığı arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Annenin yaşı ile psikolojik saldırganlığın sıklığı arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında erken anne olan kişilerin bazen bu sorumluluğu taşıyamaması sonucunda psikolojik saldırganlığa farkında olmadan başvurduğu söylenebilir.

Anne tarafından uygulanan disiplin türü ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk sayısı azaldıkça annenin başvurduğu yöntem şiddet içermeyen

disiplin yöntemi iken, çocuk sayısının artışı ile uygulanan disiplin yönteminin psikolojik ve fiziksel saldırganlığa doğru yatkınlık gösterdikleri söylenebilir.

Çocuğun cinsiyeti ile annenin uyguladığı disiplin yöntemi arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Babanın eğitim düzeyi ile uygulanan disiplin yöntemleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyi arttıkça şiddet içermeyen disiplin yöntemine daha fazla yer verdiği, eğitim düzeyi azaldıkça psikolojik saldırganlığa ya da fiziksel saldırganlığa daha fazla yer verdiği söylenebilir.

Babanın yaşı ile şiddet içermeyen disiplin yöntemi ve hafif fiziksel saldırganlık arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Psikolojik saldırganlık, şiddetli fiziksel saldırganlık ve çok şiddetli fiziksel saldırganlık arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Toplumumuzda annelerde olduğu gibi erkeklerinde erken yaşta baba olmaları, bu sorumluluğu üstlenecek olgunlukta olmamaları sonucunda otorite sağlamak için bu yöntemlere bilinçli ya da bilinçsiz yöneldikleri söylenebilir.

Çocuk sayısı ile babaların çocuklara yönelik kullandıkları yöntemler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk sayısı azaldıkça babaların şiddet içermeyen disiplin yöntemine daha fazla yer verdiği, çocuk sayısı arttıkça babaların psikolojik ya da fiziksel saldırganlığa daha fazla yer verdiği söylenebilir. Aile bilgi formuna dayanarak eğitim düzeyi ile çocuk sayısı arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe bakabilecekleri oranda daha az çocuk sahibi olmak istedikleri, eğitim düzeyi azaldıkça bakabileceklerinin üzerinde çocuk sahibi oldukları söylenebilir. Tüm bunlar ışığında çocukların hiç, az ya da daha fazla bedensel ceza ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir.

Baba tarafından uygulanan şiddet içermeyen disiplin yöntemi ve psikolojik saldırganlık ile çocuğu cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çocuğun cinsiyeti ile hafif, şiddetli ve çok şiddetli fiziksel saldırganlık arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında kız çocukları büyümeye başladıkça cinsiyet faktörünün ortaya çıktığı ve babaların kız çocuklarına daha az fiziksel saldırganlık gösterdiği söylenebilir.

Elde edilen veriler bir çok açıdan tartışmaya açıktır. Kimi bedensel ceza biçimleri bu ölçekte ifade edilmemiştir. Bedensel ceza vermenin çok değişik biçimleri olabilir. Bir başka önemli nokta, bedensel ceza almanın toplumda ifadesi hoş karşılanmadığı için çocuklar doğru söylemiyor olabilir.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 34 ve 39'uncu maddelerinde de görüldüğü gibi devlet, çocuğu anne-babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü davranışından korumalı, çocuk ihmal ve istismarını önlemeli ve bu tür davranışlarla karşı karşıya bulunan çocukların tedavisini amaçlayan programlar hazırlamalıdır. Bununla birlikte devlet, yasal düzeyde önlem almasının yanı sıra aileleri, çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında da bilinçlendirmelidir. Bunun için televizyon, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılarak konunun önemi anlatılabilir, dolayısıyla davranış değiştirme yönünde ailelere rehberlik yapıp kısa çözüm önerileri getirilebilir.

Saldırgan davranışlar dayakla cezalandırılmamalıdır. Anne-babanın ilgisi, sevgisi azaldığında ve fiziksel cezalar uzun süre devam ettiğinde, çocukta saldırgan, asi, sorumsuz davranışlar gelişir. Saldırgan davranışlar ortaya çıktığında, yetişkinler sakin davranmalı, anormal duygusal tepkiler yerine ben dilini kullanmalıdır ("Böyle davrandığın için üzüldüm."). Dayak saldırgan davranışın hemen bitiminde uygulandığı zaman onun hemen kesilmesini sağlayabilir; ancak çocukta düşmanca duygular geliştirebilir.

Kriz ve problem durumunda ailelerin kolaylıkla yardım alabilecekleri "aile danışma merkezleri" veya bu yönde hizmet verecek "telefon hattı" kurulabilir.

Doğumdan itibaren risk grubu aileler belirlenerek bunlara çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında hizmet götürülebilir.

Çocuğun ruh sağlığının onun yaşamı ve kişiliği üzerinde çok önemli etkisi olduğu düşünülerek "koruyucu aile hizmetleri" yaygınlaştırılabilir.

Ayrıca basının da çocuk haklarını savunma konusunda büyük etkileri olduğu unutulmamalıdır. Çocuk haklarının çiğnendiği kurumların çarpıcı bir şekilde sergilenmesi ile kamuoyu uyanık tutularak bu sorunun sürekli gündemde kalması sağlanabilir. Bunu yaparken şiddetin bütün ailelerde görülmeyebileceğini, barışçı ve hoşgörülü ailelerin de olduğu olumlu modeller gösterilerek anlatılmalı ve böylece şiddetin meşrulaşması önlenmelidir.

Türkiye’de "ana-baba okulu", "evliliğe hazırlık" gibi herkesin katılabileceği kurslar açılarak evliliğe veya çocuk sahibi olmaya hazırlanan çiftlere rehberlik yapılmalıdır.

Kendine güvenli, saygılı ve her zaman kendini aşmayı hedeflemiş bireyler yetiştirebilmek için onların haklarına doğdukları andan itibaren saygı gösterilmeli ve bu konuda etkili bir mücadele için güç birliği yapılmalıdır.

Çocukluk döneminde şiddet davranışlarına maruz kalan bir birey gelecekte de sorun çözme tekniği olarak öğrendiği şiddet davranışlarını kullanacaktır. Günümüzde bu bireylerin sayısının her gün biraz daha arttığı görülmektedir. Bu nedenle sağlık çalışanlarının bölgesel ya da ulusal düzeyde çocuk istismarı ve ihmaline yönelik araştırmalar yapması ve nedenlerinin incelenmesi sorunun çözümü için önemlidir.

Çocuklara uygulanan psikolojik ve bedensel ceza ile mücadelede hekimler, çocuk psikiyatristleri, çocuk mahkemelerinde çalışan hukuk görevlileri, sağlık çalışanları, psikologlar, çocuk gelişim uzmanları ve sosyal hizmet uzmanlarına büyük görev düşmektedir. Bu anlamda doktorlarla beraber, birlikte çalıştıkları sağlık personelinin ve toplumu eğiterek, duyarlı ve eğitilmiş hale getirmek için çaba sarfetmelidirler. Yargıya yansıyan olaylarda fiziksel-duygusal şiddete uğrayan çocuğun haklarının korunması gerekmektedir. Okullarda öğretmenler veli toplantılarını düzenli aralıklarla yapıp velileri bilgilendirmelidirler.

Bedensel ceza, bireyde saldırgan ve şiddet davranışlarını barındıran etkenlerden biri olduğuna göre, şiddetten arınmış, içerisinde savaşların yer almadığı barışçıl bir toplumda yaşamak için bu konu ile ilgili daha fazla araştırma yapılmalı ve toplum bu konuda bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abadan, N. "Sosyal Gelişme Teorileri ve Modelleri" **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. Cilt XXV, Aralık, Ankara:1970.
- _____. "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Tartışma ve Öneriler" Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara: 1995.
- Akbaba, S. "Anne Baba Tutumlarının Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara:1988.
- Anderson, K.& Anderson, D. Psychologists and Spanking. **Journal of Clinical Child Psychology**, 5, 46-49. 1976.
- Aral, Neriman. **Fiziksel İstismar ve Çocuk**. Tekışık Veb Ofset Tesisleri, Ankara: 1997.
- Arthur, HG. **Physical Abuse Of Children**. In: Wiener JM, ed. Textbook Of Child Adolescent Psychiatry. 2nd ed. Washington: American Psychiatric Press; 687-98. 1997.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, Daryl J. **Introduction To Psychology**. Orlando. Harcourt Brace and Company. 1993.
- Ayrancı, Ü., Günay, Y., Ünlüoğlu, İ. Hamilelikte Aile İçi Şiddeti Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 3:75-87, 2002.
- Ayvalıoğlu, Namık. "Televizyonun Gençlere Etkisi" Aile ve Çocuk. Sayı: 4, 1985.
- Aziz, Aysel. **Toplumsallaşma ve Kitleli İletişim**. A.Ü. BYYO Yayın No: 2, Ankara:1982.
- Bandura, A. Aggression: A Social Learning Analysis. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. 1973.
- Baron, R.A., Bryne, D., Kantovitz, B.H. **Psychology, Understanding Behavior**. Tokyo. Holt- Saundars Japan. 1981.
- _____. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Aile Şurası Bildirileri Tanıtım Serisi-3, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara: 1990.
- Berkowitz, L. **Whatever happened to the frustration aggression hypothesis?**. American Behavioral Scientist. v215. 691-708. 1978.
- Bilgin, Asude. **Türkiye'de Aile İçi Bedensel Ceza**, VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Ankara:1999.
- Bilir, Şule, Meziyet Arı, Necate Dönmez ve Sibel Güneysu. "4-12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme", **Çocuk İstismarı ve**

- İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Gözde** Repro Ofset, Ankara: 45-53, 1991.
- Blair, G.M., Jones, R.S. **Psychology of Adolescence For Teachers**. New York: The McMillian Company. 1964.
- Boxer, P ve Tisak, M.S. **Children's Beliefs About The Continuity Of Aggression**. Aggressive Behavoir. Vol.00, 1-17.2005.
- Brenner, C. **Psikanaliz Temel Kavramlar**. (Çev. I. Savaşır, Y. Savaşır). Hekimler Birliği Yayınları, Ankara: 1998.
- Brezina, T. Teenage Violence Toward Parents as an Adaptation To Family Strain: Evidence From a National Survey of Male Adolescent. **Youth and Society**, 30: 416-444. 1999.
- Bulut, I. **Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı**. Özgüzeliş Matbaa, Ankara:1990.
- _____. **Genç Anne ve Çocuk İstismarı**. Ankara:1996.
- Buse, Thomas, V."Child-Rering Antecedents of Flexible Thinking", Development Psychology I.1969.
- Cahili, C, Llewelyn, S. P. and Pearson, C. **Long-term Effects Of Sexual Abuse Which Occured in Childhood: A Review**. British Journal of Clinical Psychology. 30., s: 117-130, 1991.
- Claussen, A., Crittenden, P. Physical and Psychological Maltreatment: Relations Among Types of Maltreatment. Child Abuse Negl; 15:5-18. 1991.
- Cowen, PS. Child Neglect; Injuries of Omission. Pediatric Nursing, 1999.
- Cüceloğlu, Doğan. **Yeniden İnsan İnsana**. Remzi Kitabevi, İstanbul: 2000.
- Çağlar, Doğan. **Doyumsuz Çocuklar ve Eğitimi**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara:1981.
- _____.Çalışan Çocuklar Projesi Raporu, Ankara: 2000.
- Danesh, Hossan, B. "**The Authoritarian Family and Is Adolescents**" Canadian Psychiatry Association Journal, Ottawa:1978.
- Debus, R.L. Aggressive Behavior in Young Children. Forum of Education, 1953.
- Delveaux, K. & Daniels, T. Children's social cognitions: Physical and relationally aggressive strategies and children's goals in peer conflict situations. *Merrill-Palmer Quarterly*, 46(4), 672-691. 2000.
- Eliot, A.J., Peterson L.W. Maternal Sexual Abuse of Male Children. When to Suspect and How to Uncover it. Postgrad Med; 94:169-72. 1993.

- Edleson, J.L. Children's Witnessing of Adult Domestic Violence. *J Interpers Violence*, 1999.
- Erkman, Fatoş. "**Çocukların Duygusal Ezimi**" Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara : 1991.
- Fergusson, DM., Horwood, LJ., Lynskey, MT. Childhood Sexual Abuse, Adolescent Sexual Behaviors and Sexual Revictimization. *Child Abuse Negl*; 21:789-803. 1997.
- Feshbach, S. The Function of Aggression and the Regulation of Aggressive Drive. *Psychological Review*, Jul;71:257-272. 1964.
- Fleming, J. Childhood Sexual Abuse: an Update. *Curr Opin Obstet Gynecol*; 10:383-6. 1998.
- Freedmann, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M. Sosyal psikoloji. (Çev: A.Dönmez). İmge Yayınevi, Ankara.1998.
- Frude, N. **Understanding Family Problems**. Chishester:John Wiley and Sons,1991.
- Garbarino, J., & Gilliam, G. **Understanding Abusive Families**. Lexington, MA: Lexington Books, 1980.
- Gençtan, Engin. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**. Maya Matbaacılık, Ankara:1982.
- _____. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**. 7. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1993.
- _____. **Psikanaliz ve Sonrası**. Remzi Kitabevi, İstanbul: 1993.
- _____. **Genel İletişim**. Pegem A.Yayıncılık 260 (11):10 S.217, Ankara: 2003.
- Glaser, D. **Emotional Abuse and Neglect (Psychological Maltreatment): a Conceptual Framework**.*Child Abuse Negl* ; 26:697-714, 2002.
- Gorey, K.M., Leslie, D.R. The Prevalence of Child Sexual Abuse: Integrative Review Adjustment for Potential Response and Measurement Biases. *Child Abuse Negl*; 21:391-8, 1997.
- Gökler, I. "Çocuk İstismarı ve İhmali: Erken Dönem Stresin Nörobiyolojik Gelişime Etkisi" **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**; 9:47-57. 2002.
- Green, C.D. *Classics in the history of psychology*. Erişim adresi: <http://psychclassics.yorku.ca/FrustAgg/miller.htm> Erişim tarihi: 15.02.2007. 2007.

- Green, L.R., Richardson, D.R. ve Lago, T. How do friendship, indirect, and direct aggression relate?, *Aggressive Behavior* 22 (1996), pp. 81–86. 1996.
- Greenfeld, L.A. Child Victimization: Violent Offenders and Their Victims, US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, 1996.
- Gren, A. Child Sexual Abuse and Incest. In: Lewis M, ed. Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook. 2nd ed. Baltimore, MA: Williams & Wilkins; 1041-48, 1996.
- Gunnoe, M.L. & Mariner, C.L. Toward a Developmental – Contextual Model of the Effect of Parental Spanking on Children’s Aggression. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 151: 768-775, 1997.
- Gülerce, A. “Aile Terapisinin Psikolojiye Getirdiği Epistemolojik Yenilik” **Psikoloji Dergisi**, 1990.
- Hyman, I.A. **The Case Against Spanking-How to Discipline Your Child Without Hitting**. San Fransisco: Jossey-Boss Publishers, 1997.
- Hedin, L.W. Physical and Sexual Abuse Against Women and Children. *Curr Opin Obstet Gynecol*; 12:349-55, 2000.
- Hennes, H.A. Review of Violence Statistics Among Children and Adolescents in the Us. *Pediatric Clinics of North America*. 1998.
- Hess, R.D., Holloways, S.D. Family and School as Educational Institutions. In : Parke RD (eds). *Review of Child Development Research*. Chicago: University of Chicago Press;7:179-222. 1984.
- _____ http://naturalchild.com/alice_sans_frappet.html.
- İkizoğlu, M. “Demokratik ve Otoriter Anne-Baba Tutumlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1983.
- İmamoğlu, Olcay. “Değişen Dünyada Değişen Türk Ailesi Aile İç Roller” **Kadın Araştırmaları Dergisi**, 1.58-68, 1993.
- Jersild, Arthur. **Çocuk Psikolojisi**. Çeviren: Gülseren Günce, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara:1979.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. “Türkiye’de Ailenin Sürekliliği ve Değişimi” Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplum Bilimsel İncelemeler. **Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları**, Ankara: 1984.
- Kaplan, S. Physical Abuse and Neglect. In: Lewis M, ed. Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook. 2nd ed. Baltimore, MA: Williams & Wilkins; 1033-41, 1996.

- Kaplan, S., Pelcovitz, D., Labruna, V. **Child and Adolescent Abuse and Neglect Research: a Review of the Past 10 Years.** Part I: Physical and Emotional Abuse and Neglect. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*; 38:1214-22, 1999.
- Karaduman, T.A., Uyanık, D., Karakaya, Z. **Şiddeti içselleştiren Kadın Profili:Türkiye İçin Nicel Yaklaşım**,1993.
- Kathryn, LH., David, AW. Child Neglect: Developmental Issues and Outcomes. *Child Abuse Negl*; 26:679-95, 2002.
- Kayır, Guneri. **Mor Çatı Evdeki Terör; Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Vakfı İnceleme Dizisi:1, Yön Matbaası, İstanbul: 1996.**
- Keane, John. **Şiddetin Uzun Yılı.** Dost Kitabevi, 1998.
- Kepençi, Y. "Hukuksal Açıdan Çocuk İstismarı ve İhmali" **Katkı Pediatri Dergisi.** Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını, Cilt:22, Sayı:3, Mayıs-Haziran, Ankara:2001.
- Koşar, Nesrin. **Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refah Alanı.** Yargıçoğlu Matbaası, Ankara: 1989.
- Kulaksızoğlu, Adnan. **Ergenlik Psikolojisi.** Remzi Kitabevi, İstanbul: 2001.
- Kuzgun, Y. "Anne Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi" **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1972.
- Lafore, G.G. **Practices of Parents in Dealing with Preschool Children.** Child Development Monographs. Columbia University, 1945.
- Lewis, D.O. From Abuse to Violence: Psychophysiological Consequences of Maltreatment. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*;31: 383-91, 1992.
- Livingston, R. **Sexually and Physically Abused Children.** *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*; 26: 413-5, 1987.
- Lundberg, George A., Clarence, C., Schrag, Otto N.Larsen. **Sosyoloji Cilt:II.Çeviren Özer Ozankaya, Ayyıldız matbaası, Ankara: 1970.**
- Mullen, P.E., Martin, J.L., Anderson J.C., et al. The Long-term Impact of the Physical, Emotional, and Sexual Abuse of Children: a Community Study. *Child Abuse Negl*; 20:7-21, 1996.
- Murry, SK., Baker, AW., Lewin, L. **Screening Families with Young Children for Child Maltreatment Potantial,** 2000.
- Mutlu, Erol. "Televizyon, Çocuklar ve Şiddet" **İletişim Fakültesi Dergisi,** 1997.
- Nazlı, Serap. **Aile Danışması.** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara:2000.

- Nurcombe, B. **Child Sexual Abuse I: Psychopathology.** Aust N.Z, J Psychiatry;34(1):85-91, 2000.
- Onur, B. **Gelişim Psikolojisi.** İmge Kitabevi, Ankara: 1995.
- _____. **Gelişim Psikolojisi.** Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm. İmge Yayınevi, Ankara: 2000.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S. et al. Child Abuse in Turkey: an Experience in Overcoming Denial and a Description of 50 Cases. Child Abuse Negl; 25:279-90, 2001.
- Ozankaya, Özer. **Toplumbilime Giriş.** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayın No: 431,1, Ankara: 1979.
- Örsal, M. "Tutuklu ve Hükümlü Ergenlerde Suça İten Nedenlerin Araştırılması" Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Bursa: 1983.
- Özkalp, Enver. **Sosyolojiye Giriş.** Anadolu Üniversitesi ESBAV Yayın No: 87, Eskişehir: 1987.
- Öztabağ, Lütfi. **Eğitim Sosyolojisi.** Remzi Kitabevi, İstanbul: 1971.
- Öztürk, İ. "Anne-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerini Bağımsızlık Duyguları Anlama Yakınlık ve Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1990.
- Pizarro, R.A., Billick, S.B. Current Issues in Child Abuse. Curr Opin Pediat; 12:665-8, 1999.
- Pelcovitz, D., Kaplan, S., Goldenberg, B. et al. Post-traumatic Stress Disorder in Physically Abused Adolescents. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry; 33:305-12, 1994.
- Polat, Oğuz. **Çocukta Dayağa Hayır.** Analiz Yayınları, İstanbul: 1997.
- _____. "Tıbbi Açıdan Çocuk Hakları ve Çocuk İstismarı" **Cumhuriyet ve Çocuk. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi,** Ankara Üniversitesi Basımevi, 517-533, Ankara:1999.
- _____. **Çocuk İstismarı.** Adli Tıp Der Yayınevi. Yayın no:290, İstanbul: 2000.
- Powers, JL., Eckenrode, J., Jaklitsch, B. Maltreatment Among Runaway and Homeless Youth. Child Abuse Negl; 14:87-98, 1990.
- Rittersberger-Tılıç, Helga, The Alevites and Politics in Turkey. "Contrasts and Solutions in the Middle East. Hoiris, O.; Yürükel, S.M. ", p.449-460, 1997.
- Runyan, D., Corrine, W., Ikeda, R. et al. **Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers.** In: World Report on Violence and Health. Krug E.G, Dahlberg L.L, Mercy J.A.(eds). World Health Organization, Geneva;57-86, 2002.

- Rozen, B.C. "Social Class and the Child's Perception of the Parent" Reading in the Psychology of Parent. Child Relationship. New York:John Wiley and Sons, Inc., 1967.
- Sando, W.C., Gallaher, K.J, Rodgers, B.M. **Risk factors for microwave scald injuries in infants.** J Pediatr;105:864-867, 1984.
- Sears, R.R., Whiting, J.W.M., Nowlis, V ve Sears, P.S. Some child rearing antecedents of aggression and dependency in young children. *Genetic Psychological Monographs*, 47, 135-236. 1953.
- Serin, Sakar, G., Bilir, N. **Kadının Yasal Hakları.** Ankara: 2004.
- Sgroi, S.M. **Handbook of clinical intervention in child sexual abuse.** Lexington, Massachusetts: Lexington Books, 1982.
- Simons, F.L., Lin, K.& Gordon, L.C. Socialization in the family og origin and male dating violence: Apropective study. **Journal of Marriage and the Family**, 60: 273-548, 1998.
- Sprinthall, R.C., Sprinthall, N.A. **Educational Psychology.** Addison-Wesley Publishing Company, Kalifornia: 1977.
- Straus, M.A. **Manual for the Conflict Tactics Scales.** Durham, New Hampshire, Family Research Lab., University of Hempshire.1990
- _____. Discipline and devionce: Physical Punishment of Children and Violence and Other Crime in Adulthood. **Social Problems**, 38: 46-49. 1991
- _____. **Beating the Devil Out of Them: Corporal Punishment in American Families.** California: Lexington Boks. 1994.
- _____. The benefits of avoiding corporal punishment: New and more definitive evidence. **Paper Presented at the Changing Family and Child Development Conference**, Banff Alberta, 4 June, 1999.
- Straus, M.A., Sugarman, D.P. & Giles-Sims, J. Spanking by parents and subsequent antisocial behavior of children. **Aarch. Pediatr. Adoles. Med.**, 151: 761-767. 1997.
- Straus, M.A., Stewart, J.H. Corporal punishment by American parents: National data and prevalance, Chronicity, Severity and duration, in relation to child and family characteristics. **Clinical Child and Family Psychology**, Vol 2, No:2, 55-69. 1999.
- Şahin, F., Beyazova, U. "Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı" **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 151, Ankara: 2001.
- Şahiner, Ü.M., Yurdakök, K., Kavak, U.S. ve ark. "Tıbbi Açıdan Çocuk İstismarı" **Katkı Pediatri Dergisi**; 22:276-85. Ankara: 2001.
- Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuğa Adanmış Yazılar.** Nil Yayınları, 2005.

- Tackett, K.K. The Health Effects of Child Abuse: Four Pathways by Which Abuse can Influence Health. *Child Abuse Negl*; 26:715-29, 2002.
- Tajima, A.E. The Relative Importance of Wife Abuse as a Risk Factor for Violence Against Children, 2000.
- Tsai, P. C. The Lived Experienced Of Anger In Children. (Thesis/ Dissertation, PHD.). Calgary, Alberta: Department Of Educational Psychology. 2000.
- Türkbay, T., Söhmen, G., Söhmen, T. Çocuk ve Ergenlerde Cinsel Kötüye Kullanım: Klinik Bulguları, Olası Sonuçları ve Önleme **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi**, Ankara: 1998.
- Uluğtekin, Sevda. **Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma**. Bizim Büro, Ankara: 1991.
- Ünsal, Artun. **Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi**. Cogito. Kış-Bahar, 1996.
- Vahip, Işıl. Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu:Farklı Bir Açıdan Bakış. **Türk Psikiyatri Dergisi**.;13(4):312-319. 2002.
- Walrath, C., Ybarra, M., Holden, E.W. et al. Children With Reported Histories of Sexual Abuse: Utilizing Multiple Perspectives to Understand Clinical and Psychosocial Profiles. *Child Abuse Negl*; 27:509-24, 2003.
- Weiss, E.L, Longhurst, J.G, Mazure, C.M. Childhood Sexual Abuse as a Risk Factor for Depression in Women: Psychosocial and Neurobiological Correlates. *Am J Psychiatry*;156:816-28, 1999.
- Wikipedia (2007). Retrieved from the web on Feb.,16 2007
<http://en.wikipedia.org/wiki/Aggression>>.
- Yates, A. Sexual Abuse of Children. In: Wiener JM, ed. Textbook of Child Adolescent Psychiatry. 2nd ed. Washington: **American Psychiatric Press**; 699-709. 1997.
- Yavuzer, Haluk. “ Çocuğun Toplumsal ve Duygusal Gelişimlerinde Ailenin Rolü” Aile Çocuk 1982-1983 Seminer Konferansları. **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları**, İstanbul: 1983.
- _____. **Çocuk Psikolojisi**. Remzi Kitabevi, İstanbul: 1994.
- _____. **Çocuk ve Suç**. 3.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1996.
- _____. **Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu**. Remzi Kitabevi, İstanbul: 2001.
- Yörükoğlu, Atalay. **Gelişim İlkeleri ve Çocuk Ruhsal Gelişimi**. Ruh Sağlığı Derneği Yayınları, 7; 11-14,1981.
- _____. **Çocuk Ruh Sağlığı**. Özgür Yayınları, İstanbul:1996.

EKLER

EK-1 Görüşme Çetele Formu

NO	ASLA		BİR KEZ		BİR KAÇ KEZ		BİR ÇOK DEFA		HER ZAMAN	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										

EK-2 Öğrenciyi Tanımaya Yönelik Aile Bilgi Formu

ÖĞRENCİYİ TANIMAYA YÖNELİK AİLE BİLGİ FORMU

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Sınıfı ve Nosu:

Anne Eğitim Düzeyi	
Annenin Yaşı	
Annenin Mesleği	
Baba Eğitim Düzeyi	
Babanın Yaşı	
Babanın Mesleği	
Ailenin Çocuk Sayısı	

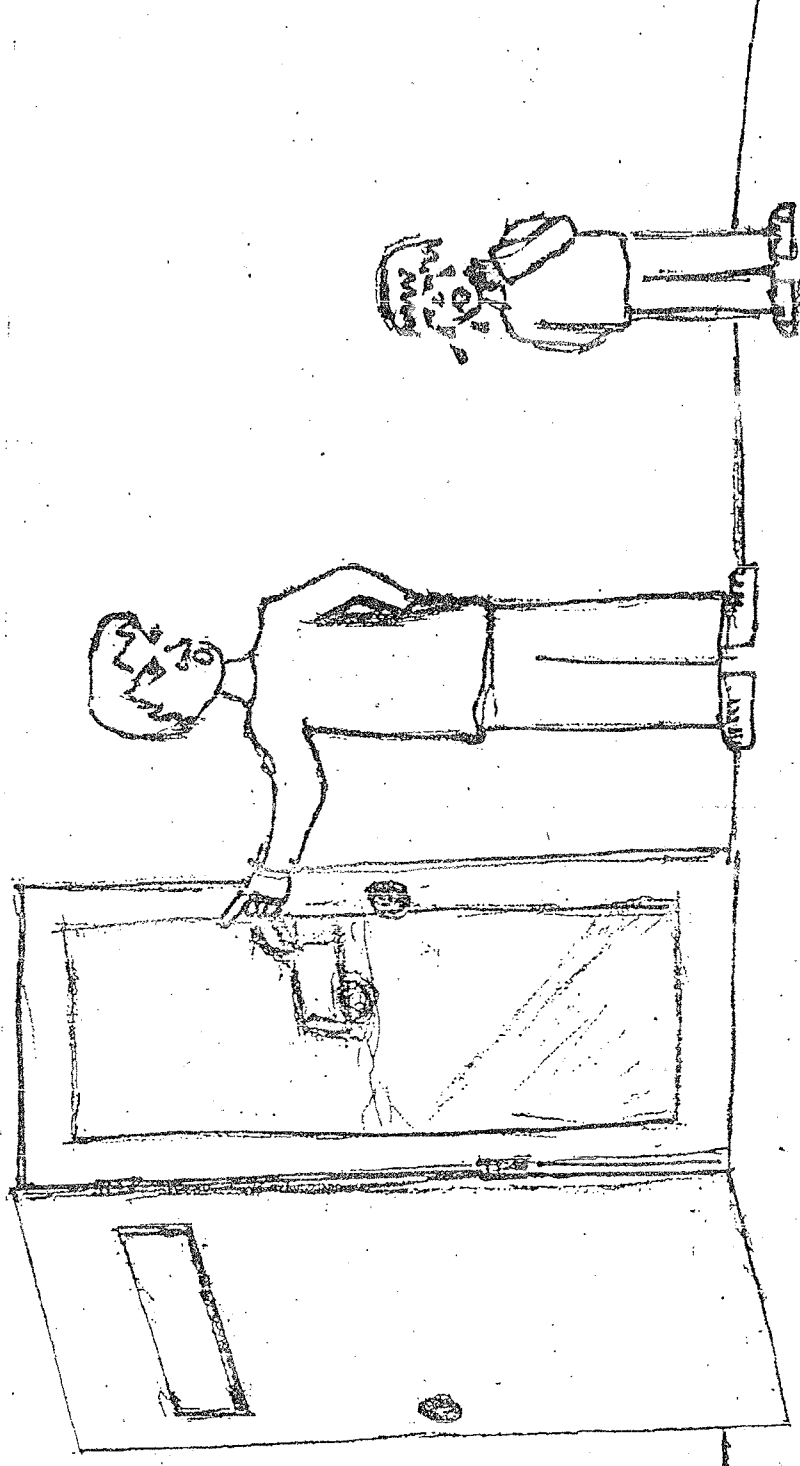
ÖĞRENCİYİ TANIMAYA YÖNELİK AİLE BİLGİ FORMU

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

Sınıfı ve Nosu:

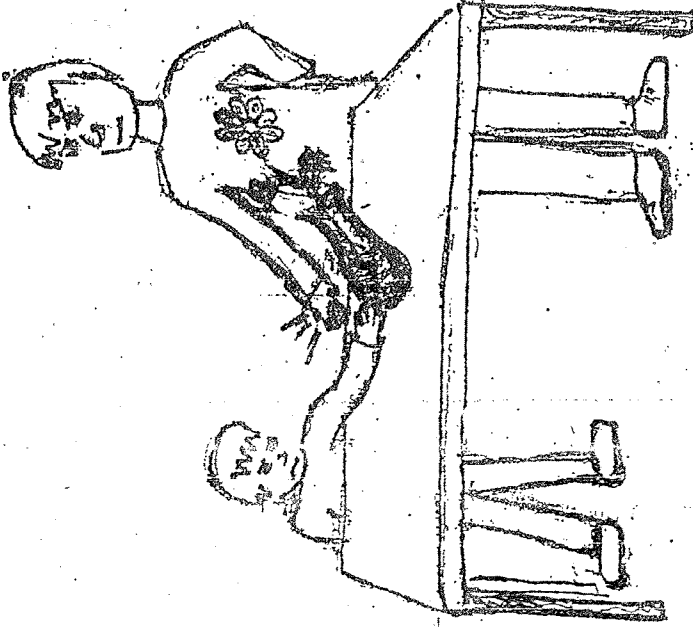
Anne Eğitim Düzeyi	
Annenin Yaşı	
Annenin Mesleği	
Baba Eğitim Düzeyi	
Babanın Yaşı	
Babanın Mesleği	
Ailenin Çocuk Sayısı	

Bu çocuk yanlış bir şey yaptığında babası ona evden gitmesini söylüyor
veya evden kovuyor.

Senin baban da yanlış bir şey yaptığında sana evden gitmeni söyler
veya evden kovar mı?

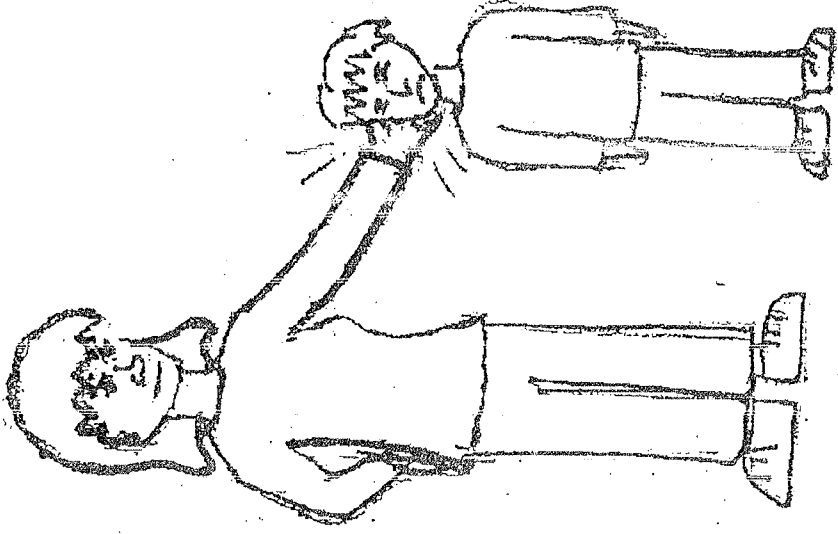
Bu çocuk yanlış bir şey yaptığında babası onun eline, koluna veya
bacağına vuruyor.

Senin baban da yanlış bir şey yaptığında senin eline, koluna veya
bacağına vurur mu?

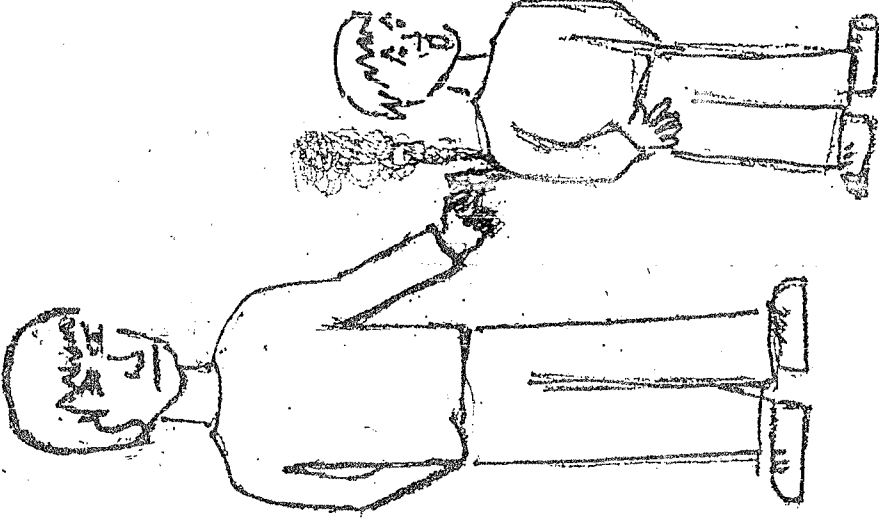
Bu çocuk yanlış bir şey yaptığında annesi ona tokat atıyor.

23

Senin annen de yanlış bir şey yaptığında sana tokat atar mı?

Bu çocuk yanlış bir şey yaptığında babası onu bilerek yakıyor.

Senin baban da yanlış bir şey yaptığında senin bir yerini bilerek yakar mı?

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

Sayın : B.30.2.ULU.0.E1.00.00.350/ 684

Konu: Anket Çalışmanız.

07-03-2006

Sayın, Hayriye DEMİRARSLAN

Tez çalışmanız ile ilgili anket uygulamanızın uygun görüldüğüne dair Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen onay belgesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Sertaç Serdar', written over a horizontal line.

Yrd.Doç.Dr.Sertaç SERDAR
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK: Yazı örneği (1 adet).

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.16.00.07- 050/ 7159

15.01.2006

Konu : Anket Uygulaması

VALİLİK MAKAMINA

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Lisans Öğrencisi Hayriye SARIKAYA'nun "Aile İçi Bedensel Ceza: İlköğretim 1.2.3. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir Çalışma" konulu anket çalışmasını İlimiz Yıldırım İlçesine bağlı Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu Öğrencilerine uygulamak istediği Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 19/01/2006 tarih ve 350/133 sayılı yazıları ile istenmektedir.

Söz konusu anket soruları Nilüfer Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünde kurulan komisyon tarafından incelenmiş olup, İlimiz Yıldırım İlçesine bağlı Ahmet Hamdi Tanpınar İlköğretim Okulu Öğrencilerine uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini müsaadelerinize arz ederim

Reşat KUMBASAR
Milli Eğitim Müdürü V

OLUR
15/1/2005

Bekir ERGÖK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Çarşamba Pazarı Senu Eski Odun Pazarı Mevki
Yeni Hükümet Konağı A Blok Osmangazi 16050 BURSA
Telefon: (0 224) 256 70 00 / 137 Faks : (0 224) 256 66 80
e-posta : bursamem@mcb.gov.tr Web: www.bursameb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: T.YAZIR Şube Md.
MSN: tahsin_yazir16@hotmail.com
e-mail : tahsinyazir@yahoo.com
tel(0224)250 78 27 256 70 00/141

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı:	BURSA/1974		
Öğr. Gördüğü Kurumlar:	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise:	1988	1991	Bursa Çelebi Mehmet Lisesi
Lisans:	1993	1999	U.Ü. Eğitim Fak./Fransızca Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans:	2002	2007	U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora:			
Medeni Durum:	Evli		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi:	İyi derecede Fransızca, İngilizce		
Çalıştığı Kurumlar:	Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Çalışılan Kurumun Adı	
1.	05.11.1999	Devam Ediyor.	Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okulları
Yurtdışı Görevleri:			
Kullandığı Burslar:			
Aldığı Ödüller:			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar:			
Editör veya Yayın Kurulu Üyelikleri:			
Yurt İçi ve Yurt Dışında katıldığı Projeler:			
Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar:			
Yayımlanan Çalışmalar:			
Diğer:			
		31.07.2007	Hayriye DEMİRASLAN

